

*Professor W. L. Holmes
respectfully
from the publisher
W. L.*

POPULÄRA ETNOLOGISKA SKRIFTER

UTGIFNA UNDER REDAKTION AF PROFESSOR C. V. HARTMAN

INTENDENT VID RIKSMUSEETS ETNOGRAFISKA AFDELNING

9.

CHA-NO-YU

JAPANERNAS TECEREMONI

AF

IDA TROTZIG

III

MED FÖRORD AF DOKTOR SVEN HEDIN

6 färgtryckta taflor och 100 illustrationer i texten

På grund af den japanska konstutställningen och däraf väckta allmänna intresse för japansk konst och kultur utsändes nu denna skrift ehuru varande N:o 9 i en serie "**Populära Etnologiska Skrifter**", hvilken inom kort kommer att utsändas. Fullständig redogörelse för programmet lämnas i Skrift N:o 1.

Cederquists Graf. A.-B., Sthlm.

(Ur Condor's Floral Art of Japan.)

HÖSTSTÄMNING I JAPAN.

Kring lönnträdens grenar viras hvita pappersremсор, på hvilka en beundrarinna af träden i vers besjunger deras skönhет.

GT
2910
T25
CHM

POPULÄRA ETNOLOGISKA SKRIFTER
UTGIFNA UNDER REDAKTION AF PROFESSOR C. V. HARTMAN
INTENDENT VID RIKSMUSEETS ETNOGRAFISKA AFDELNING

9.

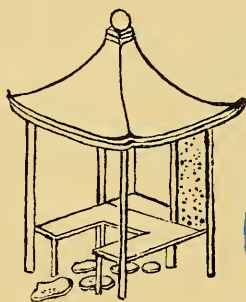
CHA-NO-YU

JAPANERNAS TECEREMONI

AF

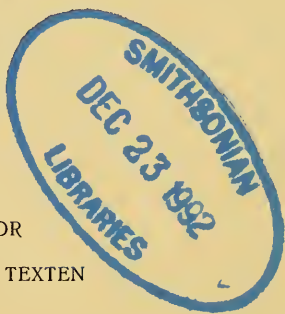
IDA TROTZIG

MED FÖRORD AF DOKTOR *SVEN HEDIN*

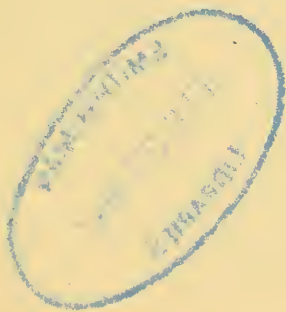
6 FÄRGTRYCKTA TAFLOK
OCH 100 ILLUSTRATIONER I TEXTEN

STOCKHOLM 1911
CEDERQUISTS GRAFISKA AKTIEBOLAG
(I KOMMISSION)

ÖFVERSÄTTNINGSRÄTT FÖRBEHÅLLEN

ALL RIGHTS RESERVED

ILLUSTRERAD OCH TRYCKT AF
CEDERQUISTS GRAFISKA AKTIEBOLAG
STOCKHOLM 1911

INNEHÅLL:

FÖRORD AF DOKTOR SVEN HEDIN

UTG:S FÖRORD

INLEDNING	PAG.	3
HISTORIK	"	6
CEREMONIENS BETYDELSE OCH INFLYTANDE	"	16
FILOSOFI, SYMBOLIK OCH KONST	"	19
LOKALER OCH ATTIRALJ	"	28
VÄNTRUMMET	"	28
CEREMONIRUMMET	"	29
SERVERINGSRUMMET	"	35
TRÄDGÅRDARNE	"	41
BLOMSTERDEKORATIONEN	"	50
INDELNING OCH FÖRLOPP	"	55
INDELNING	"	55
INBJUDNINGEN	"	56
CEREMONIENS TYPISKA FÖRLOPP	"	57
FÖRSTA TRÄKOLS- OCH RÖKELSE CEREMONIEN, SHOSUMI	"	62
MIDDAGENS ANORDNANDE	"	67
ETT UPPEHÅLL I CEREMONIEN, NAKADACHI	"	73
CEREMONIEN FÖR DET STARKA TEET, KOICHA	"	75
RÖKELSE- OCH TRÄKOLSCEREMONIEN, GOSUME	"	85
CEREMONIEN FÖR DET SVAGA TEET, USUCHA	"	89
VARIATIONER AF CHA-NO-YU	"	96
HYLLOR OCH STOLAR	"	96
FURŌ- ELLER SOMMARCEREMONIEN	"	105
MÅNADS- OCH FESTCEREMONIER	"	108
TÄRNINGAR OCH SPEL	"	117

TAFLOK I FÄRGTRYCK

TAF. 1. HÖSTSTÄMNING I JAPAN	Före titeln	
" 2. BLOMMOR ORDNADE ENL. IKEBANAS REGLER	PAG.	24
" 3. BLOMSTERDEKORATION ENL. CHA-NO-YU'S REGLER	"	32
" 4. VISTARIA, JAPANS VÅRBLOMMA	"	57
" 5. EN SOMMARCEREMONI FÖR DAMER	"	89
" 6. Två KAKEMONOS	"	112

RÄTTELSE:

Å Taf. 2 står: Skebanas; bör vara: Ikebanas.

Idrig har väl tillförene en svenska haft tillfälle att vinna en mera djupgående kunskap om japanernas lif än författarinnan till denna lilla bok, som inom omfånget af 120 sidor skildrar en enda ceremoni. Blott en person som vistats många år, för att icke säga ett par årtionden bland det sympatiska öfolket i den fjärran östern kan, såsom här skett, sätta sig in i, följa, uppfatta och tyda alla de finesser och hela den invecklade symbolik, som ligger fördold i de tre ideograferna Cha-no-yu. Det är sant att detta underliga bruk med hela sin komplicerade och endast genom trägna studier inlärd ritual spelar en mycket viktig roll i japanernas umgänge med gäster och vänner och att det därför lämnar rikligt material till en studie sådan som denna. Men utan tvifvel har fru IDA TROTZIG gjort sig lika hemmastadd i många andra irrgångar af japanernas dagliga lif, och låt oss hoppas att det arbete, hvarmed hon bidragit till Riksmuseets serie af populära etnografiska skrifter, skall vinna det erkännande det förvisso förtjänar.

En dag i november 1908 hade jag äran att bevittna en ceremoni i markis TOKUGAWAS hus i Tokio. De lika talrika som outgrundliga manipulationerna utfördes af markisinnan själf, en täck och fin liten varelse, som genom sina behärskade och graciösa rörelser ökade tjusningen i den mystiska ceremonien. En gammal lärare, väl bevandrad i Cha-no-yu, satt orörlig som en bildstod på mattan, för att, om så behöfdes, lämna värdinnan upplysningar. En ljudlös tystnad rådde i det luftiga rummet, man hörde blott porlet af en liten bäck i trädgården därutanför, de japanska gästerna iakttago en hållning som om de befunnit sig inför den evige Sakiamunis bild eller i det heligaste af alla Shinto-

FÖRORD

tempel. Sent omsider var den besynnerliga drycken färdig, grön, tjock och besk. Japanerna läppjade med andakt och välbehag, själf försökte jag förgäfvast att öfvertyga mina smaknervver att de aldrig retats af en mera utsökt dryck.

Det är icke lätt för västerlänningen att komma österns barn inpå lifvet. Han kan älska dem och beundra deras färdigheter, men till djupet af deras själ skall han aldrig nå. Väl säger Kipling:

“And who so will, from Pride released,
Contemning neither creed nor priest,
May feel the soul of all the East
About him at Kamakura,”

men steget är oändligt långt mellan förnimmandet och förståndet.

Så nära en europé kan komma har dock författarinnan till denna bok hunnit och hon har varit klok nog att snarare beskrifva än att söka tolka. Det är mig ett nöje att anbefalla hennes duktiga arbete, så mycket mer som jag därvid kommer i tillfälle att ännu en gång tacka för den gästfrihet jag rönte i hennes svenska hem i Kobe.

Stockholm 30 jan. 1911.

Sven Hedin.

I det arbete, hvilket härmed framlägges för allmänheten, gifver fru I. Trotzig en kortfattad skildring af en af Japans viktigaste och egendomligaste sociala företeelser, Cha-no-yu eller teceremonien. Denna fortlefver ännu i dag i oförfalskad skick som ett af de mest karaktäristiska uttrycken för det gamla Japans andliga odling och är af synnerligen komplicerad natur. Teceremonien innefattar i sig religionssymbolik, filosofi och konst, äger etiska och estetiska såväl som rent praktiska och ekonomiska element och syften, hvarför den ock spelat en roll af verkligt genomgripande betydelse i den japanska nationens utvecklingshistoria och detta icke minst på grund af sina rika möjligheter att tillfredsställa folksjälens behof af religiös mystik samt genom de tillfällen till tillbakadragenhet från världen och stilla kontemplation, som densamma erbjuder de invigde. Särskildt hvad *konsten* angår har teceremonien utöfvat en kraftig väckelse, ty nästan alla konstens olika grenar, blomsterestetiken icke att förglömma, ha indragits i dess nät och utvecklats enligt dess enkla regler samt enligt dess högt uppdrifna smak- och skönhetskraf.

Det var professor Hjalmar Stolpes studier i ämnet, som först väckte fru Trotzigs intresse för teceremonien, ehuru det icke var förr än under senare hälften af hennes tjuguariga vistelse i Japan, som hon fick tillfälle att djupare intränga i densammas för västerlänningar i all hufvudsak så godt som okända mysterier.

I föreliggande med originalillustrationer rikt försedda arbete — ett stort antal af dessa äro hämtade ur etnografiska museets förråd — har fru Trotzig sökt att i populär form framlägga några af de viktigaste resultaten af sina intressanta studier öfver den japanska teceremonien, samt öfver dess inflytande å det märkliga öfolkets dagliga lif och umgängesformer, å dess uppfattning af religion, moral, konst, m. m.

Utg.

INLEDNING.

LIKSOM förhållandet ännu i dag är i Kina, så fanns i det gamla Japan en mängd mer eller mindre hemliga institutioner och ordensförbund. De förnämsta och viktigaste bland dessa voro Ogasawara och Cha-no-yu, af hvilka det förstnämnda var mer exklusivt, i det att det sökte sina medlemmar allenast bland den högsta aristokratien och bland riddarnas klass. Men efter restaurationen, i samband hvarmed daimio- och samuraivärdigheterna för alltid upphäfdes, fanns ej längre något existensberättigande för Ogasawaras lysande och magnifika etikettskult, utan hela förbundet har sedan dess, åtminstone skenbarligen, allt mer sjunkit ner i glömskans natt.

Cha-no-yu-förbundet återigen, som i sig upptager utvalda personer af alla samhällsklasser, har bibehållit sig, trots revolutioner och omstörtningar, och omfattas alltså i nutidens Japan med samma intresse, vördnad och beundran som i svunna tider.

Denna för japanerna högst viktiga och betydelsefulla institution är emellertid föga känd af européerna. Med orätt vilja dessa alltför ofta däri endast se en yttring af japanernas öfverdrifna etikettskult och förkärlek för detaljer och bisarrrier. Äfven om den europeiska litteraturen därför är mycket fattig på arbeten öfver japanernas teceremoni — större beskrifvande eller analyserande studier saknas alldeles —, så anträffar man ej sällan i populära reseskildringar korta beskrifningar af denna för japanerna egendomliga ceremoni. Dock finnas det inom den europeiska litteraturen några få arbeten, i hvilka ceremonien i fråga

något grundligare beskrifves. Dessa innehålla likväl äfven de blott en skildring af ceremoniens allmännaste drag. Om dess speciella karaktär, om dess talrika varianter, om dess syften och verkliga betydelse, hafva de föga af värde att upplysa oss om. Sålunda gifver B. H. CHAMBERLAIN, en af de bästa kännarne af Japan, dess folk och kultur, i sin bok "*Things Japanese*" en kort historik af teceremoniens utveckling. E. DESHAYES lämnar i sitt arbete, "*Quelques notes sur la Cérémonie du Thé du Japon*" en antydan om själfva ceremonien. CHARLES HOLME behandlar i en artikel i *The Studio: The Chanoyu pottery* nästan uteslutande den därtill hörande keramiken. — Likaså finna vi i "*Transactions of the Asiatic Society of Japan*", Vol. VI, part III, några sidor ägnade ceremonien, hvilka dock så godt som uteslutande behandla dess historik.

Detta är i korta drag det hufvudsakligaste innehållet af hvad den europeiska litteraturen lär oss om en ceremoni, som den i Japan bosatte européen, hvilken endast hunnit ytligt sätta sig in i japanska förhållanden, icke kan undgå finna vara en i etnologiskt hänseende högst märklig och säregen företeelse, som väl förtjänar att studeras och beskrifvas.

De japanska arbeten öfver detta ämne, hvilka hitintills funnits att tillgå i bokhandeln, äro dels mindre tillförlitliga, dels innehålla de blott ritual, angifvande de allmänna reglerna samt rörelser och gester under ceremoniens gång.

Däremot finnes det ett annat mindre lätt tillgängligt slag af böcker och dessa jämte den praktiska erfarenheten ligga till grund för mina egna studier i ämnet. De äro för hand nedskrifna uppteckningar af den muntliga traditionen, hvilka bevarats inom hemmets fridlysta område samt såsom dyrbara skatter under generationer gått i arf från fader till son. Men då dessa japanska böcker rörande Cha-no-yu icke äro skrifna på det allmänna talspråket, utan på ett hemligt för ceremonien säreget språk, i hvilket de vanliga orden erhålla en annan betydelse, och därför icke låter sig tolkas af den oinvigde, har denna hittills föga kända litteratur för förf. blifvit med stort tålamod och största väl-

vilja tolkad af en infödd japanska vid namn SHIMOKAWA, dotter till en f. d. samurai tillhörande prins NABESHIMAS af Hizen clan. Denna i teceremoniens verkliga litteratur väl bevandrade persons fulla förtroende har jag varit nog lycklig att förvärfva, trots min egenskap af europé.

Därjämte har förf. i långt högre grad än kanske de flesta västerlänningar haft tillfälle att praktiskt sätta sig in i själfva ämnet genom att deltaga i ett stort antal högtidliga teceremonier, hvarvid deltagarnas antal varierat från tre till fem, men äfven uppgått till ett hundratal personer samtidigt.

HISTORIK.

DET är ej lätt att spåra teceremoniens allra första upphof och ursprung. Hvad som förtäljes därom, torde till stor del vara legender, hvilka såsom alltid uppstått för att förklara ett gammalt kulturbruk, hvars ursprung och första betydelse fallit i glömska. Här må meddelas ett par af de till ceremonien anknutna traditionerna, ehuru de kunna förefalla oss européer tämligen obetydliga. Det förhåller sig dock med dem alldeles som med den japanska poesien: japanen inlägger i det till synes mest alldagliga och obetydliga en särskildt djup och vidtgående betydelse, hvilken dock mången gång ej är så svår att finna, om man blott går till botten med saken.

Att Cha-no-yu såväl som japanernas hela gamla vetande, religion, konst, filosofi och kultur i allmänhet, leder sitt ursprung från Kina, är föga tvifvel underkastadt. En hel del omständigheter låta oss dock ana, att ursprunget till denna institution med hvad därtill hörer, är att söka ännu längre bort. I Japan har den på ett för detta land säreget sätt utvecklats, detaljerats och fullkomnats samt säkerligen ej oväsentligt omdanats, särskildt därigenom att japanernas öfverdrifna etikettskult tryckt sin prägel på institutionen.

Antagligen uppstod teceremonien samtidigt med tebuskens införande i Japan af buddhistiska präster under tiden från det 9:e till det 12:e århundradet. Upprinnelsen till teceremonierna säges vara en enkel tedrickning, införd af prästerna, tillhörande det buddhistiska Zen-förbundet (Zen = begrundande). Dessa be-

gagnade nämligen teet såsom ett verksamt medel mot sömnlust under de långa midnattsgudstjänsterna, därvid påminnande sig legenden om Zen-sektens grundläggare, den indiske filosofen DHARMA, som äfven säges vara tebuskens upptäckare. Det förtäljes om honom, hurusom han en gång mot sin vilja under det han satt i djupsinnig betraktelse låtit sömnen taga öfverhanden och inslumrat. Förtviflad öfver sin svaghet, afskar han sina ögonlock och kastade dem långt ifrån sig. På de platser, där de nedföllu, uppspirade de första tebuskarna, och af deras blad tillredde han sedermera en lifgivande dryck.

Den förste person, som i Japan omnämnes i samband med rituellt tedrickande, var en präst af hög rang, benämnd EISAI (under 13:e århundradet). Han var Zen-sektens grundläggare i Japan och skall därjämte ha varit den förste, som med framgång idkade teodling. Han lär äfven hafva författat en skrift: "Om teets hälsosamma inflytande" samt offentligen framställt regler för teets rituella tillblandande och drickande.

Under det 14:e århundradet säges denna enkla tedrickning ha utvecklats till fester, hvilka i glans och prakt täflade med dem, som skildras i sagorna ur "Tusen och en natt".

Det var ej förr än mot midten af det femtonde århundradet, som den man uppträdde, hvilken i Japan hyllas såsom teceremoniernas egentlige grundläggare, munken SHUKŌ, från klostret Shomyo-ji i Nara. Han studerade för den ryktbare gamle mästaren IKKIU, en högt upplyst och rikt begåfvad buddhistisk präst, hvilken var djupt bevandrad i de gamla lärorna och deras mysterier.

Det förtäljes, att SHUKŌ en dag besökte sin lärare och till denne inbar en kopp te, som han nyss tillredt. Såsom vi af flera resebeskrifningar veta, ingår ju tedrickande som rituell beståndsdel både vid de religiösa festerna och vid undervisningen inom de buddhistiska klostren. Något liknande tyckes det äfven i detta af legenden omtalade fall ha varit fråga om. När SHUKŌ räckte sin lärare koppen, utbad han sig samtidigt dennes omdöme om drycken. Då beskref IKKIU teets egenskaper med de

i Japan sedermera så ryktbara orden: "Teet är godt; det uppriskar våra trötta sinnen. Det gör tanken klarare och skärper ögats ljus. Därför är det oss en hjälp i våra arbeten och studier." Och därvid gaf han SHUKŌ en skrift, som han förklarade sig själf högt värdera och uppgaf vara författad på kinesiska af en gammal lärd filosof från So-dynastiens dagar.

Tacksam medtog SHUKŌ skriften och förfärdigade däraf den första kakemonon (se nedan), som han upphängde i alkoven i sitt näst intill den buddhistiska tempelsalen belägna rum. I äldre tider ansågs nämligen alkoven eller tokonoma såsom en hedersplats, hufvudsakligen afsedd för furstar. För att symboliskt antyda detta, var dess golf upphöjdt några tum öfver rummets öfriga nivå. Inför nämnda tafla trädde SHUKŌ därefter hvarje morgon, bugade sig med vördnad framför den och begrundade i sitt sinne de ord, genom hvilka taflan talade sitt tysta, men betydelsefulla språk. Han brände också rökelse inför den.

Framför denna kakemono med dess tänkvärda ord och symboler församlade SHUKŌ äfven sina vänner och bröder, tillredde åt dem det gröna teet, och medan de drucko, samtalade de förtroligt med hvarandra. "Af dem, som deltaga i mina ceremonier," sade SHUKŌ, "fordras sinnets renhet, enkelhet, anspråkslöshet, artighet, vänskap", därmed säkerligen gifvande uttryck för, hvad japanen betraktar såsom kardinaldygder.

Så var den första enkla grunden lagd till teceremonien och därmed äfven första början till det sedermera så ryktbart vordna och så invecklade systemet. Emellertid visa ju legendens egna uppgifter tydligt hän på, att ett rituellt tedrickande redan förut fanns inom den buddhistiska världen. Härvidlag torde väl japanernas patriotism, deras önskan att framställa teceremonien såsom af inhemskt, japanskt ursprung, i någon mån hafva tryckt sin prägel på deras egen uppfattning.

Länge fick ej teceremonien bibehålla den enkla form af en allegorisk brödrämåltid, som den ursprungligen ägt, utan den förvanskades snart genom ändringar och tillsatser af rent japansk karaktär.

Den vid ifrågavarande tid regerande shogunen ASHIKAGA YOSHIMASA (1449—1471) fattade nämligen stort intresse för detta slags ceremoniella tedrickande. Af denna omständighet framgår, att teceremonien var något helt annat än vanligt, profant förtärande af te som njutningsmedel och stimulans. Shogunen satte sig i förbindelse med den nämnde buddhistiske munken, som genom sin visdom och sina kunskaper vann den mäktige mannens bevågenhet. Denne befallde SHUKŌ att lämna den andliga orden, som han tillhörde, slösade stora ynnestbevis och utmärkelser på honom och utsåg honom till sin lärare i tevetenskapen och teceremonien.

Resultatet af shogunens undervisning genom den buddhistiske munken blef, att shogunen afsade sig sin makt och drog sig, tillsammans med sina liktänkande vänner och förtrogna, tillbaka till det praktfulla Ginkaku-ji- eller silverpalatset i Kyoto. Ostörd af världen, sökte han här ägna återstoden af sitt lif åt betraktelser, vetenskap, konst och förädlande nöjen. Men den konstälskande YOSHIMASA lät sig ej länge tillfredställas af SHUKŌs andliga läror och den vid ceremonien ursprungligen rådande enkelheten. Under hans ledning och i samråd med den tidens båda namnkunnige konstkännare, NOAMI och SOAMI, infördes nu bruket att vid teceremonierna använda de mest utsökt fina och dyrbara kuriosa och antikviteter(kärl och attribut), och sådana hafva allt sedan spelat en betydande roll vid ceremoniens firande.

Under 15:e och 16:e seklens lopp vann teceremonien allt mer insteg, fick allt flere beundrare. Dock kunde dessa ceremoniens utöfvare räknas egentligen blott bland aristokratien och de förmögnare, ty de oerhördt höga prisen på de dyrbara utensilier, som ansågos nödvändiga, ställde ceremonien utom räckvidd för det öfriga folket. Bland de höga och rika fann den emellertid så många flera ifriga anhängare. Det största bevis på bevågenhet, som man kunde skänka någon, var att begåfva denne med något af de dyrbara kärl, som användas vid en teceremoni. Vi läsa också om, huru högättade riddare uppgåfvo sin anda, under det de med vördnad och beundran höllo i sin domnande

hand den dyrbara tekopp, ur hvilken de druckit sina bröder till vid ceremonierna. Man vet ock att berätta om personer som vid tillfällen af öfverfall och krig i god tid bortsändt eller dolt teceremonikärln och utensilierna såsom de skatter, hvarpå de satte det högsta värde bland allt hvad de ägde.

Efter YOSHIMASAS död uppträdde en daimio, SHŌŌ, som kom att utöfva ett stort inflytande på cha-no-yu. Han var skald och född i Sakai. Vid ett tillfälle åtföljde han prins SANJU SANETAKA till Kyoto och fick där höra berättas om SHUKŌS läror och ceremoniella tedrickande. Detta gjorde djupt intryck på honom och förmådde honom att kvarstanna i Kyoto, hvarest han i ej mindre än 14 års tid studerade cha-no-yu, dess vetenskap och tillhörande filosofi samt lyckades till sist tillägna sig all den tidens lärdom (yuroshi, det är hemligheter, mysterier). Först därefter återvände han till sin hembygd, där han vidare fullständigade och utvecklade SHUKŌS idéer och principer samt utgaf ett arbete, hvari han redogjorde för dem tillika med sina egna erfarenheter. Detta arbete skrefs på en makemono, en flera meter lång, smal skriftrulle af papper, den tidens bokform. Största förtjänsten om teceremonien har han nedlagt däri-
genom, att han till de då redan förefintliga tvenne ceremoniella riterna eller systemen SHIN och Gyō fogat ännu ett: So-systemet. Detta system var en förenklad och förkortad form, hvarigenom ceremonien blef lättare tillgänglig och mindre tidsödande. Under SHŌŌS tid blefvo teceremonierna också mycket populära äfven bland de samhällsklasser, som förut varit mer eller mindre utestängda från dem på grund af de därmed förenade kostnaderna.

Det var mot slutet af det sextonde århundradet, som teceremonien genomgick sin sista stora reformation och antog den form, hvarunder den än i dag förekommer. Dess omskapare och reformator var SEN-NO-RIKIU, (fig. 1), en af SHŌŌS efterföljare. Sakai var äfven hans födelsestad och själf tillhörde han en ansedd samuraifamilj. Redan vid unga år började han sina studier, och mången berättelse vet att förtälja, hur man redan

tidigt kunde spåra den blifvande mästaren på hans skarpa förstånd, hans uppfinningsförmåga och fina smak.

Det berättas om honom, att då han var tretton år gammal, hans lärare SHŌ en gång tillsade honom att sopa gården. Den unge gossen sopade och krattade mycket noga. När det öfverallt var omsorgsfullt rengjordt, skakade han träden, så att några af deras löf föllo ned här och där på marken. Läraren betraktade

Fig. 1. *Rikku.*

honom med förvåning, och frågade om orsaken till hans handling. "Jag tycker", svarade gossen, "att några löf skola ligga på marken, ty eljest ser det icke naturligt ut". Och hans lärare prisade honom för hans fina smak och uppfattning. Icke blott en ytterlig renlighet i allt var den unge gossens grundsats, utan parades denna med en öppen blick för skönhet och natur.

Vid mogen, kanske rättare föreskrifven ålder inträdde han såsom medlem i det buddhistiska Zen-förbundet i Daitoku-jitemplet i Kyoto. Han lät raka sitt hufvud, anlade munkdräkten, undergick det buddhistiska dopet och vigde därmed sitt lif åt andlig verksamhet.

RIKKIU har, såsom nämnts, utöfvat det största inflytande på teceremonien och det i så hög grad, att han blifvit kallad teceremoniens fader. Inför hans namn böjer hvarje japan med vördnad sitt hufvud. RIKKIU samlade allt material rörande cha-no-yu, granskade det omsorgsfullt, frigjorde ceremonierna från en mängd missbruk, som småningom insmugit sig, och genomdref på grundvalen af sina forskningar en grundlig reformering af ritualen och hela systemet. Under hans ledning och som följd af hans enkla framställningssätt utvecklades nu cha-no-yu till en fulländad, symbolisk och allegorisk samt delvis rent af dramatisk ceremoni, som var lätt tillgänglig och i sina enklaste former eller grader begriplig för medlemmar af alla samhällsklasser. På grund af den fattigdom och nöd, hvari landet vid denna tid efter långvariga strider råkat, genomdref RIKKIU, att enkelhet upphöjdes till grundregel vid ceremonien. Han förbjöd på det strängaste hvarje lyx och slöseri. Såsom grundtanke fastslog han följande ord af en gammal filosof: "Njut af ditt te, men ej för de dyrbara kärleus skull; teet kan smaka dig lika godt, äfven om du dricker det ur en sprucken kopp."

En berättelse förtäljer, hurusom en person en gång sände en summa penningar till RIKKIU med begäran, att denne därför skulle inköpa den för teceremonien nödvändiga attiraljen. RIKKIU inköpte allenast en liten servett. Återstoden af penningarne sändes tillbaka med följande ord: "det enklaste sätt att utföra ceremonien kan gillas, förutsatt blott att servetten är ren." Så blefvo enkelhet och renlighet upphöjda till grundvillkor för cha-no-yu. Denna prägel bibehålla teceremonierna än i dag, då de genomträngt alla samhällslager och firas lika väl i palatset som i de enkla boningarna.

Såsom en af den tidens största ifrare för teceremonien och allt som döljer sig därunder, må nämnas HIDEYOSHI, en af Japans namnkunnigaste fältherrar. Han var en stor gynnare och beundrare af RIKKIU. Han bevistade gärna dennes teceremonier och tyckes till och med hafva gått till öfverdrift häruti, så att hans upprepade besök ofta blefvo RIKKIU besvärliga. På grund

af den tacksamhetsskuld, hvori HIDEYOSHI kände sig stå till RIKKIU, förmådde han kejsaren att upphöja RIKKIU till en högre rang. Denne vägrade att emottaga en sådan hedersbetygelse, drog sig tillbaka inom klostrets murar och fördjupade sig ytterligare i vetenskapliga studier. Han lät sälja allt, hvad han ägde, och för den erhållna summan uppförde han en präktig ingångsport till templet Daitoku-ji, samt utvisade därmed, att han i sanning ägde

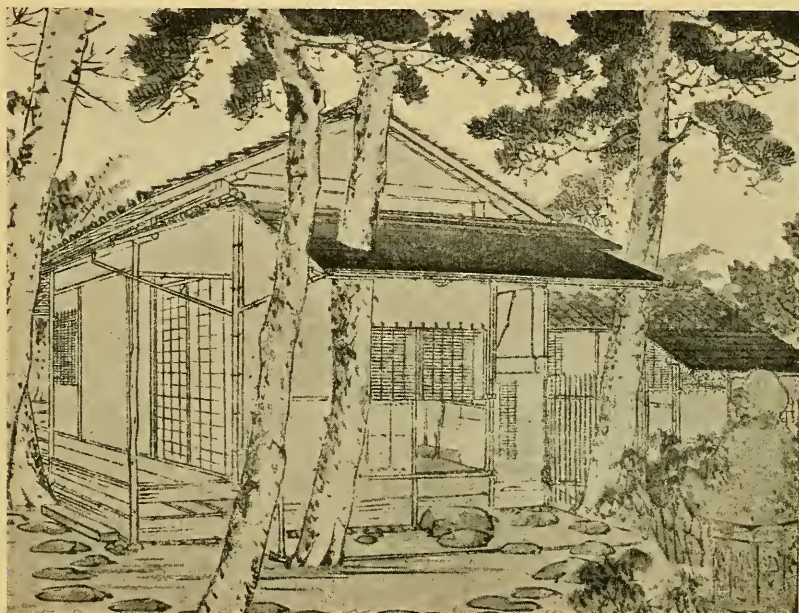

Fig. 2. *Rikkius tehus i Sakai.*

måttfullhetens dygd på samma gång han aktade ringa jordisk ära och jordiska ägodelar. Detta misshagade HIDEYOSHI, och RIKKIU blef därför föremål för den mäktige krigarens vrede. Trots ett verksamt och gagneligt lif såg sig därför den gamle mannen till sist nödsakad att enligt sina japanska hedersbegrepp begå seppuku (harakiri), d. v. s. dö en ädlings död för egen hand genom magens uppskärande, för att på detta sätt befria sitt namn från vanära.

Vid denna tid hade, såsom redan nämnts, teceremonien utvecklats sig i flera system eller skolor med hänsyn till den an-

vända ritualen. Det system som RIKKIU under sin lifstid själf grundat, fick med hans i onåd timade död också sitt slut. Det hade dittills tillämpats under benämningen Ima-senke-skolan.

Det var sed i det gamla Japan, att om familjefadern af en eller annan orsak nödgats förkorta sitt lif, kunde familjen icke längre stanna under samma tak, där detta skett. En skymf hvilade öfver ett sådant hus, och dess medlemmar måste på annat håll söka skydd. Så var det ock med RIKKIUS familj, som af denna anledning blef skingrad åt olika håll. RIKKIUS adoptivson, SHO-AN, sökte visserligen fortsätta fosterfaderns verk; men det blef först dennes sonson, som på allvar återupptog arbetet och grundade Senke-Omote-systemet.

Detta system ligger till grund för föreliggande arbete, och det anses af sina anhängare för det förnämsta, det mest aristokratiska och det, i hvilket teceremonien framstår mest ren och oförfalskad. Detta är dock en ära, som af alla andra systems anhängare bestrides, ty äfven här gäller, hvad västerlandet så ofta fått erfara under sina religionsstrider, att anhängarna till hvarje system anse sig sitta inne med den verkliga, enda och oförfalskade sanningen.

Bland öfriga system anför vi: Senke-Ura, grundadt af SOTAN, en skicklig cha-jin (en mästare i cha-no-yu eller te-lärd) och son till CHO-AN. Vidare Yuraku-skolan, Oribe, En-shiu, Kanamori, Sohen m. fl. Alla äro de grundade af furstar eller lärda cha-jin. I dessa skolor bevaras dyrbara skatter och hemligheter, och där utbildas lärare, kallade senshi. De sträcka sin verksamhet till alla delar af landet och lära i hufvudsak samma vetande, medan framställningssätten för de olika skolorna äro något olika (fig. 3).

Mot erläggande till hufvudskolorna af en viss köpesumma, hvilken stiger ju högre man kommer i graderna, förskaffa Senshi sina lärjungar "diplomer", hvari vissa af hemligheterna yppas. Dessa s. k. yuroshi äga för japanen den största betydelse och ett högt värde, men för en europé tyckas de ofta blott innehålla besynnerliga och obegripliga bisarrrier.

Det anses tillbörligt för en bildad japan att åtminstone tillägna sig Konarai, ceremoniens af 13 underafdelningar bestående första grad. Kvinnorna åtnöja sig vanligtvis med denna. Till högsta graden finna de aldrig tillträde. Där stängas dörrarna för dem, och där vidtager, om man så får uttrycka sig, tevetenskapens frimureri, hvarvid det endast tillåtes män att närvara.

Hvar och en äger att fritt välja den skola, som han önskar tillhöra. All undervisning sker muntligt. Utan att något nedskrif-

Fig. 3. *Senshi (lärare) undervisande kvinnliga elever.*

ves, läres Cha-no-yu från generation till generation, "genom att höra, genom att se och genom att uppfatta med förståndet". Dessa ord härstamma från Omoteskolans vise lärare GEMPAKU. Och vi se häri ett drag, som synes ha varit och ännu vara utmärkande för alla religiösa ordensförbund. Vilja sedan dessa lärare, senshi, tillägna sig djupare, filosofiska och teologiska kunskaper, inträda de i det den buddhistiska Zen-sekten tillhörande klostret Daitoku-ji. Deras hufvuden rakas och munkdräkten anlägges. De erhålla det buddhistiska dopet, och som asketer framlefvä de resten af sitt lif i sträng tillbakadragenhet och sysselsatta med vetenskaplig forskning.

CEREMONIENS BETYDELSE OCH INFLYTANDE:

Cha-no-yu är en institution af mycket säregen art. Endast på få ställen af jorden torde man kunna uppleta ett lika vidtomfattande, in i de minsta och obetydligaste detaljer genomfördt system af ceremoniell natur. Det har kräft seklers arbete af djupsinniga och högt upplysta tänkare för att fullkomna det, och man måste erkänna att ingen enda af Japans institutioner har utöfvat ett så stort inflytande af moralisk art på det oroliga öfolkets sinne, som just cha-no-yu. Från de första enkla handlingarna, såsom eldens och tekoppens rituella manövrerande, hvilka inöfvas såsom ceremoniens första grundval, hvarpå sedan hela byggnaden uppföres, ledes man därefter genom olika grader liksom trappstegsvis in i den mest komplicerade labyrinth, tills man slutligen befinner sig ställd inför filosofiens och etikens högsta sanningar.

Teceremonien, som består af en hel kedja symboliska handlingar, börjande med en enkel bugning och slutande med en buddhistisk tes, hvilat på religiös grund och är närmast utgången från Buddhas lära. Den har visserligen under tidernas lopp i fråga om den yttre formen förlorat något både af sin ursprungliga, religiösa dräkt och anda. Grundidéerna finnas dock ännu bevarade såsom hemligheter uti skolorna (systemen) och klostren. Där äga de utvalda tillåtelse att inhämta djupare och utförligare kunskaper. Och det är först efter årslånga öfningar och studier samt kroppens och själens träning, som teceremonien fullständigare blir inöfvad och de vid denna anknutna kunskaperna inhämtas. Men de, som inhämtat dessa lärdomar och

forskat i dessa mysterier, de stå i fråga om utveckling, moral och kunskaper samt hvad sinnets höghet, språkets elegans, hvad höflighet, artighet o. s. v. beträffar vida öfver sina oinvigde bröder.

Det var under den tid, då krig och inbördes strider som vildast rasade i det olyckliga landet, som teceremonien slog dju-past rot. Den framstående härföraren HIDEYOSHI sökte, såsom en protest mot tidens dåliga inflytelser, att införa ceremonien bland sina råa och stridslystna kämpaskaror. Innan krigarne fingo be-träda terummets helgade och fridlysta område, måste de bort-lägga sina svärd och öfriga vapen. Därmed afsade de sig hvarje tanke på oenighet, hat, strid och mord, för att åtminstone några ögonblick få njuta af frid, vänskap, enighet och brödrakärlek. Tydligt se vi här af, att Cha-no-yu syftar mot frid och harmoni samt mot en högre etik.

Ett annat syfte med teceremonien är åstadkommandet af ens-lighet, lugn och tysthet, de nödvändiga villkoren för mediteran-det. Därför försiggår också hela denna märkliga ceremoni som ofvan blifvit nämnt på en afsides liggande, från den yttre vär-lden afskild, tyst och stilla plats. Terummet är sålunda beläget i bortre delen af den egentliga byggnaden eller ännu hållre på en afskiljd plats i trädgården. Där är allt lugn; dit nå icke den yttre världens oro och larm. Lokalen för ceremonien har alltså karaktären af ett tempel i detta ords ursprungliga betydelse.

Det talas också i de gamla handskrifterna om "att hvil-a sinnet". Hela lokalen syftar till och lämpar sig äfven verkli-gen för att gifva ett oroligt sinne ro och frid. Där finnes intet, som kan locka blicken att jäktande irra omkring. Rummet själf är nästan tomt. Därtill är det rent och dammfritt, symboliserande den inre renhet, som är målet för ceremoniens etiska sträfvan.

Allt, som kan tyda på fåfänglighet, lyx och världslig stor-het är bannlyst från denna boning, ty inom densamma läres de jordiska ägodelarnas betydelselöshet. De, som här inträda, måste

för tillfället afstå från alla yttre företrädesrättigheter, ty alla äro här lika. Också benämnas deltagarne i ceremonien: "de som forska efter sanning och ljus" eller ock "de som söka den rätta vägen". Alla hafva nämligen, heter det, oafsedt förmögenhet och rang lika rättighet att komma i åtnjutande af himmelens välsignelser.

Hur strängt man också håller på jämlikhetens princip inom terummet, visar följande berättelse. Då en furstlig prins vid ett tillfälle bevistade en teceremoni hos en mycket ansedd lärare i Tokyo och därunder visade sig stolt och öfvermodig, sade läraren, efter att någon stund ha gifvit akt på honom, de icke minst ur japansk synpunkt märkliga orden: "Minnes du kanske icke, att här allt världsligt afläggas och att uppmärksamhet blott bör fästas vid sinnets upphöjda egenskaper." Då något sådant kan hända i ett land, där rang spelar större roll och är af långt större betydelse än annorstädes, i ett land, där etiketten är upphöjd till skön konst, så visar det ensamt för sig oförtydbart, att i teceremonien ligger en djupare mening fördold, än hvad blott det yttre, ofta långsamma och tröttande ceremonielet tyckes gifva vid handen.

FILOSOFI, SYMBOLIK OCH KONST.

Cha-no-yu är en invecklad, brokig men strängt konsekvent väfnad af idéer och läror, sammansatt af natur- och religionssymbolik, filosofi och konst. I äldre tider låg, såsom redan antydts, allt vetande i prästernas och de andliges händer. De meddelade alltid detta i symbolisk form samt indrogo inom undervisningssfären de mäst skilda ämnen och förhållanden. Denna symboliska form användes i pedagogiskt syfte, enär man af ålder funnit den vara den lättfattligaste af alla undervisningsmetoder och tillika ett sätt att bevara kunskaperna säkrare än genom den muntliga traditionen ensamt. Så har i Japan en djupare betydelse tillagts icke blott terummet med den där försiggående tedrickningen utan äfven trädgårdarna, blomsterdekorationerna m. m. samt tillhörande föremål, dessas placering, utseende och form. Denna betydelse är i grunden ädel och upphöjd, äfven om den för oss européer understundom förefaller att ligga snarare inom vidskepelsens och rent af det naivas område.

Må vi för ett ögonblick betrakta den under teceremonien i tokonoma (alkoven) upphängda kakemonon (fig. 4 och 5), hvilken just utgör en af de viktigaste symbolerna. På densamma läses ett tänkespråk, några af en aktad lärare nedskrifna betydelsefulla ord eller ock ett djupsinnigt yttrande, fälldt af en högt uppsatt person vid något viktigt tillfälle. Kanske är kakemonon en målad tafla, hvars betraktande leder tanken till någon naturskön trakt eller någon plats, som blifvit berömd för sina historiska minnen. Eller återgifver kakemonon bilden af en person, hvilken utmärkt sig för ett vist eller bragdrikt lif. Hvad den än

Fig. 4. *Kakemono, föreställande japanskt landskap.**

* Efter original i Riksmuseets etnografiska afdelning.

må framställa, afser kakemonon dock alltid att leda tanken i en viss åsyftad riktning, t. ex. till naturens skönhet eller till efterföljandsvärda föredömen af mod och storsinhet. Allt står dock i närmaste samband med den symboliska betydelsen af hela ceremonien.

Sålunda har hvarje föremål i cha-no-yu sin särskilda betydelse och för det mästa äfven sina betydelsefulla namn, hvilkas djupa undermening mången gång icke är lätt att genast ana. Tekittelns form t. ex. skall erinra om och representera Japans oförlikneligt sköna, heliga berg Fuji-yama. En annan gång gifves tekitteln en form, som skall symbolisera den landtliga hyddan. Tekittelns rituella namn kunna vara sådana som Senbon Matsu d. ä. "tusen tallar", hvarvid åsyftas en alltid ostörd lycka, eller Yoruzuya, "långt lif", hvilket innebär en önskan, att deltagarne i ceremonien må njuta glädje och framgång under ett långt och lyckosamt lif.

Tevispens strån skola symbolisera den gloria, som omgifver hufvudet hos gudinnan Kwannon, barmhärtighetens gudinna. Men då glorian intet annat är än en bild af solen, så blifva vispstråna en bild af solens strålar, symboliserande ljuset, lifvet. Teburkarna kallas Omoi gawa, "den djupa floden", äfven Miyagi-no, hvilket är namnet på vidsträckta fält i Japan, berömda för sina fagra höstblommor. Tekoppen benämnes "ärade gäst", "gyllene säf", "stående stork" o. s. v.

I allt spårar man hänsyftningar på innehållet i naturens och religionens stora och heliga böcker, allt utgör en maning att i dem söka sanningen och visheten. Men det stannar ingalunda härvid. Vid användandet och ordnandet af dessa föremål måste man noga iakttaga att tillämpa den i de gamla österländska religionerna liksom ock i den kinesiska filosofien förekommande grundläran om dualismen samt den manliga och kvinnliga principen. Inom den kinesiska filosofien benämnes dessa principer in och yo. Yo är den manliga, den aktiva principen, det är himmelen, mannen, det starka, kejsaren. In åter är den

kvinnliga, den reaktiva principen, jorden, kvinnan, det svaga, kejsarinnan. Läran om dessa motsatser, som tillsammans bilda en harmonisk enhet, trots deras kontrasterande egenskaper, genomföres i alla anordningar och ceremonier vid cha-no-yu. Till och med i de mäst öfverraskande detaljer är detta system genomfördt. Därmed är också ådagalagdt, hvilken vikt man fäster vid

Fig. 5. *Kakemono med kinesiskt tänkespråk.*

lärans framhållande. Starka och kraftfulla former synas bredvid svaga och veka; ljuset skall hafva skugga vid sin sida, det rätta skall sättas bredvid det böjda. Allt skall framställa kontrast och växling. Till och med i cha-no-yus blomsterdekoration, där grenarna, i olikhet med hvad som brukas i den vanliga blomsterdekorationen eller Ikebana, endast följa tvänne i stället för Ikebanas trenne hufvudriktningar, skall samma lag gifva sig tillkänna. I den högre, upprättstående grenen skall adepten se den aktiva och i den lägre, horisontala den reaktiva principen. I allmänhet åtnöjer man sig dock med att i den förra se den manliga och i den senare den kvinnliga principen. Den låga plats, som den kvinnan symboliserande grenen intager i förhållande till den mannen symboliserande, skall erinra om den låga, ödmjuka och underordnade ställning, som den japanska kvinnan bör intaga i världen och hemmet.

Den symboliska betydelse, som tilläggas de olika utensilierna, är orsaken till, att dessa sinsemellan få större eller mindre vikt och i enlighet därmed olika rang. Vissa föremål stå särskildt högt på denna rangskala och dem bevisas äfven stor aktning. Dessa behandlas alltid med högra handen och sättas framför Förste Gästen. Hit höra till exempel

rökelseasken, teburkarna och tekopparne. Oafsedt deras betydelse för öfrigt tilldelas dock de föremål högsta rang, som äga sin egen intressanta historia, och dem, hvilka tillhört namnkunniga personer eller förfärdigats af furstar och daimios. Dessa ligga japanens hjärta närmast och betraktas af honom med helig vördnad. Vid en af de ceremonier, som förf. en gång bevisade i en japansk magnats vackra hem, användes för det svaga teet en tekanister, som vårdades och beundrades som en värdefull klenod. Det var en enkel träpjas, polerad i mörkröd färg, men tillverkad af en gren från ett gammalt cypressträd, som växer i Sakai utanför RIKKIUS forna terem. Trädet anses heligt, ty i det fastnade den pil, som en lönnmördare en gång afsköt för att döda RIKKIU.

Då japanen fäster en så djup betydelse vid de föremål, som skola användas vid ceremonien, gäller det för honom att med ytterligaste omsorg och noggrannhet göra sitt val. Han måste välja och ordna alla föremål så, att de utan undantag stå, hvad natur, form och material beträffar, i fullständig öfverensstämmelse ej blott med hvarandra utan ock med hela den öfriga omgifningen. I allt måste en genomgående, allt omfattande harmoni spåras, och några denna störande konturer eller nyanser få aldrig förekomma. Det beror också helt och hållet på värdens utbildade smak, kunskaper och skicklighet, om attiraljens sammanställning skall anses lyckad eller ej. "Dogo wa mochi yuru hito no yorite iki shini ari" — det beror på människan själf, om de föremål hon äger äro lefvande eller döda, säger japanen. Lefvande kallas föremålen, hur enkla och anspråkslösa de än må vara, blott de stå i harmoni sinsemellan och med sin omgifning; döda och förkastliga, om än aldrig så dyrbara, däremot, om de ordnas utan smak och utan hänsyn till deras inre egenskaper. En japansk telärd skulle säkert underkasta mångt Västerens gemak en sträng kritik och i det virrvarr af former och färger, som där möter honom, icke finna det lugn, den skönhet och harmoni, som allena finna gillande af cha-no-yus anhängare.

En betydande frihet existerar dock i fråga om anordningarne. Följas blott teceremoniens grundlagar, kan hvar och en fullständigt individuellt, efter egen smak och fantasi förverkliga sina egna, originella idéer. Ett lyckadt sådant individuellt utförande gifver personen i fråga ökad anseende och ett aktadt namn.

Det berättas om HIDEYOSHI, att han en gång nattetid besökte en telärd vid namn HARUJA SOSHUN och bad honom utföra ceremonien. Cha-no-yu utfördes på det vanliga sättet, men då kakorna fattades och inga sådana kunde anskaffas vid den sena timman, tog SOSHUN en sambo, ett slags bricka af hvitt trä, som endast begagnas i templen; därpå lade han nyss rensköldt ris, och sålunda fick anordningen karaktären af ett offer till gudarne. Detta framsatte han för HIDEYOSHI, och det behagade den store mannen, tillägges det, att bli behandlad såsom en Kami, en gudomlighet.

En annan betecknande historia berättar, att under en af TOKUGAWA-shogunernas regeringstid, blef en viss man af hög rang utsänd i hemliga ärenden och uppträdde fördenskull förklädd som en fattig tiggare. När han så en dag vandrade i Kyoto, förde slumpen honom förbi en boning, hvars terem låg nära den plats, där han för tillfället befann sig. Han kunde höra ljudet af det kokande vattnet, och den fina doften af rökelsen fördes till honom af vinden. Han stannade, och då han varseblef värden, bad han: "Jag är mycket törstig! — Vill du gifva mig en kopp te?"

Till svar bjöd värden honom stiga in i trädgården och anvisade honom en plats på verandan. När gästerna slutat dricka, öfverlämnades en kopp te till tiggaren. Af fruktan att skada den dyrbara koppen bad då tiggaren, att teet skulle hållas i en kopp, som han själf medförde. Då han slutat dricka, aflägsnade han sig under tacksägelser.

Två dagar därefter återvände han för att göra värden det sedvanliga tacksamhetsbesöket, och dennes förvåning blef stor, då tiggaren sade:

— "Vilja nu du och dina vänner komma och dricka te med mig?"

Cederquists Graf. A.-B., Sthlm.

(Ur Condor's Floral Art of Japan.)

UTVISANDE BLOMMOR, ORDNADE ENL. SKEBANAS REGLER.

I tokonoma synes en blomstervas af bambu. I dess öfre del stå några djärft böjda grenar af plummonträdet. I dess undre en 3-linjig dekoration af narcisser.

Bjudningen antogs, och då man infann sig på utsatt ställe, befanns den till utseendet fattige mannen hafva ordnat sitt terem i fria luften på sluttningen af berget Kurayama. Vattencistern var anordnad vid en liten bäck med friskt, rinnande vatten. Vägen till teremmet var märkt med hvita, kring träden knutna pappersremсор. Då gästerna hunno dit upp, funno de på en öppen platå ett slags paviljong, hvars golf var af mossor och stenar och hvars tak utgjordes af en enda, vacker, lummig tallgren. På ett särdeles sinnrikt sätt voro kakemonon och blom-morna ordnade; en ny porslinskittel full af kokande vatten stod på elden, och trots sin enkelhet voro de öfriga kärlen dock nya, rena och välformade. Rökelsen utgjordes allenast af brinnande tallbarr... Tiggaren själf var försvunnen, men gästerna förvånades inför det sinnrika sätt, på hvilket han förstått ordna hela ceremonien.

Allt, som på något sätt afviker från det vanliga och alldagliga, allt säreget och egendomligt, för oss européer ofta onaturligt och bizarrt, gör ett djupt intryck på japanen och tilltalar honom på ett alldeles särskildt sätt. Detta torde vara orsaken till, att japanens anordningar, trots all den skönhet och poesi, som onekligen ligga utbredda öfver dem, förefalla oss konstlade och konventionella, ja, till och med stela och stereotypa eller rent af tomma på innebörd. Det äro de dock icke, och förklaringen är den, att japanen besitter ett för oss i grunden delvis okänt uppfattningssätt.

Japanens stora förkärlek för det ovanliga har dock på intet sätt hos honom utträngt kärleken till skön konst och beundran för antiken. Hans vördnad för det antika, för traditionen, för forntidens historia och alster har nästan fått karaktären af religiös beundran. Denna känsla träder särskildt fram i cha-no-yu, genomgår hela ceremonien och spåras öfverallt i tillämpningen samt beträffande utensilierna. Hvad den japanska konsten äger dyrbarast i fråga om antikviteter och kuriosor, har till största delen uppstått och bevarats i samband med teceremonien. Det är endast sanning, när man säger, att denna ceremoni mer än något annat

bidragit icke blott till konstens utveckling och höjande, utan äfven varit orsaken till att inom konsten stilens enkelhet och skönhet bevarats.

Dessa dyrbara konstsaker begagnades emellertid icke ursprungligen vid teceremonierna, utan deras bruk infördes under YOSHIMASA. De efterföljande shogunerna och daimios togo för sed att vid sina hof hålla egna, särskilda telärare och tillverkare af konstföremål. Då kunde man ofta nedlägga ett tjugoårigt arbete på framställandet af ett enda föremål, och från denna tid förskrifver sig ock största delen af de utsökt fina konstskatter, som finnas i Japan. Dyrbara kuriosa importerades äfven från Kina. De mest eftersökta och värderade af dessa äro de s. k. Karamono, det är sådana kinesiska konstföremål, som tillverkats under den ryktbara Karadynastiens tid och sedan öfverförts till Japan. Egendomligt men betecknande är, att i den kritiske japanens ögon hafva dessa originella föremål alls intet värde, såvida de ej åtföljas af sina egna, särskilda, efter form och storlek lämpade, vackert utsirade trälådor eller fodral. På locket till den låda, som innesluter en pjäs, måste intyget om dennas äkthet vara nedskrifvet. Där skall man kunna läsa uppgifterna om dess ålder och historia och namnen på dess förra ägare. Ofta finner man den ena lådan utanpå den andra, och olika generationer hafva i tur och ordning nedskrifvit sitt vittnesbörd. Ur denna kärlek till och förståelse af konsten har sedermera utvecklats bruket att under teceremonien begära att få betrakta de olika föremålen och ritualmässigt framställa därmed i sammanhang stående frågor.

Men cha-no-yu innesluter i sig äfven en form af umgängeslif. Terummet är så att säga den enda plats i Japan, där landets män och kvinnor utan klander kunna umgås med hvarandra. Under medeltiden var det i terummet, som riddaren före sitt giftermål försökte genom utbyte af poem och tänkespråk lära känna sin blifvande hustrus karaktär. Här i terummet mötas man och kvinna, här kunna de sitta sida vid sida, dock icke förrän de genom årslånga studier inhämtat den erforderliga eti-

ketten och dess detaljerade höflighetsregler. Etiketten förbjuder t. ex. den unga flickan att vidröra en man ens med handen, och hon får på inga villkor mottaga någonting ur en mans hand. Öfverlämnar en man ett föremål till en dam, ställer han detta helt vördnadsfullt framför henne på golfvet.

Säkerligen har den förfining, som cha-no-yu i början måste sätta på sitt program, då det gällde att till jämlikhet, broderskap och frihet höja en stridslysten, rofgirig och om sin heder ömtålig befolkning, urartat till den öfverdrifna etikettskult, som numera till stor del utmärker ceremonien. Denna urartning är dels i och för sig ej så farlig, som den vid första påseendet kan förefalla en europé, dels förmår den icke bortskymma allt det eftersträfvansvärda, som verkligen gömmer sig under cha-no-yu-ceremoniens till synes oviktiga former. Så blifver cha-no-yu för den, som tillägnat sig nyckeln till dess språk, bilder och gåtor, rent af skön konst och och hög vetenskap. Ur först-nämnda synpunkt är cha-no-yu liksom ett skaldestycke, hvilket endast efter lång och omsorgsfull öfning kan framsägas felfritt, uttrycksfullt och med rätta, rytmiska tonfall. Betonas orden oriktigt, blir betydelsen helt och hållet störd. På samma sätt förhåller det sig med teceremonien. Af ett enda missgrepp i utförandet störes hela dess harmoni, och så fint spunnen är den tråd, som genomlöper hela väfnaden, att om den på något ställe afslites, är det svårt att åter sammanknyta den. Så konstfull har seklers väfnad blifvit.

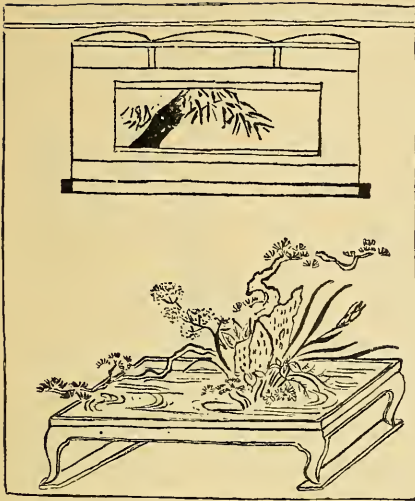

LOKALER OCH ATTIRALJ.

FÖR ett ritualmässigt utförande af teceremonien kräfvades följande lokaler: ett större väntrum, en rymlig yttre trädgård, den s. k. Soto Roji, samt en därstädes belägen paviljong. Dessa tre lokaler skulle man kunna beteckna såsom beredelserummet. Därefter följa en mindre trädgård, den inre, Uchi Roji, samt själfva ceremonirummet och dess skafferij, Midzuya.

VÄNTRUMMET.

Det stora väntrummet, kalladt Machiai, är alltid beläget i hufvudbyggnaden och sålunda säkerligen helt och hållet profant: det utgör samlingspunkt för gästerna, innan ceremonien tager sin början. Det är mycket rymligt och inbjudande och bör ej vara mindre än 6 tatami eller rishalmmattor i storlek. Dess dekorerings är i stil och harmoni med den blifvande ceremonien och utgöres vanligen af en kakemono. Väntrummet kan — i synnerhet vid festligare tillfällen — vara prydt med flera, ofta ända till fyra taflor, medan i ceremonirummet endast förekommer en. De måste dock till sitt innehåll alltid stå i ett visst sammanhang med hvarandra, såväl som med den dekoration, hvilken då alltid står ordnad i tokonoma framför taflorna (fig. 6—8). Vidare förekomma i väntrummet en flyttbar eldstad, en kittel med varmt vatten samt en bricka med koppar efter gästernas antal, hvartill slutligen kommer ett tobaksställ (fig. 9, 17, 18 och 19).

CEREMONIRUMMET.

Själftva ceremonirummet kan stundom äfven ligga under samma tak som väntrummet, alltså i den profana hufvudbyggnaden, och när detta är händelsen, kallas det Kakoi, hvaremot det benämnes Chashitsu, när det ligger skildt från hufvudbyggnaden i någon aflägsen del af trädgården, alltså med en mer afskild och helig karaktär, hvilket tyckes vara det ursprungligaste.

Det första terem, som af leghenden omnämnes, var SHUKŌS. Ursprungligen innehöll detta rum 18 mattor, men genom att uppdelas det i fyra delar medels anbringande af skärmar och draperier erhöil han den storlek, som ännu är den mäst vanliga: $4\frac{1}{2}$ mattor (fig. 10).

Fig. 6—8. Trenne olika sätt att i tokonoma anordna de olika dekorationerna:

I alkoven upphängde han den *skrift*, som han erhållit af sin lärare, och därjämte fingo äfven ett *rökelsekärl*, en *blomster-vas*, ett *skrifställ* och en i kruka *planterad växt* sina platser

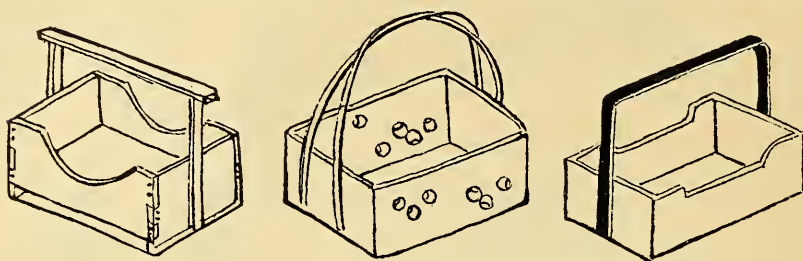

Fig. 9. Tobaksställ af olika slag.

där. På golfvet utmed alkovens väggar löpte en svart, lackerad ram, som omslöt mattan och tydligen angaf, att hvad som lärdes genom de på mattan ställda föremålen och de där utförda symboliska handlingarna, tillhörde och borde ständigt tillhöra en inom vänskapens ram fast innesluten krets, genom ramen äfven afsöndrad från den profana världen.

I enlighet med RIKKIUS reformerande idéer förenklades detta system, och flere förändringar vidtogos med afseende på rum-

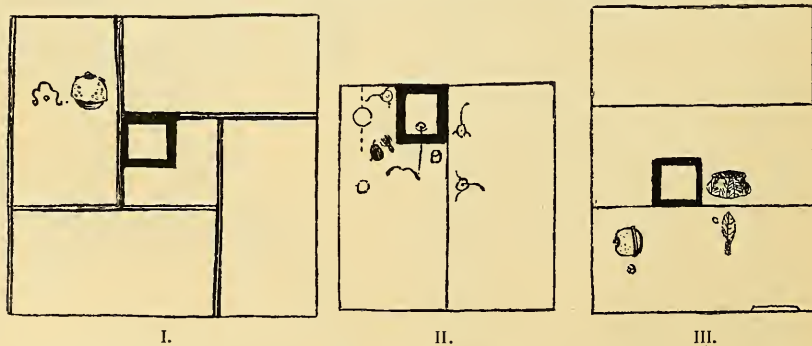

Fig. 10. Terum.

- I. Af $4\frac{1}{2}$ mattas storlek. II. Af 2 mattors storlek. III. Af 3 mattors storlek.
Placering af kitteln och dess ringar samt träkolsskålen anordning till svagt te för höger hand.

mens utstyrsel. Sålunda bannlystes alla prydnader med undantag af taflan, blommorna och skrifstället. Sitt första terem inrättade han med endast två mattor (fig. 11).

Eldstaden, som förut kunnat vara af godtycklig storlek och från början var förlagd till rummets vänstra hörn, erhöll nu ett bestämdt mått af 1 fot 4 tum (japanskt mått = 50,3 cm.) i fyrkant, alltså ur symbolisk synpunkt erbjudande oss kvadratens form.

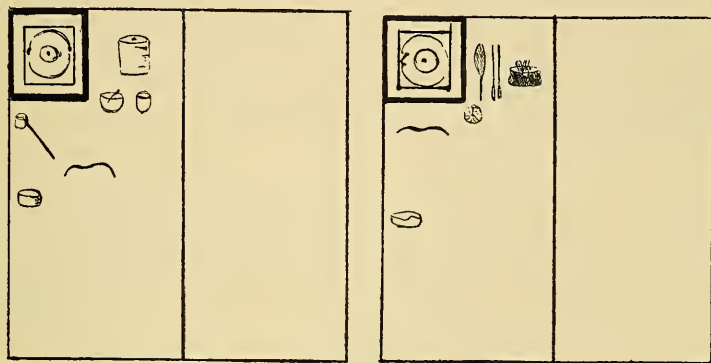

Fig. 11. *Rikkius första terem, bestående af två mattor.*

- I. Eldstaden belägen i vänstra hörnet, föremålen placerade till "svagt té" för vänster hand. II. Föremålen placerade till 1:sta rökelseceremonien för vänster hand.

Eldstaden, Rō, är en af lera tillverkad låda, hvilken ned-sänkes genom en öppning i golvet, så djupt, att dess öfre kanter ligga i jämnhöjd med mattan. Såsom afslutning löper kring kanterna en ram af trä, stundom lackerad. Nedre delen af eldstaden är fylld med aska, och nedgräfd däri står en liten trefot af järn, gotoku, hvilken tjänar till stöd för vattenkitteln.

De ursprungligen med papper tapetserade väggarna förändrades af RIKKIU till med puts öfverdragna sådana. Rummet fick ha endast ett fönster jämte den egendomliga dörren (fig. 13), nijiri mado. Denna dörr är så liten och låg, att man måste krypa på händer och fötter för att komma in genom den. RIKKIU gjorde ritningen till den, sedan han en gång på en resa sett, hur en fattig fiskare ödmjukt måste kröka sin rygg för att kunna komma in i sin enkla koja. Denna dörr till te-

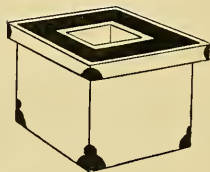

Fig. 12. *Eldstaden.*

rummet bör således erinra den inträdande om ödmjukhet och ringhet.

Under sina studieresor hopsamlade RIKKIU rikt material ur naturen och människolifvet. Äfven af de obetydligaste företeelser förstod han att draga nytta i och för teceremoniens rätta utförande. Den omständigheten, att det i det gamla Japan var sed, att husets invånare samlades kring den i rummets midt flam-

Fig. 13. En af gästerna kryper genom inträdesluckan, under det en af dem kvarstannat vid vattencisternen.

mande, husliga härden, gaf honom idéen att förflytta eldstaden i terummet från rummets ena hörn till dess midt.

En fläck på väggen, hvarest putsen bortfallit och bambustommen låg blottad, gaf honom idéen till en egendomlig och numer omtyckt fönsterstil, kallad Nouri Nokoshi Mado, d. ä. fönstret, hvarå färgen utelämnats.

Ett fönster, som mycket ofta förekommer, är Metsuke Mado, väktarefönstret, hvars namn antyder, att man fordom haft väk-

Cederquists Graf. A.-B., Sthlm.

(Ur Condor's Floral Art of Japan.)

BLOMSTERDEKORATION ENL. CHA-NO-YUS REGLER,

bestående af 2 enkla grenar, ordnade i en, på tokonomas vägg, upphängd vas.

Framför synes en japan i knäböjande ställning begründande blommornas sammanställning. I förgrunden eldstaden, rō, inuti hvilken kitteln är synbar.

tare vid terummets ingång för att utestänga profana och skydda sig själf och möjligen äfven hemligheterna.

Detta fönster är anbragt öfver dörren, och genom det strömmar ljuset ut öfver trädgården med dess väg af ohuggna stenar för att lysa dem, som under mörkret därute söka vinna inträde i det upplysta ceremonirummet.

Åter ett annat fönster utgöres af fuki nuki mado. Det har sin plats i tokonoma, således i närheten af Förste gästens plats. I äldre tider missbrukades teceremonierna till att under skydd af dem hålla hemliga och förbjudna möten, hvarvid ofta politiska händelser afhandlades, planer uppgjordes och ränker spunnos. Månet lömskt anfall skedde också mot dem, som voro församlade till ceremonien. När vid sådana tillfällen fiendens annalkande varskoddes, hade daimios ofta ingen annan utväg än att fly genom tokonomas fönster. I flykten neddrog då den sist flyende en där befintlig bjälke, hvarpå hela byggnaden hvilade, och enär ceremonirummet ofta är sammanfogadt utan en enda spik, så sammanstörtade vid bjälkens utdragande hela rummet öfver de inbrytande fienderna, och de förföljda räddade sig.

Liksom i hvarje japanskt rum är äfven golvet i ceremonirummet belagdt med mattor, tatami, som mäta 3 japanska fot i bredd, 6 i längd samt ett par tum i tjocklek. Mattorna, som sålunda hafva rektangulär form, tillverkas af ett slags gräs eller rör af finare eller gröfre beskaffenhet, men för ett terums enkla stil användes helst den gröfre sorten. I regeln äro de kantade med svarta eller hvita linnelister, men de förekomma äfven okantade, hvilket särskildt är fallet i rum, som ej innehålla mer än två tatami. Af de använda mattornas antal bestämmes rummens storlek, som är mycket varierande. Det minsta, kända terummet tillhörde RIKKIU, och innehöll icke mer än $1\frac{1}{2}$ tatami, under det att en annan telärd, en daimio vid namn ORIBE, inrättade terum med 3, 4, 5 till 6 mattor. I en senare tid har det blifvit mycket modernt, att en del af mattan borttages och i stället inlägges en vacker och väl proportionerad träskifva, som anses

vara af så stor vikt och betydelse, att särskilda konstnärer erfordras och utbildas för dess konstruerande och utförande.

De särskilda terummen hafva sina egna, karaktäristiska och betydelsefulla namn. En ryktbar telärare, Soki, ägde ett terum, benämndt "Shu-un-an", d. ä. "Molnet som drager tillsammans". Ura-skolans terum kallades "Konichi-an", "Påminn dig i dag".

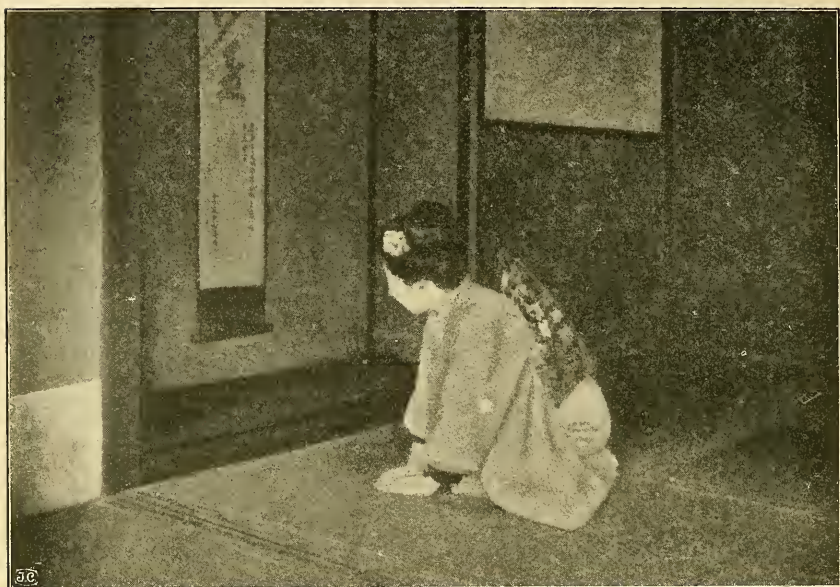

Fig. 14. Den i tokonoma upphängda kakemonon betraktas af en af gästerna.

Vår namnkunnige landsman, doktor SVEN HEDIN, hedrade vid sitt senaste besök i Japan ett af dessa terum genom att döpa det till "Four pines cottage". Ett terums namn, gifvet och nedskrifvet af en ryktbar eller högt ansedd man, uppfattas och bevaras nämligen såsom en heder och en dyrbar gåfva.

Ett af de mäst utmärkande dragen i ett terum utgöres af *alkoven*, (fig. 14) tokonoma, som är anbragt i väggen på rummets ena sida. I motsats till alkoven i vanliga rum är terummets ytterst enkel, och såsom afslutning står på dess högra sida en opolerad trädstam eller träbjälke, som räcker från golf till tak.

Alkovens golf, som höjer sig något öfver rummets öfriga nivå, är antingen belagdt med en matta, eller och utgöres det af en vackert ådrad, egendomlig träskifva.

Är terummet mycket litet, uteslutes tokonoma, men för att markera dess plats och symbolisera den, fästes ett hvitt papper vid golvet. Där alkov finnes, märkes inom den flera *spikar*, af hvilka den viktigaste är naka kugi, som uppbär kakemonon. Denna spik har sin plats på midten af väggen och sitter så löst, att den efter behag kan föras in och ut. För blomstervasens upphängande begagnas äfven denna tillika med en annan spik, som är anbragt i tokonomas tak, hvarjämte en tredje spik, äfven afsedd för blommor, sitter i den utåt rummet vända delen af trädstammen.

SERVERINGSRUMMET.

Bredvid terummet och doldt medels en skjutdörr befinner sig ett slags serveringsrum eller skafferi, midzuya.

I äldre tider och då ännu ingen särskild plats var anordnad för de med serveringsrummet förenade göromålen eller rituella handlingarne, försiggingo dessa på verandan. Det var i Fushin i Kyoto, i Omoteskolan, som ett dylikt skafferirum för första gången förekom i huset. Här göras alla förberedelserna till ceremonien, härifrån inbäras utensilierna i terummet, och här försiggår efter ceremoniens slut rengöringen af kärlen. Detta rum är vanligtvis mycket litet och har tre hyllor, på hvilka utensilierna stå ordnade i en viss, noga bestämd ordning och i föreskrifvet läge. På den öfversta hyllan se vi *askfatet* med sin *sked*. På andra hyllan finna vi *träkolsskorgen* och bredvid denna en ask, innehållande de båda *teburkarna*, en för det svaga och en för det starka teet. På askens lock ligger den stora *servetten*. Vidare finner man där *rökelseasken*, *teskeden* och dess *fodral* samt ett skrifvet *memorandum*.

På tredje hyllan stå de båda tekopparne, vattenskopan och ställningen, hvarpå denna hvilat under teets tillagning.

På golvet, som är belagdt med smala bamburör, står en större vattenkruka, fylld med friskt, klart vatten. Öfver denna

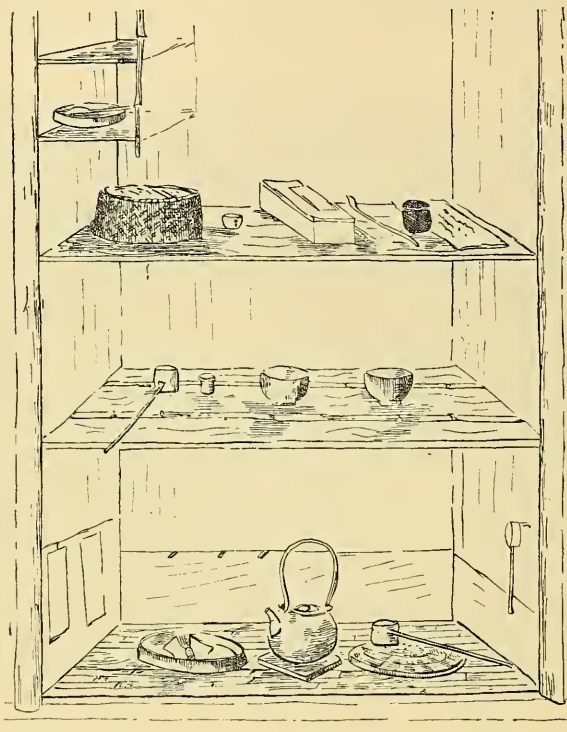

Fig. 15. Anordning af föremålen i Midzuya efter olika skolor.

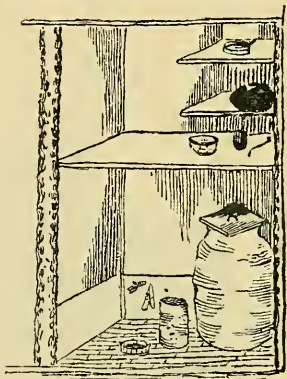
Bilden motsvarar textens beskrifning. Vattenkrukan på skåpets botten är i denna bild utelämnad.

ligger ytterligare en skopa eller slef. Vidare finner man där en vattenkanna, stående på en liten bricka af trä, ett fat med tevispen och en mindre servett af hvitt linne. På venstra sidan hänga handdukar för händernas och tekärlens torkande. På motsatta sidan finnes ett slags *sil* (fig. 21), genom hvilken vattnet silas, trots att det är rent. På bortre väggen synas några bambuspikar, på hvilka tevispen plägar hänga. Egentligen böra alla de mindre föremålen,

såsom vispen, teservetten, skopan m. m., vara nya och obegagnade vid hvarje teceremoni, en antydning om den rituella renhet, som alltigenom kräfvades vid cha-no-yu.

För det starka teet, koicha, användas små burkar af *lera*, *fajans* eller *porcelain*, täckta med lock af elfenben. De ligga alltid inneslutna i en påse af siden eller silkesbrokad, hvilken tillknytes med dyrbara silkesnören. Då teet skall nedläggas i bur-

ken, nedhålles det genom en liten tratt, så att det *gröna* pulvret nedfaller mjukt och regelbundet, bildande en vacker kägla på burkens botten, en bild af det heliga berget Fujiyama. I fråga om det svaga teet, *usucha*, som inneslutes i en *lackerad trä-burk med trälock*, vidtagas inga dylika åtgärder. Det svaga teet synes icke äga symbolisk betydelse, hvilket däremot är fallet med *koicha*, det starka teet, som tillhör den ceremoniella delen, den högtidliga akten, själfva hufvudceremonien. I denna ceremoni hålles allt i enlighet med en högre stil, och detta gifver sig till och med tillkänna i dräkten, ty de, som äro närvarande därvid, måste vara iklädda den mörka ceremonidräkten med de fem i tyget inväfda familjemärkena. Ur *koicha* har *usucha* småningom af okänd orsak utvecklats sig. Den senare ceremonien gifves ofta ensam för sig, då en enklare dräkt anlägges och en enklare stil antages.

Träkolskorgen och de i den nedlagda föremålen äro ordnade med synnerlig smak och stil. När den af värden inbäres i ceremonirummet, finner man däri de för eldens antändande afsedda *svarta* och *hvita* (greniga) kolen samt asken, hvori rökelsen förvaras. Om vintern har rökelsen formen af tre stycken *små svarta kulor*, medan den om sommaren åter har fyrkantig form.

Fig. 16. Anordning af föremålen i Midzuya efter olika skolor (jfr fig. 15).

Vidare finner man i korgen en liten, *rund bricka af rotting*, *två eldtänger*, på hvilkas handtag äro uppträdde *tvänne ringar af järn*, som skola tjänstgöra vid kittelns aflyftande från elden, samt slutligen en *fjäderborste*, bildad af tre *storkfjädrar*, sammanbundna medels *bast af bambuträdets tunna bark*.

Med *tekoppen*, både den som är afsedd för begagnande vid det starka teet, och den vid det svaga, sammanställas följande föremål: den hvita *linneservetten*, *tevispen* och *teskeden*. Servetten lägges i botten på koppen, oftast viken i fyra delar, men

stundom i form af en stork, syrsa eller annat dylikt mönster. Tevispen består af ett i olika antal strålar upprispadt bamburör, och dessa strålar variera till antalet i enlighet med ceremoniens olika stil: Shin, Gyō och Sō. Den lilla, i bambu utskurna te-skeden är lagd tvärs öfver *koppen*.

Fig. 17. Skålen.

Fig. 18. Bambuvas.

Fig. 19. Tobaksställ, innehållande skål med brinnande träkol för pipans tändande samt bambuvas, i hvilken tobaksaskan nedknackas. I vaser stå ett par eldtänger. Vidare en rökpipa. Framför stället stå tekoppar för det varma vattnet.

Ännu en sammanställning ingår i föremålens ordnande. Det är *diskskålen* (fig. 20), öfver hvilken vattenskopan är lagd. I dess midt står en liten ställning af bambu eller porslin, som under cere-

Fig. 20. *Diskskålen*, hvori det lilla bambustället för skopan är ställd. Tvärs öfver skålen ligger *vattenskopan*.

moniens gång, sedan den utflyttats, användes för skopan och kittelns lock, hvilka båda föremål ej få ställas på mattan.

För teceremoniens utförande fordras ytterligare ett stort antal andra föremål. Bland dessa äro de viktigaste följande:

Vattenskålen, fylld med friskt, rent *vatten*, *tvänne askfat* med tillhörande *skedar*, *olika sorters aska*, *blomstervaser*, *fyrpannor*, *brickor*, *skärmar*, *lampor*, *krukor* för tebladens bevarande, *blommor* med tillhörande knif, vattenkanna m. m.

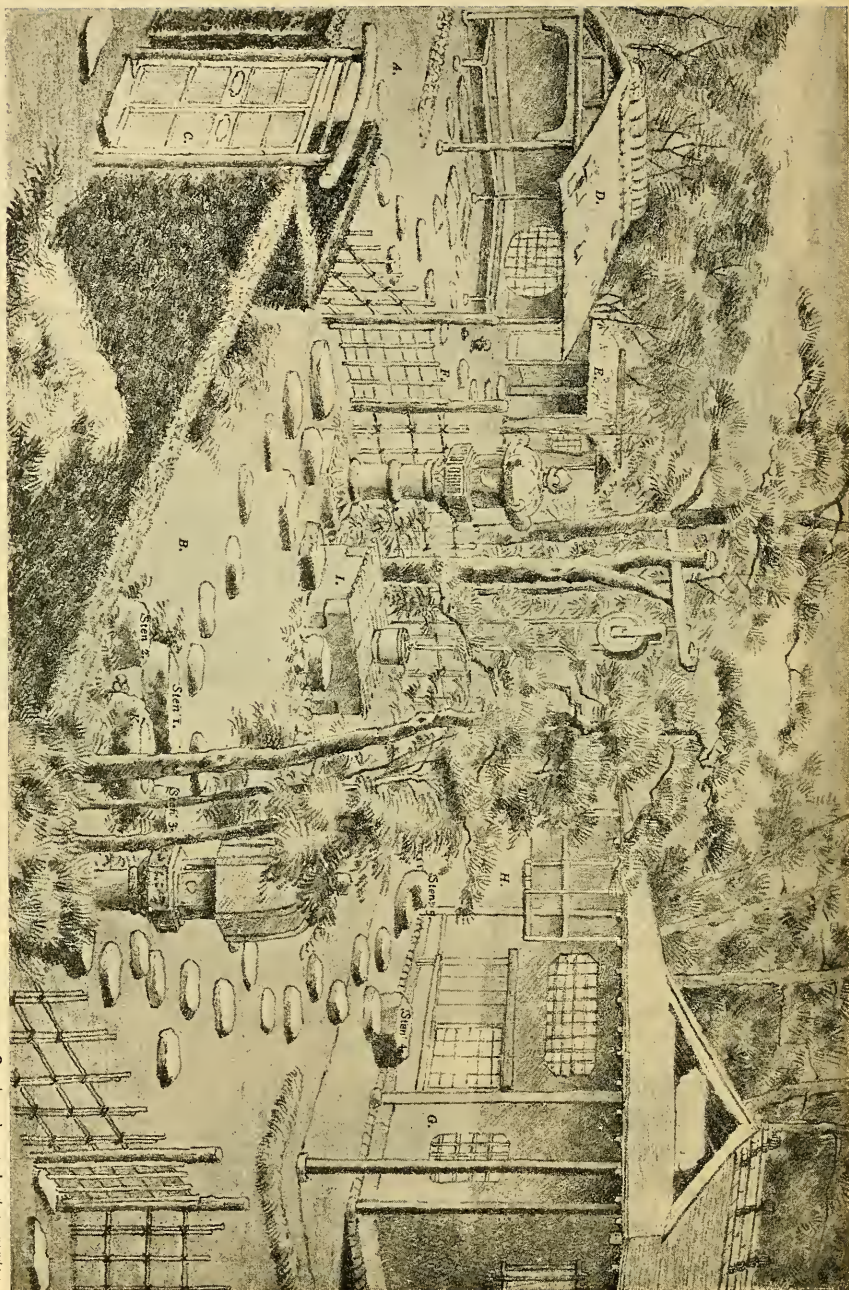
Det är, som man finner, en ganska vidlyftig attiralj, som kräfves ensamt uti ceremonirummet för en skenbart så enkel handling som att i all vänskap dricka en kopp te. Men icke nog med att en sådan mångfald af föremål användas vid ceremonien, utan den största noggrannhet har också iakttagits vid dessa föremåls tillverkande och utsirande. Ingen detalj har varit för obetydlig för att lämnas obeaktad. Inom alla till teceremoniens vidsträckta

område hörande fack hafva särskilda konstnärer utbildats. Samma intresse har lifvat släkte efter släkte, samma studier hafva be-

Fig. 21. *Silen*, hvarmed det kalla vattnet i skaffet silas. $\frac{2}{3}$.

drifvits af generationer, samma konsthandverk har utförts af son efter fader, till dess mästerskapet uppnåtts. Dylika familjer äga folkets odelade vördnad och förtroende, och blott af dem utförda arbeten anses giltiga vid teceremonien. Det finnes mästare i terummens byggnadskonst och trädgårdarnes plantering; mästare i att gifva tekoppen dess mäst praktiska form och den glasyr, som fordras för att skydda den mjuka, porösa leran, så att den blir nästan ogenomtränglig för värmen. Till och med tillverkningen af vattenskopan och tekoppens lilla brokadservett bedrifves af därmed särskildt sysslande släkter, med hvilka ingen kan täfla i skicklighet och hvilkas yrkeshemligheter ingen kunnat utröna.

Fig. 22 *Tetradgård.*

A. Yttre trädgården. B. Inre trädgården. C. Ingångsporten från gatan. D. Vanhvarvillongen. E. Toiletrum. F. Porten till inre trädgården.

G. Ceremonirummet. H. Svådstället. I. Brunnen. K. Valentissten.

Sten 1. Den yttre stenen. Sten 2. Stenen för vatteninburet. Sten 3. Stenen för lyktan. Sten 4. Stenen som leder till ceremonirumets ingång.

Sten 5. Stenen över hvilken svården hängas.

Condor, Japan, landse. garden.

TRÄDGÅRDARNE.

I de lokaler, som numera krävas för teceremonierna, ingå äfven tvänne trädgårdar af olika slag; en yttre, soto roji och en inre, uchi roji (fig. 22, 27, 28, 29 och 30).

På RIKKIUS tid använde man blott den ena, nämligen den inre trädgården, dit en port (fig. 23) från gatan direkt ledde gästerna.

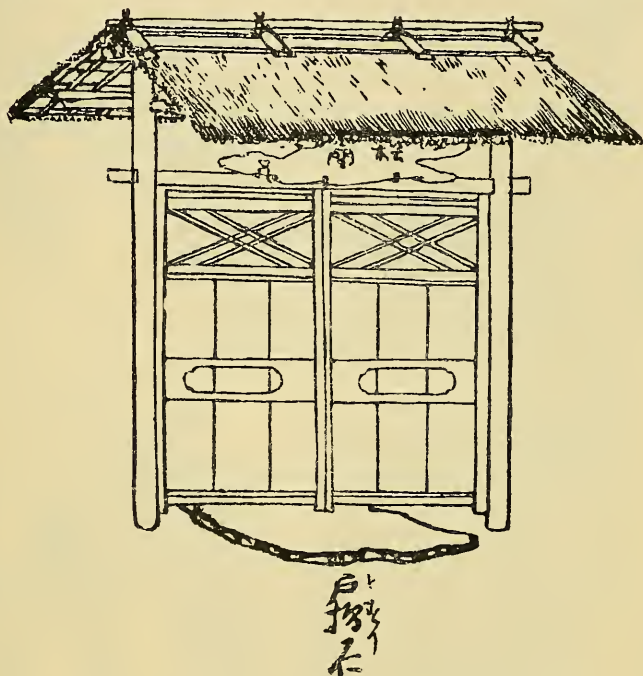

Fig. 23. *Kaja no mon* = trädgårdsport med halmtak.

De funno då strax till höger om porten en bänk, där de kunde hvila, medan de väntade, sedan de genom att ringa med en klocka bebådat sin ankomst för värden. Något särskildt väntrum existerade då ännu icke. Terum och boningshus lågo i denna trädgård.

När i en senare tid fursten KANAMORI IZUMO NO KAMI skulle mottaga besök af shogunen, tyckte han denna gamla stil vara enkel. Han beslöt därför anlägga ännu en trädgård i finare och

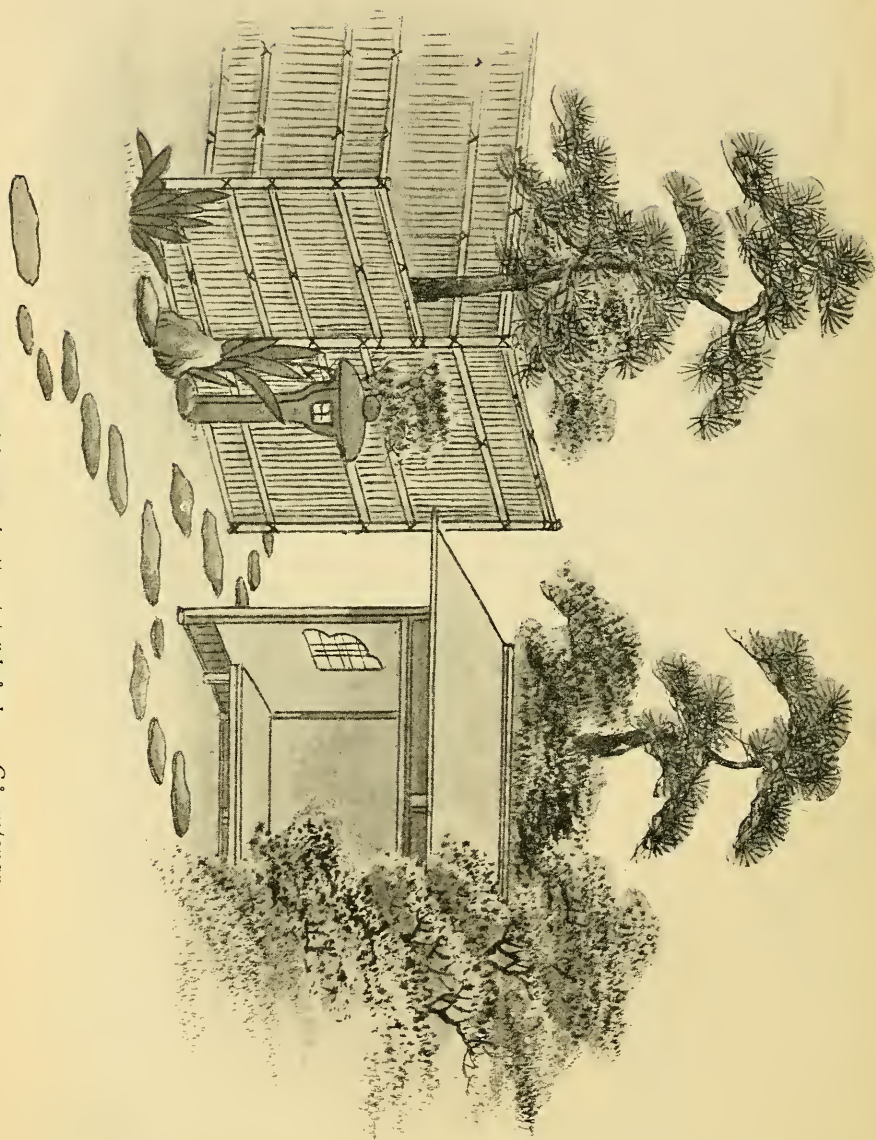

Fig. 24. Vårpaviljongen i yttre trädgården. Gangstenar.

elegantare stil, i hvilken han uppförde ett särskildt boningshus äfvensom ett särskildt väntrum. Denna nya trädgård blef lagd utanför den gamla och fick namnet "soto roji". Den förra lät han behålla sin ursprungliga, enkla, mer skissartade natur. Väntrummet i yttre roji benämndes machiai, och den där belägna lilla väntpaviljongen koshikake (fig. 24, 25, 26). Såsom särskildt anmärkningsvärdt må framhållas, att då i äldre tider en tjänare medföljde sin herre, den förre icke hade tillåtelse att beträda det inre mer afskilda området.

Uchi roji, "liten väg", ligger omedelbart utanför ceremonirummet och skild från yttre trädgården genom ett staket af bam-

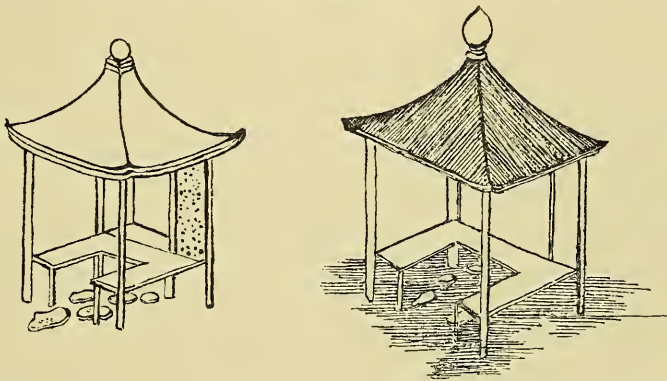

Fig. 25 och 26. *Koshikake, väntpaviljonger i yttre trädgården.*

bu. Det skall vara en lugn och stilla plats, skild från det yttre lifvets jäktande oro och strider, en plats, som skall väcka tanken på och inspirera kärlek till hvila och ensamhet. Denna inre trädgård är liksom den yttre anlagd med den allra största omsorg och konstskicklighet. Ehuru hvarje träd, hvarje blomma, hvarje sten är utvald och placerad med konst och smak, få dessa trädgårdar dock aldrig framkalla föreställningen om att vara åstadkomna genom människohand. De skola i allt gifva föreställningen om verklig natur. Det yttersta målet är följaktligen att låta dem vara en imitation i miniatyr af ett naturligt landskap, hvilket just är syftet med all japansk trädgårdskonst öfver hufvud taget.

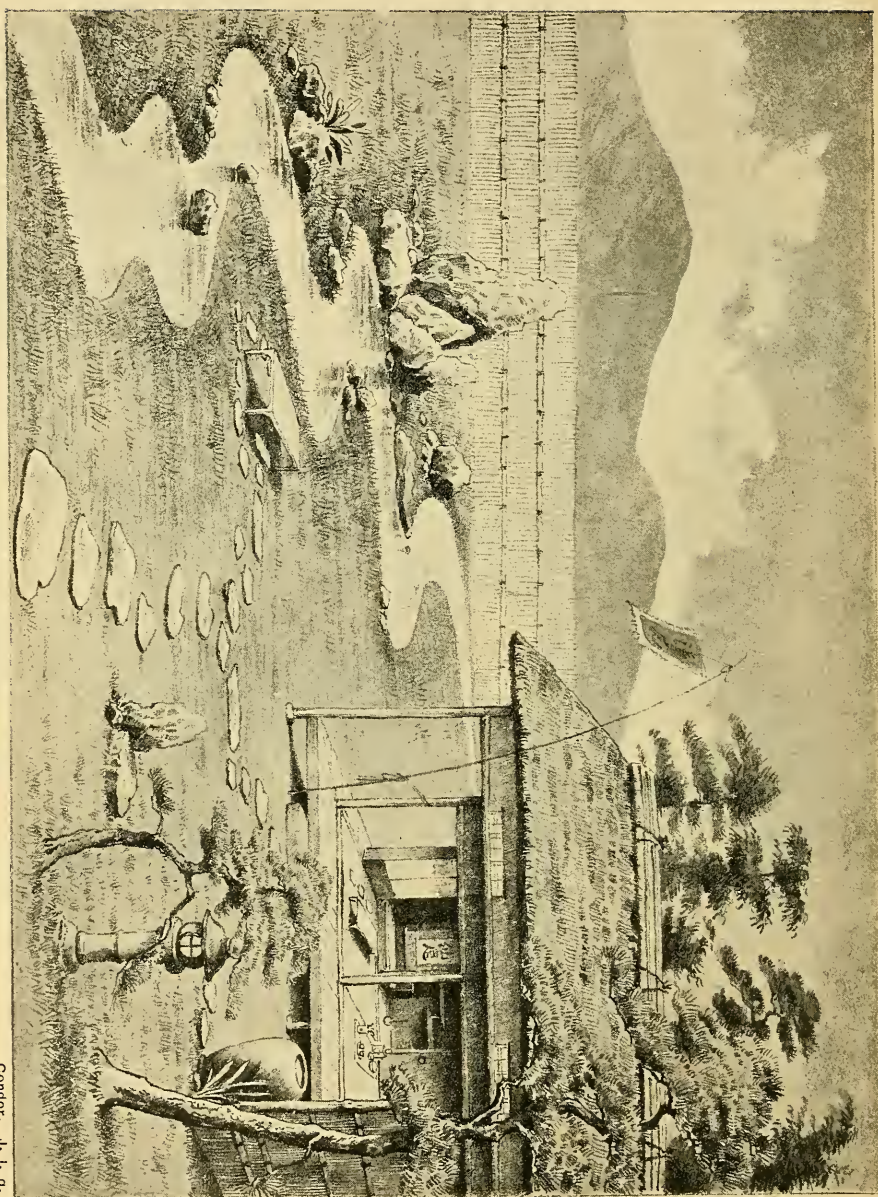
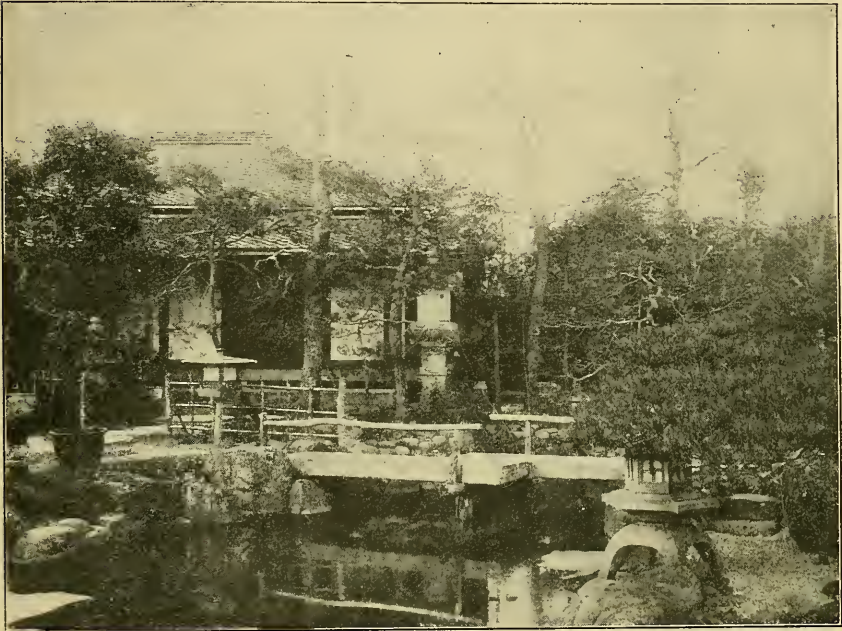

Fig. 27. *Gammal teträdgård med tehus.*
Till vänster en liten lag bänk, väntplatsen. (Tamagawa-stilen.)

Gondor, J. I. g.

Dessutom måste trädgårdarne, deras detaljer, scenerier m. m. befinna sig i fullkomlig harmoni dels inbördes, dels med platsen i öfrigt, byggnaderna, rummen, ägarens yrke m. m., ty äfven här lägges mycken vikt vid stilens enhet och vid harmonien i det hela. Trädgårdsanordningen må nu föreställa ett bergs-, ett skogs- eller ett strandparti, så måste allt vara

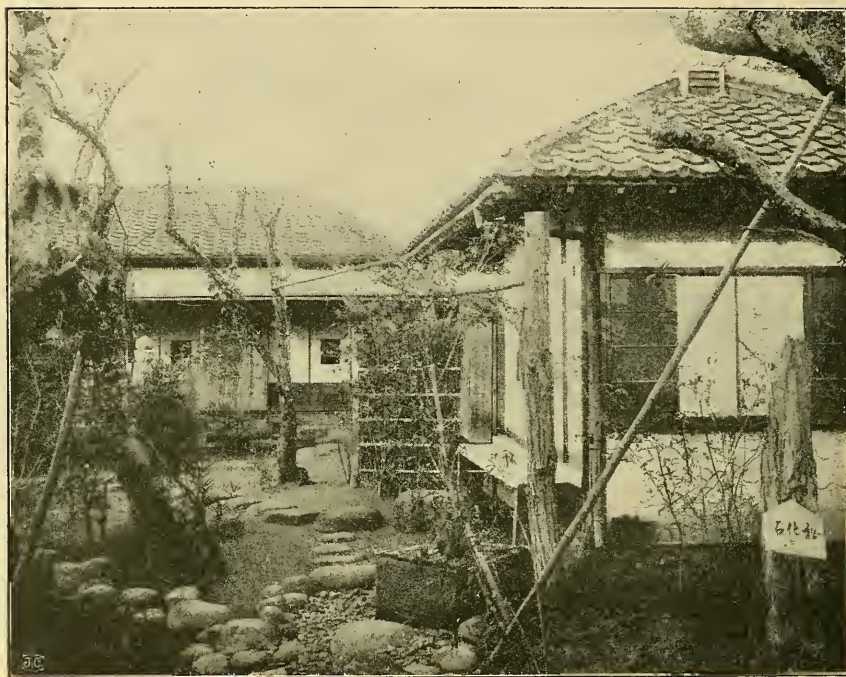
Condor, J. I. g.

Fig. 28. *Mindre teträdgård vid Nesgishi, hållen i mindre formell stil.*

I fonden tehuset.

hållet genomgående i samma stil. Likaså måste förhållandet vara med de öfriga detaljerna och alla de olika prydnader, såsom lyktor, vattencisterner, brunnar, staket, portar, som förekomma i en trädgård. Stenarna t. ex. måste stå i harmoniskt samband med sin omgivning. Träd och plantor från bergen få t. ex. icke blandas eller omväxla med sådana, som växa vid hafsstranden eller på slätten, utan liksom hvarje annat föremål i trädgården måste de hafva platser motsvarande dem, som de innehafva i naturen.

Endast vissa slags blommor anses lämpliga för en teträdgård, och bland dessa utväljas de, som stå i öfverensstämmelse med själfva den ifrågavarande platsen och dess planteringar. En sådan med den japanska principen och idéen harmonierande sammanställning utgör t. ex. liljor (*Iris laevigata*), en sorts kalmus (*Calamus aromaticus*), den vilda nejlikan samt stenar från sjö-

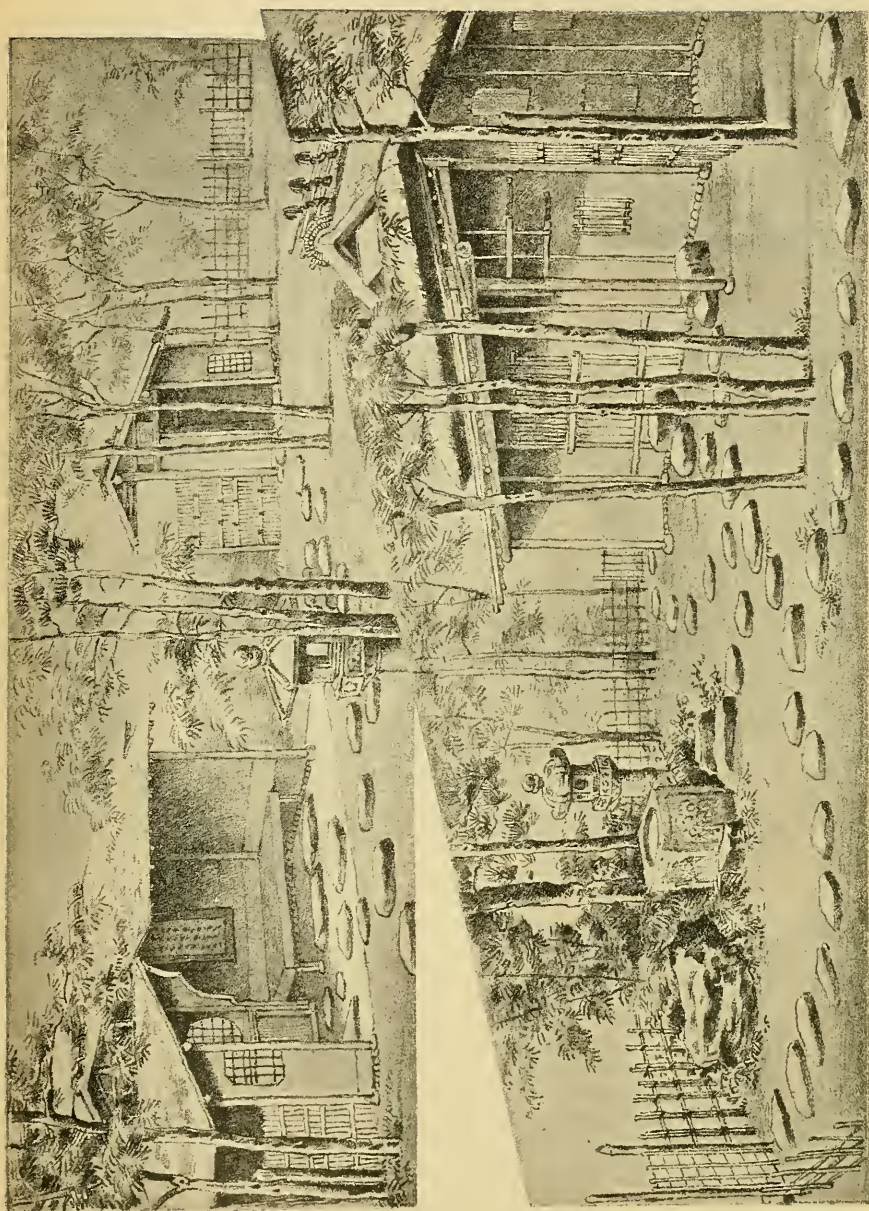
Condor, J. i. g.

Fig. 29. Mindre teträdgård vid Negishi.

Tehuset till höger är sammanbyggt med själfva boningshuset.

stranden, den i vattnet utskjutande udden och dess bambudunge m. m.

Rikt blommande och praktfulla träd, såsom plommonträd, magnolia, persikoträd, Wistaria m. fl., få blott förekomma i den yttre trädgården. Endast japanernas älsklingsträd, körsbärsträdet, utgör ett undantag och ses ibland i den lilla trädgården. Men när trädet under blomningstiden står i sin rikaste blomsterskrud, undviker man i stället att ha blommor i terummet, ty för mycken

Condol. J. I. g.

Fig. 30. Upptill ses en bild af den yttre teträdgården, nedtill en bild af den inre.

blomsterprakt stämmer icke öfverens med japanens fina smak och skönhetssinne.

Af de i symboliskt hänseende så betydelsefulla, ständigt grönskande växterna använder man i teträdgårdar med förkärlek tall, bambu, ceder, *Osmanthus fragrans* m. fl. Af sådana träd,

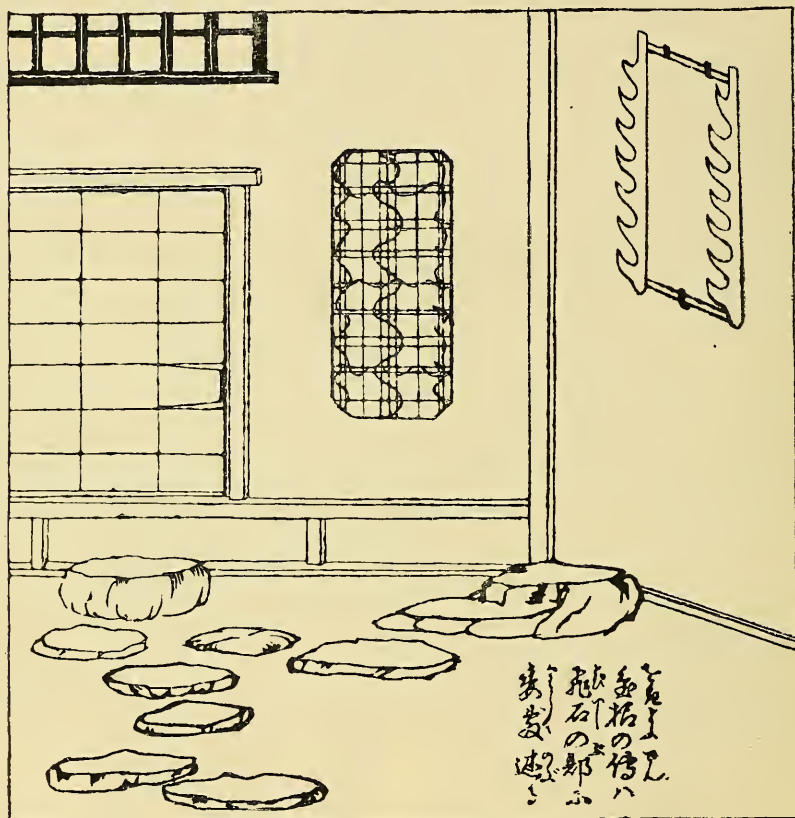

Fig. 31. Gångstenar framför ett terum.

Till höger den sten, öfver hvilken samuraierna på svärdstället brukade upphänga sina svärd.
Längst fram uppstigningsstenen.

som om hösten fälla sina blad, användas yanagi (en pilart), momiji (lönn), nami ki, hvilket planteras vid tempel m. fl.

Hur liten och obetydlig trädgården än är, planteras dock träden så, att ett skenbart långt perspektiv ernås, och så att trädgården i följd af trädens och buskarnas placering kommer

att i förvillande grad förefalla djup och långt utsträckt åt flera håll.

Äfven vid trädgårdens stenar (fig. 32—34) fästes stor vikt. De äga alla symbolisk betydelse, hvilket framgår såväl däraf, att de ha särskilda namn, som af dessas innebörd. "Långt lif", "Månens boning", "Spegelstenen" m. m. äro namn som gifvas dem. En särdeles lyckobringande sammanställning, väl på grund af benämningarnas betydelse i samband med den kinesiska zodiaken, äro "Stork-" och "Sköldpaddsstenarne".

De egendomligaste stenarna äro de ohuggna, omsorgsfullt utvalda "gångstenarne", som i viss mån närma sig den kvadratiske formen. Tillsamman bilda de vägen från den yttre världen in i terummet. Vid en viss punkt delar sig denna väg i tvänne grenar, som slingra sig fram genom trädgårdarne. Förbi väntpaviljongen genom porten till "inre roji" leder den förnämsta gången upp till tehusets veranda. Den sista stenen, något högre än de öfriga flata stenarne, utgör trappsteget. Säkerligen torde äfven stenarnes antal hafva symbolisk betydelse i enlighet med den allmänna talsymboliken. De "gångstenar", öfver hvilka en kejsares fötter skulle vandra, måste räkna 6 tum i höjd; för en daimio skulle de mäta 4 tum, för en samurai 3 och för en vanlig dödlig endast $1\frac{1}{2}$.

Fem platser i teträdgården anses såsom förnämliga framför alla andra, nämligen ingångsporten, stenen, som leder upp till verandan, vattencisternen (fig. 35), stenlampan (fig. 37, 38) samt stenen, öfver hvilken i forna tider riddaren hängde sitt svärd före inträdandet i ceremonirummet (se fig. 31).

Flera dagar före ceremonien taga förberedelserna i trädgår-

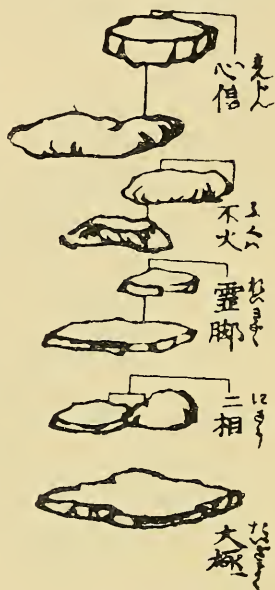

Fig. 32. Gångstenar ledande till ett terum.

den sin början. Alla för tillfället nödiga förändringar vidtagas med allra största noggrannhet i hvarje detalj. Men trots de omsorgsfullaste förberedelser får dock intet i trädgården antyda ett konstmässigt ordnande, utan allt måste se fullständigt naturligt ut. Höstens gula löf få till exempel ej sopas bort från marken, och finnas i trädgården några af de utsökt fina, välspunna spindelväfvarne, få de gärna sitta kvar som prydnader, blott de icke stänga vägen för de i trädgården lustvandrande gästerna. Dessa

Fig. 33 och 34. Träd i yttre trädgården med konstnärligt efter bestämda regler anordnade stenar.

blifva alltid försedda med särskilda för trädgården lämpliga sandaler. Åt äldre personer gifvas käppar att stödja sig på, då de på gångstenarne försiktigt balansera sig fram genom trädgården upp till terummets veranda.

Väntpaviljongen i den yttre trädgården inredes äfven till gästernas trefnad och bekvämlighet med kuddar, med tobaksställ, med lampor, om det är mörkt, med stora hattar, om det skulle regna eller snöa o. s. v.

BLOMSTERDEKORATIONEN.

De blommor, hvilka begagnas som rituell dekoration i terummet, odlas och växa icke i roji, utan anskaffas från annat

håll och utväljas så, att de passa för tiden och tillfället och därtill stå i öfverensstämmelse med den i terummet upphängda kakemonon (fig. 40). Äfven i de fall, då de mästegendomliga och sällsynta blommor för ändamålet anskaffas, gifves likväl åt deras anordnande en enkel och anspråkslös prägel. I motsats mot Ogasawaras praktfulla dekorationer få de som anordnas vid cha-no-yu icke innehålla mer än några små, obetydliga grenar, och dessas höjd får icke öfverstiga 5 tum. (På grund af vasernas form kunna dock stundom ändringar här äga rum.) För klippning af dessa blomgrenar får icke sax användas, af det upp-

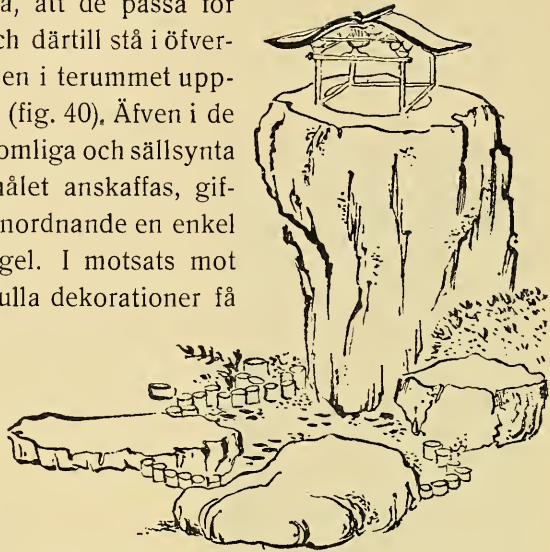

Fig. 35. Vattencistern med tillhörande stenar.

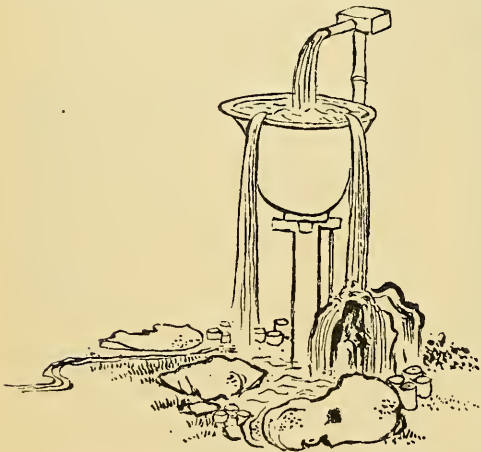

Fig. 36. Cistern med rinnande vatten.

gifna skälet, att saxens begagnande skulle innebära "för mycken konst, för mycken träning". För ändamålet får endast knif användas, och då saxen tydligen är ett senare upfunnet verktyg än knifven, synes den ifrågavarande föreskriften bero på, att ett äldre bruk bibehållits oförändradt.

Äfven i fråga om blomsterdekorationen fäster man stort afseende därvid, att blommorna visa öfverensstämmelse i härstamning och natur. En vattenväxt får till exempel icke

sättas tillsammans med en fjällväxt. I öfrigt följes, såsom redan framhållits, strängt principen, att dekorationens små böjda grenar skola symbolisera dualismens stora lag.

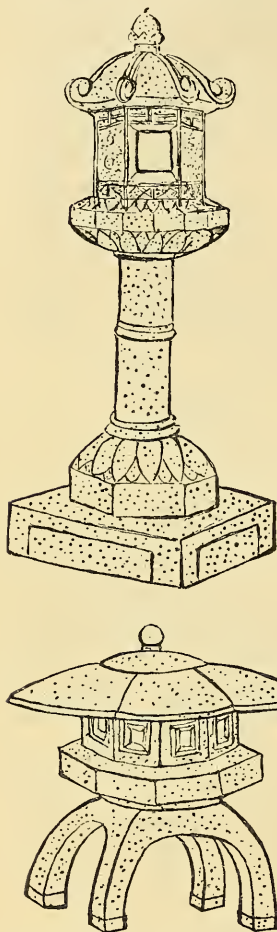

Fig. 37 och 38. *Stenlampor*. Den öfre af Kasugastilen, den undre den s. k. "snölandskapets" stenlampa.

De gamla, i tevetenskapen och konsten förfarna lärarnes åsikter beträffande blommorna stodo mer än en gång i strid med hvarandra. SHŌO hade sålunda en gång inbjudit några gäster till teceremoni. Han ordnade då narcisser i en vas med mycket smal hals och på sådant sätt, att när under aftonens lopp ljuset föll på blommorna, aftecknade sig deras skugga på väggen i form af en stork.

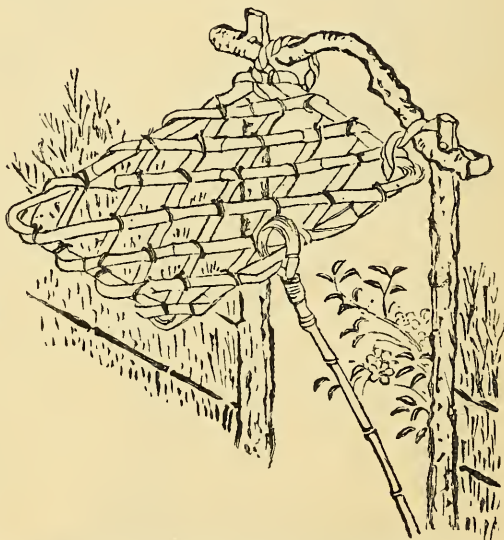

Fig. 39. *En i teträdgårdar ofta använd porttypp*. Lyftes upp medels bambukäpp vid genomgående.

RIKKIU, som kan sägas hafva varit tongifvande i fråga om cha-no-yu, gillade däremot icke blommor om aftonen. "Färgerna", sade han, "framträda icke, och skuggan på väggen tager olycksbådande former." Han ansåg blott blommor af plommon-

och körsbärsträdet lämpliga för aftonceremonier, emedan skuggan af detta slags grenar aldrig visade annat än vackra konturer. Den finaste smaken kräfde dock, att blommorna vid kvällens inbrott borttogos ur' tokonoma. Vatten hålles ur vassen, som torkades väl, hvarefter blommorna följande dag åter nedsattes i friskt vatten och inställdes på sin plats. Detta tillvägagående säges bevara blommorna länge. Japanerna äro för öfrigt i besittning af en hel mängd hemliga metoder, med hjälp af hvilka de kunna hålla blommor vid lif förvånansvärdt länge.

I och för blomsterdekorationen användas under olika månader olika sorters blommor.

Under januari begagnar man följande: Röda och hvita blommor af plommonträdet, en *Chrysanthemum*-art, *Magnolia*, *Camelia*, *Sinapis arvensis*, *Adonis Amurensis*, vissa arter pil.

Under februari: Mörkröd *Magnolia*, knoppar af körsbärsträdet, blommor af persikoträdet, maskrosor, äpple- och päronblommor, *Pyrus japonica*, *Kerria japonica*, *Cytisus Scoparius*.

Under mars: *Thermopis fabacea*, *Spiraea cantoniensis*, *Pæonia* sp. m. fl.

Under april: *Pæonia albiflora*, *Hydrangea hortensis*, *Chrysanthemum*-arter m. fl.

Fig. 40. Kakemono med bild af Barmhärtighetens gudinna.

Under maj: *Iris sibirica*, *Gardenia florida* m. fl.

„ juni: *Lotus*, liljor m. fl.

„ juli: Flera arter gräs, gurkor, *Eupatorium chinense*, pumpor.

Under augusti: Samma gräsarter som föregående månad, en *Chrysanthemum*-art, *Convolvulus* m. fl.

Under september: *Hibiscus mutabilis*, olika *Chrysanthemum*-arter.

Under oktober: *Narcissus Tacetta*, *Chrysanthemum*-arter, *Photinia japonica*, *Althæa rosea*, nejlikor m. fl.

Under november: Lönn, små grenar med höstens röda löf, samt de gula blommorna af en art plommonträd.

Under december: Samma gula *Prunus*-blommor, *Pyrus japonica*.

INDELNING OCH FÖRLOPP.

INDELNING.

MED hänsyn till årstiden kan man uppdelat ceremonierna i tvänne hufvudgrupper: Rō och Furō. Rō utgör ceremonien för vintern, som räcker från september till maj. Namnet härleder sig från eldstaden, rō, hvilken under vintern är placerad midt i rummet och inmurad i golfvet. Furō, sommarceremonien, upptager återstående delen af året, och för undvikande af för stark värme begagnas då en flyttbar, på en svartlackerad bricka stående fyrpanna, som har sin plats i borte delen af rummet. Vissa andra, stora förändringar vidtagas äfven, hvilka vi i tur och ordning i det följande skola beröra. Utom dessa hafva en hel rad ceremonier blifvit införda och firas under årets lopp på vissa, bestämda dagar i anledning af särskilda omständigheter. Dylika äro:

Dai fuku, d. ä. "stor lycka", en fest, som firas under tiden 1—15 januari.

Hatzugama, "nyårskitteln" eller "första kitteln", firas under tiden 15 januari—1 februari, enär nyåret enligt japanernas gamla tidräkning inträffade under början af sistnämnda månad.

Rikkiuki, RIKKIUS dödsdag, inträffar den 28 februari, men firandet af minnesfesten börjar redan åtta dagar förut. Under mars månad och till omkring den 8 april förekommer ingen speciell ändring i ceremonien, men vid sistnämnda tid infaller vårens *öfvergångsceremoni* med särskildt utförande och räcker till slutet af maj eller början af juni.

Akatsuki no cha-no-yu, "morgonrodnads-te", och Asa no cha-no-yu, "morgonte", firas under juli och augusti.

Nagori, "det öfverblifna", firas i slutet af augusti och början af september.

Kuchi-kiri, "den nya teburkens öppnande", firas i slutet af september samt under oktober och november.

Yobanashi, "aftonsamtal", firas under december.

Liksom året är äfven dagen indelad, i hvad man skulle kunna kalla väkter, och de särskilda väkterna kräfva i viss mån särskilda ceremonier eller rättare variationer af den ursprungliga ceremonien.

Hiro-no cha-no-yu, "middagste", firas kl. 12 middagen, och detta är den vanligaste tiden.

Morgonteceremonierna firas kl. 5 eller 6 om morgonen och måste vara afslutade till kl. 9 f. m.

Furo-ceremonierna firas alltid efter kl. 4 e. m.

Yobanashi firas efter kl. 6 e. m.

Härtill komma nu äfven ceremonier på icke förutbestämd tid. Vid dessa göres en afvikelse från regeln, i det att antingen värden efter eget tycke och smak bestämmer tiden eller ock sker detta efter gästernas godfinnande. Slutligen firas en s. k. efterteceremoni, då tiden icke håller är angifven, till ära för gäster, som af någon anledning uteblifvit från den stora, verkliga ceremonien.

INBJUDNINGEN.

Inbjudningen till deltagande i cha-no-yu sker med utvecklande af en viss, bestämd etikett, och denna kräfver ock af de inbjudna, att de dagen efter ceremonien personligen infinna sig hos värden för att betyga honom sin tacksamhet.

Den person, till hvars ära teceremonien gifves, kallas "*Förste Gästen*". Vid honom fästes det största afseende, honom visas den största uppmärksamhet, och hela ceremonien gifves på ett för honom särskildt tilltalande och lämpligt sätt. I inbjud-

Cederquists Graf. A.-B., Sthlm.

(Ur Condor's Floral Art of Japan.)

VISTARIA, JAPANS VÅRBLOMMA.

I fonden synas blommornas långa klasar, nedhängande från ett spaliertak, öfver hvilket växten blifvit tränad.

ningen till de öfriga gästerna heter det, att de "få blott sin goda del af ceremonien".

Om nu Förste Gästen får åtnjuta så mycken särskild hänsyn, så kräver man ock å andra sidan af honom fullgörandet af de svåraste skyldigheter. Dessa äro ofta så maktpåliggande, att det kan hända, att han icke anser sig kompetent därtill, utan nödgas träffa aftal med någon skicklig telärare att mot särskild ersättning åtaga sig att fylla hans förpliktelser.

Förste Gästen bör vara en person af hög rang eller börd, en andlig eller lärd, som står i åtnjutande af sina medgästers aktning och förtroende. På honom, resp. hans ställföreträdare, beror till stor del, om ceremonien skall lyckas eller icke. Han är dess egentlige ledare och de öfriga gästernas förespråkare. Hans takt och artighet är det, som präglar ceremonien, hans kvicka repliker lifva den, hans skicklighet, påpasslighet och konversationsförmåga hålla intresset vid makt.

Utom Förste Gästen har också *Siste Gästen* sina bestämda förpliktelser att fylla. Han måste sitta inne med grundliga kunskaper i fråga om ceremoniens regler. Af honom kräfvdes framför allt vaksamhet och själfbehärskning. Han är sina medgästers hjälpare. Med takt och skicklighet måste han ingripa och rätta hvarje misstag, på det att ingen rubbning, intet afbrott i ceremoniens gång må förekomma eller märkas. Det blir således på de tre, Förste och Siste gästen samt värden, som ofta å sin sida företrädes af en präst, hela utförandet af ceremonien kommer att hvila. Skulle någon af dessa tre personer genom brist på kunskap och skicklighet visa sig inkompetent, blifver han icke blott strängt och skoningslöst kritiserad, utan till och med utskrattad.

CEREMONIENS TYPISKA FÖRLOPP.

Då gästerna anländt, inträda de först i samlingssalen, Machiai. Medan de där ritualenligt få vänta någon tid, sysselsätta de sig med att betrakta de upphängda taflorna, samt dricka

varmt vatten, som de själfva servera sig ur den på fyrpannan stående, sjudande vattenkitteln.

Snart visar sig i dörren i sittande ställning en vid ceremonien assisterande person och frågar artigt, om icke gästerna vilja taga en tur i trädgården. Efter att hafva påtagit de för trädgården särskildt afsedda sandalerna, vandra gästerna så en och en på de väl rengjorda gångstenarna fram till den i yttre Roji

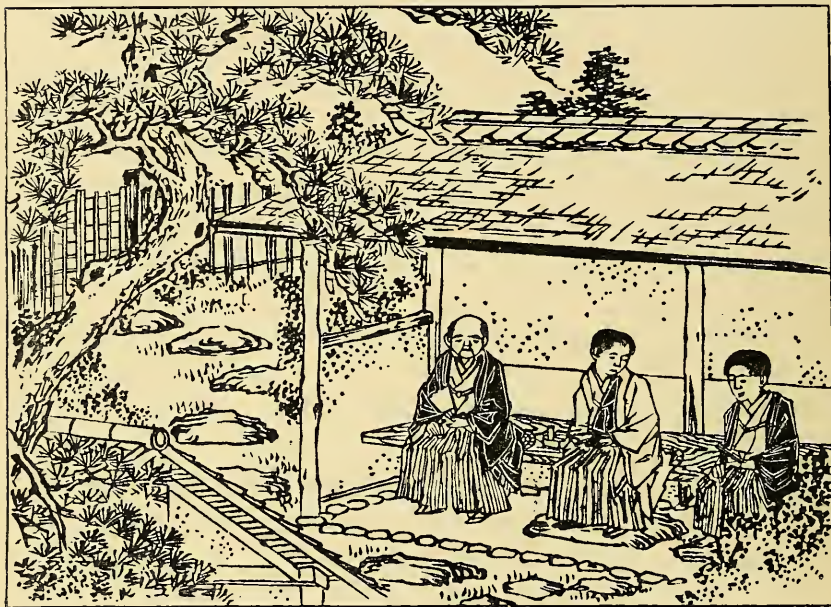

Fig. 41. Gästerna tålligt väntande på värdens kallelse.

befintliga paviljongen (fig. 41). Innan de lämna samlingsalen, låta de dock genom ringning med en klocka eller genom några slag på en gongong sin värd förstå, att de alla äro samlade. Vid klockans ljud skyndar sig värden ut till den i yttre trädgården belägna brunnen men återvänder snart, bärande ett ämbar klart, friskt vatten, med hvilket han till brädden fyller vattencisternen, som står omedelbart utanför ceremonirummet. För att uppfriska dem bestänker han nu buskar och blad i den lilla trädgården eller inre Roji och går sedan till porten, som leder till

yttre Roji, för att där möta sina gäster (fig. 42—44). Han hälsar dem välkomna medels djupa bugningar men utan att yttra ett ord.

Så snart hälsningen är verkställd, återvänder värden genom ceremonirummet för att taga en sista öfverblick öfver det hela, medan de inbjudna, anförda af Förste Gästen, inträda i den inre trädgården. Här går Förste Gästen fram till vattencisternen och sköljer sin mun och sina händer (fig. 45). Han aftager sina san-

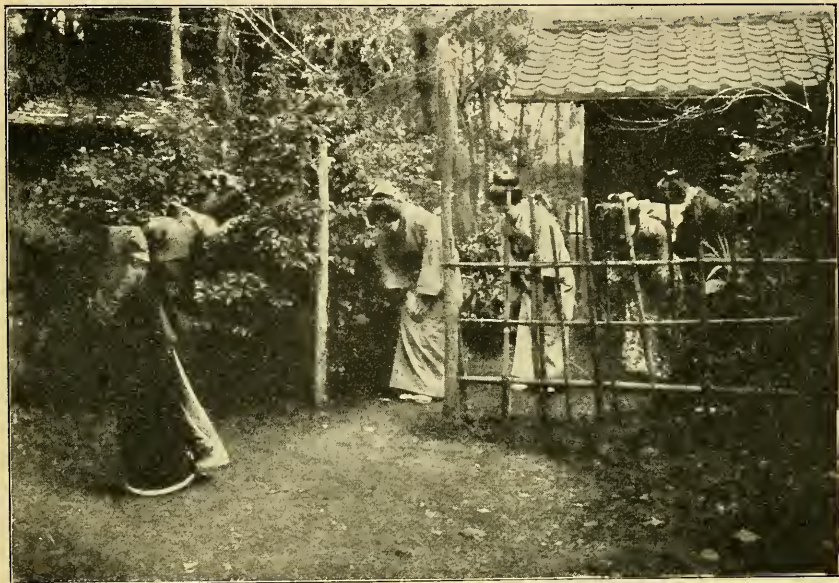

Fig. 42. *Välkomsthälsning.*

daler (fig. 46), och under det han till Andre Gästen yttrar de höfliga orden: "Förlåt att jag går först", kryper han på knäna in i ceremonirummet genom den lilla, låga dörren. Utanför denna dörr var det, som forna tiders krigare brukade aflägga sina svärd. Enär svärdet, som ansågs symbolisera samuraiens själ, skulle hvila där, stod denna plats i högt anseende.

Då Förste Gästen inträdt i ceremonirummet, är hans första skyldighet att träda fram inför tokonoma, och med händerna framför sig på mattan knäböjande inför den, vördnadsfullt betrakta taflan och begrunda dess betydelse (fig. 47). På samma sätt

betraktar han äfven eldstaden och den öfver elden stående järnkiteln, hvilken värden redan före gästernas ankomst inflyttat från midzuya. Därefter drager sig Förste Gästen tillbaka till bortre delen af rummet, tills de öfriga inbjudna hinna genomgå samma ceremoni. Då Siste Gästen inkommit, sätter denne sig ned vid dörren för att tillsluta denna. Han fattar först sakta i dörren, men då den är endast några tum från dörrposten, ökar han far-

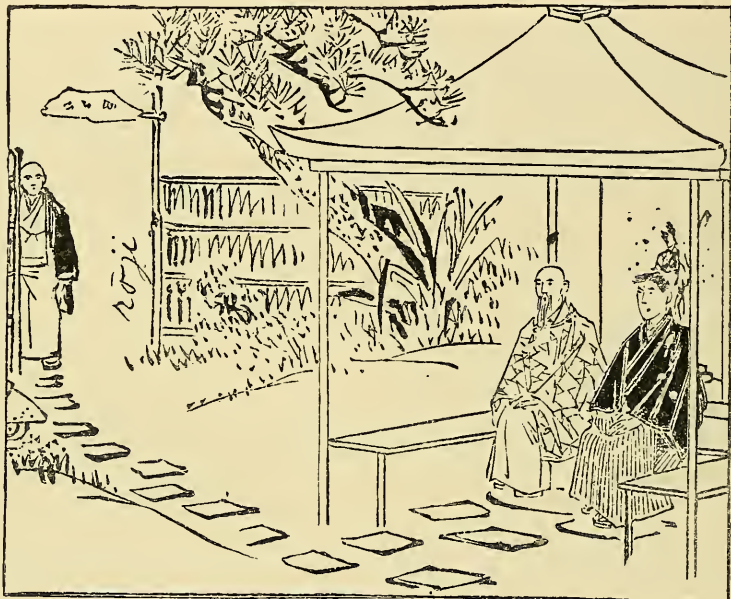

Fig. 43. Värden nalkas för att hälsa sina gäster vid ingångsporten.

ten och tillskjuter den hastigt med *ett hårdt ljudande slag*. Detta är signal till värden, att gästerna nu äro samlade. Då Siste Gästen befinner sig vid eldstaden, går Förste Gästen till den honom under ceremonien anvisade hedersplatsen framför tokonoma.

Då hvar och en intagit sin bestämda plats, frånskjutes en till skafferiet, midzuya, ledande dörr, och värden synes i sittande ställning, djupt bugande sig. "Träd in till oss", bjuder Förste Gästen, och värden nalkas, i det han uttalar sin tacksamhet öfver, att hans bjudning blifvit antagen. Med korta, väl valda

ord tacka gästerna i sin ordning för den blifvande festen, och därefter börjar Förste Gästen att i berömmande ordalag uttala sig om allt, hvad han sett och beskådat. Han nämner samlings-salens fina anordningar, trädgårdens, trädens och blommornas skönhet, den gamla, egendomliga, halft mossbelupna vattencisternen. Högst prisar han ceremonirummet, och med artiga frågor begär han upplysning om, hvilken som målat kakemonon eller präntat dess bokstäver.

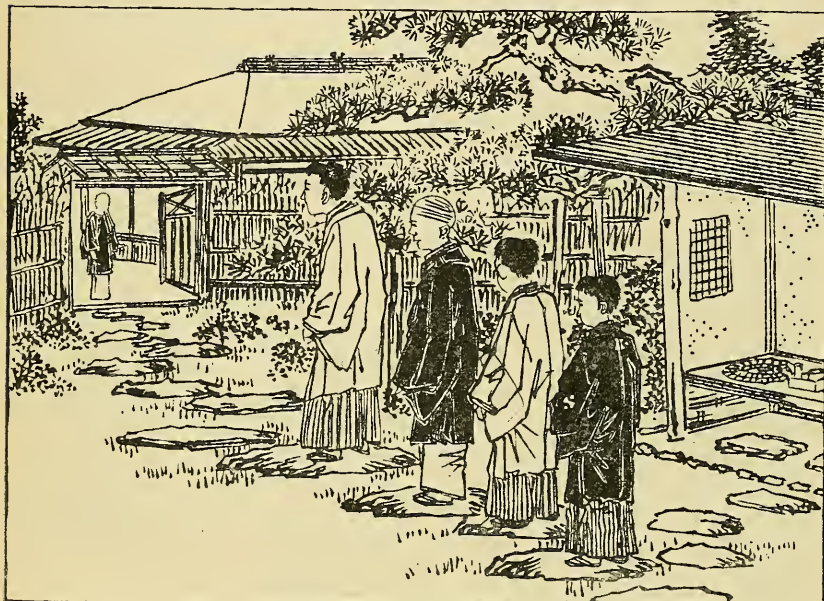

Fig. 44. Gästerna gå att möta värden vid porten till Uchi Roji.

Vid slutet af samtalet tyckes värdens uppmärksamhet vara riktad på eldstaden, och i ett gifvet ögonblick säger han: "Elden slocknar, jag skall hämta träkol för att åter tända den." — Då han sagt detta, bugar han sig och går ut till midzuya, hvarest han dock snart åter inträder bärande träkolskorgen (fig. 48, 49), ordnad såsom förut nämnts. Han sätter sig ned framför eldstaden med ansiktet vändt mot gästerna och nedställer korgen till höger om eldstaden.* Värden bugar sig nu åter, och därmed inledes

* Vid föremålens placering tänkes värden såsom utgångspunkt, hvarför höger och vänster alltid räknas från honom.

FÖRSTA TRÄKOLS- OCH RÖKELSECEREMONIEN. (SHOSUMI.)

Ännu en gång reser värden sig upp och går ut till skafferi-
et för att därifrån hämta fatet med den för denna ceremoni

Fig. 45. *Förste Gåsten sköljer sina händer
vid ceremoniens början.*

särskildt tillredda
askan. När han
åter inträder, bä-
rande detta, sluter
han dörren bakom
sig och placerar
fatet i närheten af
eldstaden samt sig
själf såsom förut
framför denna.

Han bugar sig
åter. Några ögon-
blick förgå under
tystnad. Han lik-
som samlar sina
tankar, och öfver
hans ansikte sprid-
er sig den lugna
värdighet, som är
japanerna egen.

Nu följer placerin-
gen af föremålen.

Med lediga, väl
inöfvade rörelser

tager han fjäderborsten och lägger den till höger om eldstaden,
ringarna framför denna, eldtängerna mellan fjäderborsten och
korgen, hvarefter rökelseasken ställes i vänstra hörnet af den
matta, på hvilken han själf sitter. Han fäster ringarne i kittelns
öron, framtager ur korgen den för kitteln afsedda lilla mattan
och lägger den på sin vänstra sida. Medels ringarne aflyfter han

så kitteln, ställer den på dess matta, men då platsen nära eldstaden ej anses fullt lämplig, flyttar han dessa saker något mer åt vänster. Ringarne urtagas och läggas på kittelns vänstra sida, den ena ofvanpå den andra.

Nu flytta sig alla gästerna fram mot eldstaden och slå sig ned omkring denna i form af en halfcirkel. Innan dock Förste Gästen lämnar sin plats, uttalar han sitt artiga "förlåt att jag

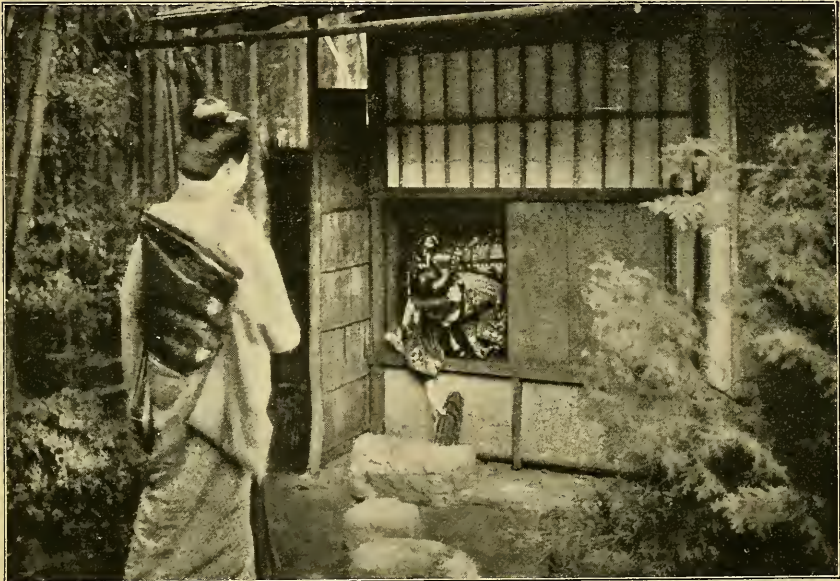

Fig. 46. *Huru sandalerna placeras, sedan gästen inträdd i ceremonirummet.*

går först" till Andre Gästen, denne till Tredje o. s. v. Då alla samlats kring härden, tager värden fjäderborsten och afso-par därmed eldstadens öfre kant, med borsten beskrifvande samma linjer, som fordras för att bilda den japanska bokstafven fyra. Han sopar äfven af den inuti eldstaden stående trefoten. Därpå ordnar han de glödande kolen med hjälp af eldtångerna och strör ett lager ny aska öfver kolen. Med fingrarna tager han ett nytt, rundt, stort träkol och lägger det på elden, därefter mindre kolstycken och till slut det hvita, fina, greniga kolet.

I förklaringen öfver teceremonien angifves det, att deltagarna böra i den ifrågavarande sammanställningen af kolen, igenkänna de tre principerna för den vanliga blomsterdekorationen, Ikebana: himmel, jord och människa. Två af rökelsens små bollar nedläggas till vänster, där elden är starkast och en tredje på andra sidan om det nedlagda träkolet. Siste Gästen bugar sig nu och återvänder till sin förra plats, följd af de öfriga gästerna, med undantag af Förste Gästen, som kvarstannar vid elden, och då

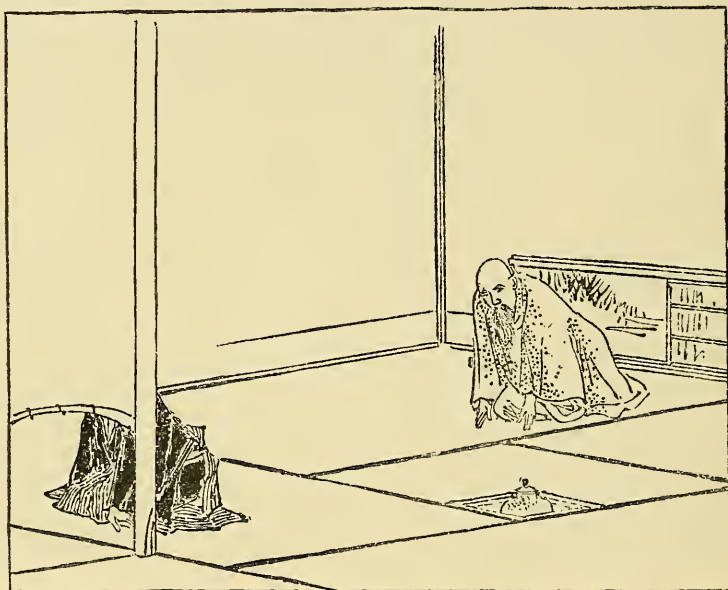

Fig. 47. *Förste Gästen beundrar kakemonon i tokonoma.*

Andre Gästen har just krupit in. $4\frac{1}{2}$ mattas rum. I midten den nedsänkta eldstaden med kitteln.

värden slutat nedlägga rökelsen, begär han att få se rökelseasken (fig. 52). Värden bortlägger då först eldtängerna, af hvilka han betjänat sig vid rökelsens nedläggande, och såsom svar på Förste Gästens begäran flyttar han asken närmare upp mot honom. Därefter afsopar han ånyo eldstaden, vänder sig mot kitteln, förser denna åter med dess ringar, fattar den medels ett kraftigt grepp, lyfter den och nedsätter den sakta på elden. På samma sätt som föremålen till en början lågo ordnade i korgen,

nedläggas de åter efter träkolets och rökelsens brännande. Då detta verkställts, bär värden ut korgen till midzuya.

Så snart värden emellertid öfverlämnat rökelseasken (fig. 52) åt

Förste Gästen, återvänder den sistnämnde till sin ursprungliga plats, bärande asken, och i det ögonblick, då värden sätter ned kitteln på elden, begynner Förste Gästen taga asken i noggrannt betraktande. Han har dock förut enligt etikettens regler artigt erbjudit Andre Gästen att först beskåda den och

därför lämnat asken åt denne. Emellertid alfböjer den sistnämnde lika artigt denna ära och återlämnar asken. Nu har alltså Förste Gästen frihet att betrakta den. Såsom förvaringskärl för den

Fig. 48. Värden nalkas bärande trākolskorgen.

Fig. 49. Trākolskorgen.

Innehåller: rökelseask, rottingmattan, på hvilken kitteln placeras, eldtångerna, hvarpå kittelns ringar äro upphängda, samt fjäderborsten.

inom religionssymbolismen så viktiga rökelsen är asken af särskild betydelse. Han betraktar in- och utsidan samt undersöker slutligen botten för att utforska fabriksmärket. Asken

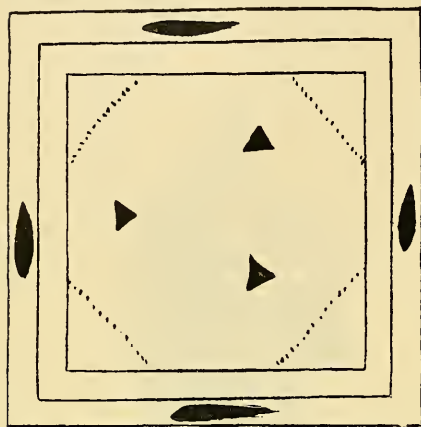

Fig. 50. Skematisk plan af eldstaden.

De svarta triangelarna i midten utmärka trefoten, hvar på kitteln står. De streckade linjerna där utanför markera egendomlighet i askans anordning. De svarta fläckarne inom ytterramen beteckna sättet, hvar på kanterna sopas medels fjäderborsten.

öfverlämnas därpå successivt åt hvarje gäst i tur och ordning, hvarvid fullständigt samma ceremonier och höflighetsfraser upprepas. När Siste Gåsten slutat, stiger han såväl som Förste Gåsten upp, och båda gå hvarandra till mötes vid eldstaden, men om rummet är mycket litet, närma de sig hvarandra på knäna. Med dess framsida vänd mot Förste Gåsten nedsätter Siste Gåsten rökelseasken framför honom och vänder sedan tillbaka till sin plats. Förste Gåsten

följer i sin tur hans exempel gent emot värden, dock först efter att hafva vändt askens framsida åt det håll, där värden befinner sig.

Värden, hvilken under tiden återinträdt i ceremonirummet, slår sig ned på

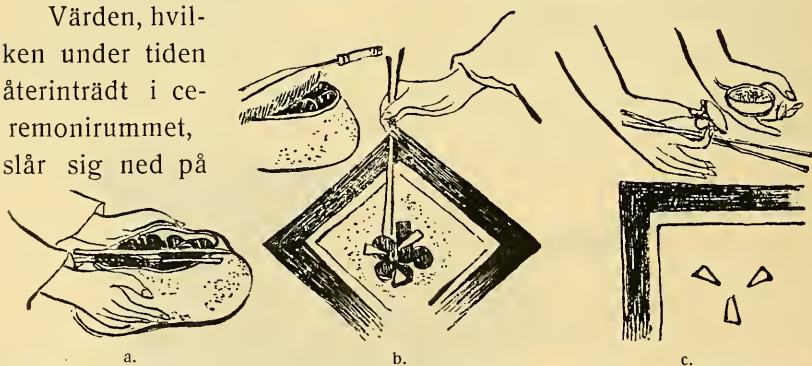

Fig. 51. a. Händernas ställning, då tråkolaskorgen inbäres. b. Kolen nedläggas med tillhjälp af eldtångerna i eldstaden. c. I det att eldtångerna hållas med högra handen, aftages locket på rökelseasken.

sin förra plats och pålägger, med hjälp af den vid hans bälte fästade stora servetten, kittelns lock, hvilket han redan, in-

nan han lämnade rummet, lagt på kanten af kitteln. Under det att alla djupt buga sig för hvarandra, höres Förste Gästen säga: "Jag tackar dig, för att jag fått se rökelseasken." Han prisar vidare för värden dess beskaffenhet, dess form och färg. Nu först utbär värden asken, återvänder så in i ceremonirummet, och sedan han sopat mattan, där han gått fram, bugar han sig ånyo samt förkunnar: "Nu skall jag servera eder middagen." Under det att middagen sedermera serveras och afätes, börjar vattnet att koka och blir så färdigt för teets tillredande.

Fig. 52. *Rökelseask*
af blått och hvitt porslin.
(Kinesiskt ursprung.)

MIDDAGENS ANORDNANDE.

Då värden uttalat de sistnämnda orden, drager han sig tillbaka till midzuya men återkommer inom kort in i ceremonirummet, bärande

bärande middagsbrickorna med båda händerna (fig. 53). Han öfverlämnar en bricka åt hvarje gäst, och när den siste mottagit sin, går

värden bort mot dörren till midzuya, bugar sig ånyo djupt för sina gäster och bjuder dem börja middagen. Själf lämnar han rummet och tillsluter dörren efter sig.

Den rätt, hvilken nu serveras, består af kokt ris och soppa i små lackerade skålar samt fisk och grönsaker, upplagda på en tallrik. Under det gästerna äta, är värden i midzuya sysselsatt med att afprova den öfriga maten. Han visar sig emellertid åter snart och inbär till sina gäster ännu en

gång kokt ris, nu serveradt i en större, med lock försedd lackerad skål, som står på en äfvenledes lackerad bricka. Han sätter den framför Förste Gästen, i det han frågar: "får jag servera dig litet mera". Denna fråga, som successivt framställes till alla gästerna, besvaras jakande. Äfven på värdens därpå följande fråga, om de önska mera soppa, svara gästerna ja. De små sopp-skålarna fyllas därför åter (fig. 54.) Gästerna förse sig äfven med

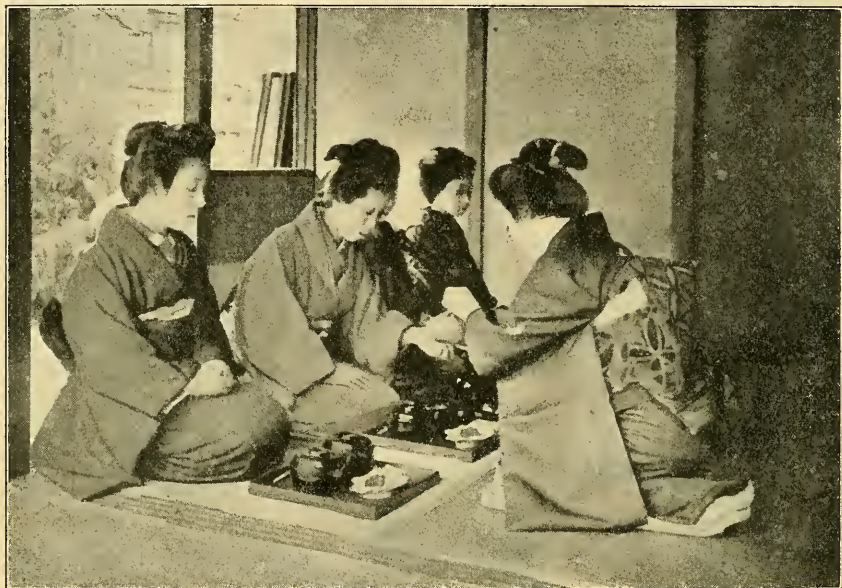

Fig. 54. Middagen.

mera ris, hvarvid de låta skålen gå laget rundt, tills den af Siste Gästen ställes vid dörren. Till riset dricka de ett slags varmt vin, som är upphållt i en särskild, vid högtidliga tillfällen använd kanna. Vinkopparna sättas, en framför hvarje gäst, på låga, lackerade ställningar, men vinkannen står utan bricka på golvet. Något dylikt som att sätta ett kärl omedelbart på mattan, får aldrig ske annorstädes än i ett terem, ty teremmet ensamt anses fullkomligt rent. Detta rum liknas nämligen vid en lotusblomma, som ren och obefläckad höjer sig ur dy och vatten.

Strax därefter bjudes ännu ett slags soppa, lagad på fisk och grönsaker. Den upphålles i större skålar och efterföljes omedelbart af en vid alla festliga tillfällen förekommande rätt: halstrad fisk. Fisken serveras i en med lock försedd skål eller låda och är skuren i stycken motsvarande gästernas antal. När värden bjuder sina gäster däraf, tager han själf af locket, och hvar och en af dem förser sig med ett stycke fisk, som han tager med

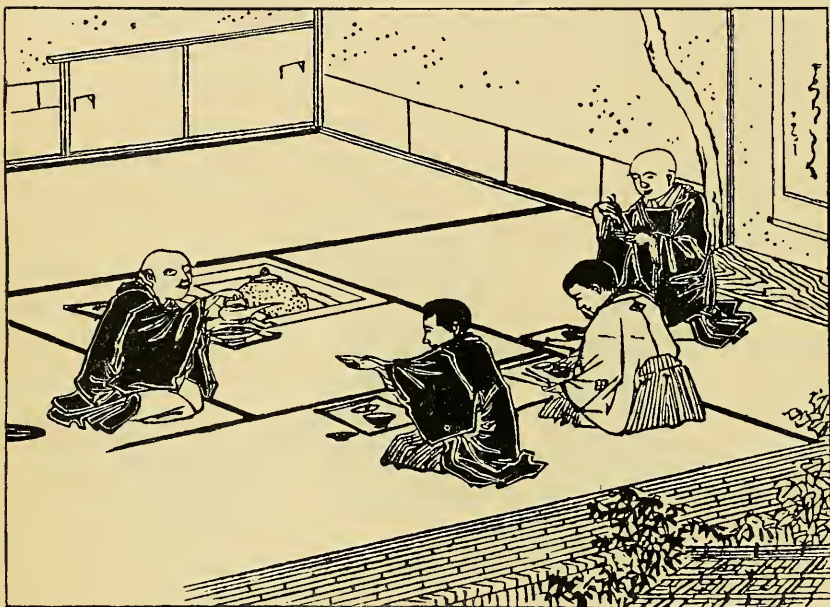

Fig. 55. Värden serverar sina gäster vin under middagen.

hjälp af ätpinnarne. Då alla gästerna i tur och ordning tagit hvar sin del, och lådan kommit till Siste Gästen, sänder Förste Gästen lådans lock till sin granne, hvilken skickar det vidare, tills det hunnit till Siste Gästen. Denne ställer låda och lock vid dörren, där det är bekvämast för värden att taga dem och bära ut dem. Sedan följer ånyo kokt ris och vin. Då värden burit in vinet, drar han sig som vanligt tillbaka från ceremonirummet.

Nu är tiden inne för värden att själf börja äta sin middag. Denna afbryter han dock snart för att fortsätta inbärandet af de

öfriga rätterna. Soppa serveras åter och därefter de mest utsökta, japanska delikatesser, såsom torkad fisk, fiskrom, sallader o. d. Under det de inmundigas, inbär värden vin för tredje gången, för att nu med sina gäster dricka den ceremoniella skålen, vänskapens och broderlighetens bägare (fig. 55). Då han öfverlämnat vinkoppen till Förste Gästen, fyller värden den med vin; gästen bugar sig högtidligt mot golvet, och höjer enligt japanernas sed, för att uttrycka djup vördnad och tacksamhet, koppen högt mot pannan och tömmer den sedan. Med fint hvitt papper aftorkar han det ställe på koppen, som hans mun vidrört, hvarpå han återlämnar koppen till värden, hvilken i sin tur dricker skålen. Samma ceremoniella skål tömmer värden därpå särskildt med hvarje gäst. Då detta skett, återvänder han till midzuya för att fortsätta sin middag.

Såsom middagens afslutning framsättes en anrättning, bestående af fisk, räkor, grönsaker o. d., hvilken symboliserar allt det, som blef öfver, då de öfriga rätterna lagades. Cha-no-yus lära är, att intet får bortkastas, emedan intet är öfverflödigt eller onyttigt; slöseri är bannlyst och sparsamhet en vishetsregel. De nämnda rätterna inbäras på en bricka, som placeras framför Förste Gästen; när han tagit sin del, flyttar han brickan vidare till den Andre o. s. v.

När slutet af middagen nalkas, börjar emellertid Förste Gästen omärkligt se sig omkring för att utforska, hur långt de öfriga gästerna hunnit. Och som det ofta inträffar, att de sista gästerna äro något efter, har han, för att bespara dem obehaget att skynda sig, af artighet gömt litet ris, med hvars ätande han syselsätter sig. Då han omsider märker, att alla ha slutat äta, begär han att få varmt vatten (fig. 56). Detta vatten, som redan är tillredt och står färdigt i midzuya, inbäres af värden i en svart, lackerad kanna. För att gifva det en uppfriskande smak ilägges litet salt och små rostade riskakor. Det varma vattnet har emellertid icke endast afsedt att drickas, utan det skall därjämte äfven användas till rengöring af kopparne, faten m. m. En mycket egendomlig regel är nämligen, att icke någon pjäs af servisen efter middagen

får återlämnas till värden, förrän den af gästerna blifvit fullständigt rengjord. För detta ändamål har hvar och en af dem medfört en liten ask af vaxduk eller metall, som han gömt i en af sina långa rockärmar. I denna ask hopsamlas allt det öfverblifna, som ännu finnes på faten. Vattnet hälles efter begagnandet i en af soppskålarne, hvilken därigenom degraderas i rang och sedan sättes med upp- och nedvändt lock bakom de öfriga kärlen. Gästerna medföra äfven ett slags mjukt papper, som be-

Fig. 56. *Varmt vatten serveras i och för servisens rengöring.*

gagnas vid servisens torkande och som de, efter slutad diskning, tillika med vaxduksasken låta glida ned i fickan på den högra rockärmen, som till skillnad från den vänstra anses oren. Denna diskningsprocess, som uppenbarligen är af yngre datum, säges egentligen ske för att skona värden från för mycket besvär, men är tydligen i själfva verket en orientalisk reningsceremoni. Somliga personer utföra denna handling med sådan omsorg och skicklighet, att icke ens diskvattnet finns kvar. Hvert det tar vägen är deras hemlighet, men att låta det omärkligt försvinna anses såsom synnerligt skickligt och ett prof på stor uppfinningsförmåga.

Då värden äntligen befriat ceremonirummet från alla brickor

och den öfriga middagsservisen, inbär och bjuder han sina gäster ett slags mjuka kakor, särskildt bakade för detta tillfälle. Beräknade en för hvarje gäst, serveras kakorna antingen på ett stort fat eller i små lådor och tagas vanligen med en gemensam ätpinne. Förmå gästerna icke uppäta hela sin portion, insvepa de resterna i papper och gömma dem i sin vänstra ärmficka, ty denna äger som sagdt högre anseende än den högra. Gåfvor äfvensom allt, som anses rent, döljes i vänstra rockärmen, näsdukar och allt orent däremot i den högra.

”Tillåter du, att vi nu hvila oss?” säger Förste Gästen till värden, då de slutat äta kakorna. ”Ja, naturligtvis!” svarar han. ”Var så god, låt oss genom klockans ljud få veta, då tiden är inne, att vi skola återkomma“, fortsätter den förre. Då han sagt detta, går han, åtföljd af de öfriga deltagarne, ur ceremonirummet ut i trädgården. Därpå inträder

ETT UPPEHÅLL I CEREMONIEN.

NAKADACHI.

Under detta uppehåll äga gästerna fullkomlig frihet att göra, hvad de behaga, och de tillbringa denna ganska långa hvilotid antingen i samlingsrummet eller i trädgårdarne. Värden däremot är ifrigt sysselsatt. Strax efter middagens slut drar han sig tillbaka till midzuya för att tillse, att allt är redo för den kommande ceremonien med det starka teet, koicha. Han nedlägger nya kol i korgen, ty med dem skall ett nytt mönster bildas vid nästa rökelseceremoni. Han ordnar tekoppen och diskskålen, silar vattnet för tekitteln, inbär blommorna i ceremonirummet och tager bort kakfatet, som blifvit kvarlämnadt på golvet. Han sopar hela rummet och särskildt den matta, på hvilken han själf haft sin plats. Kakemonon borttages. På dess spik upphänger han blomstervasen, i hvilken blommorna ordnas, och sedan han en stund betraktat det kokande, sjudande vattnet i kitteln, går han ut i trädgården, hämtar ett ämbar vatten från brunnen

och fyller därmed ånyo den i inre roji stående vattencisternen. Ännu en väsentlig förändring vidtages i ceremonirummet. Han inbär nämligen en vattenskål med rent, friskt vatten samt den i sin dyrbara påse insvepta tekanistern, som ställes framför den

egendomliga, ofta i mörka färger hållna vattenskålen.

Då allt är ordnad, tillkallar värden sina gäster genom slag på en klocka eller gonggong. Är gästernas antal ojämnt, d. v. s. 5, 3 eller 1, slår han 7 hårda, vibrerande slag på gonggongen; är antalet jämnt, slår han 5 långa slag med olika styrka, det första och sista slaget hårdast (fig. 58). Gästerna lyssna med spänd uppmärksamhet, ty genom slagens olika karaktär kungöres

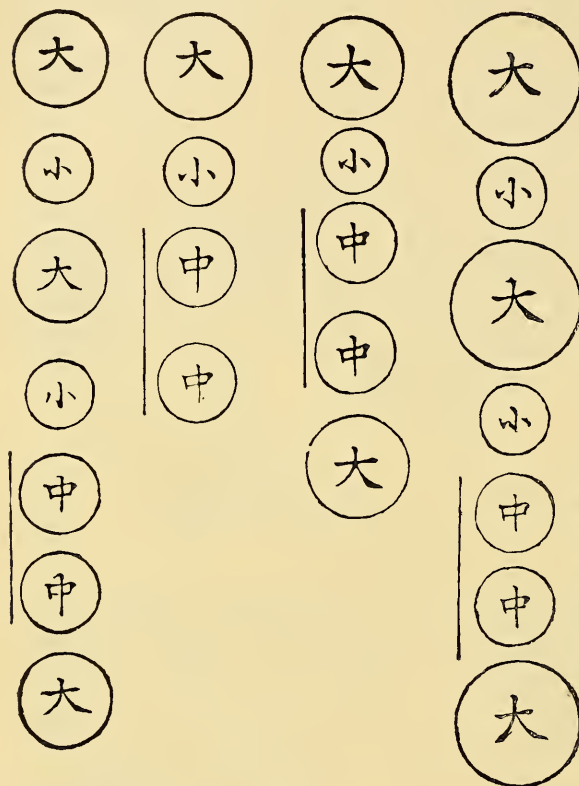

Fig. 58. Vårdens slag på gonggongen.

för dem, hvilken väg genom trädgården de enligt vårdens beslut skola taga vid återinträdet i ceremonirummet. Sedan de än en gång tvättat sina händer, inträda de, på alldeles samma sätt som förut beskrifvits. Under fullkomlig tystnad, fördjupade i betraktande af blommorna och de öfriga föremålen, gå de omkring i rummet, tills alla äro samlade och ordnade så som vid ceremoniens början. Då öppnar åter värden dörren till midzuya, sätter sig på golvet och bugar sig för gästerna.

„Jag tackar dig för kakorna“, höres Förste Gästen säga, och i det han uttalar dessa ord, buga sig de inbjudna för värden. Med detta tacksamhets- och artighetsbevis inledes:

CEREMONIEN FÖR DET STARKA TEET,

KOICHA,

den väsentliga akten i Cha-no-yu.

Efter de inledande bugningarne går värden till midzuya

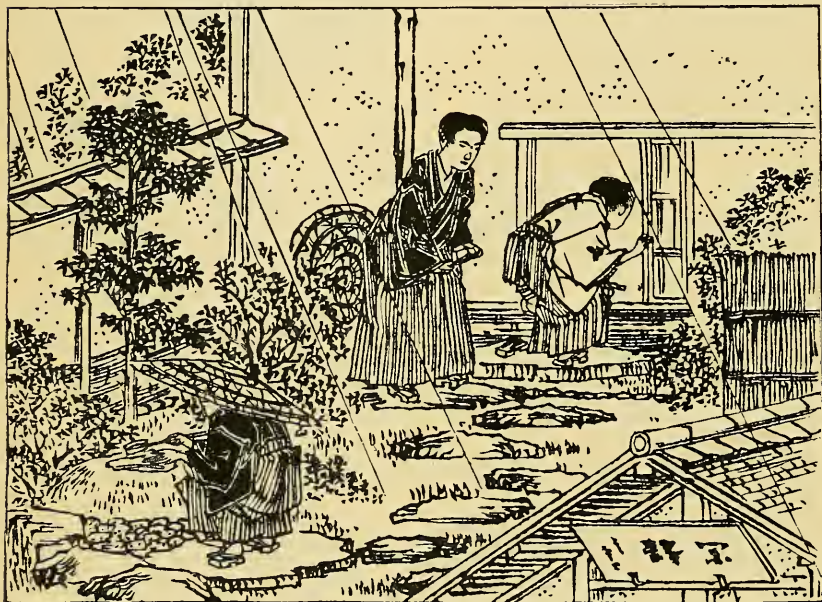

Fig. 59. Förste Gästen inträder i ceremonirummet genom nijiri mado, under det Tredje Gästen, iklädd regnhatt, sköljer sina händer vid vattencisternen.

och hämtar därifrån den tekopp af tungt, mörkt Rakkuporslin, hvilken användes vid det starka teets drickande. Med bågge händerna omslutande den dyrbara koppen, inbär han den högtidligt i ceremonirummet tillika med dess tillbehör: vispen, te-

skeden och linneservetten (fig. 61). Han intager sin förra plats framför eldstaden, men vänder denna gång ansiktet mot vattenskålen, framför hvilken han försiktigt nedsätter koppen. Genom ett par flyttningar ändrar han sedan dennas och den där redan stående tekanisterns läge, så att de sätts bredvid hvarandra framför vattenskålen och på sådant afstånd från hvarandra, att man emellan dem tydligt kan skönja vattenskålens mönster. Därefter

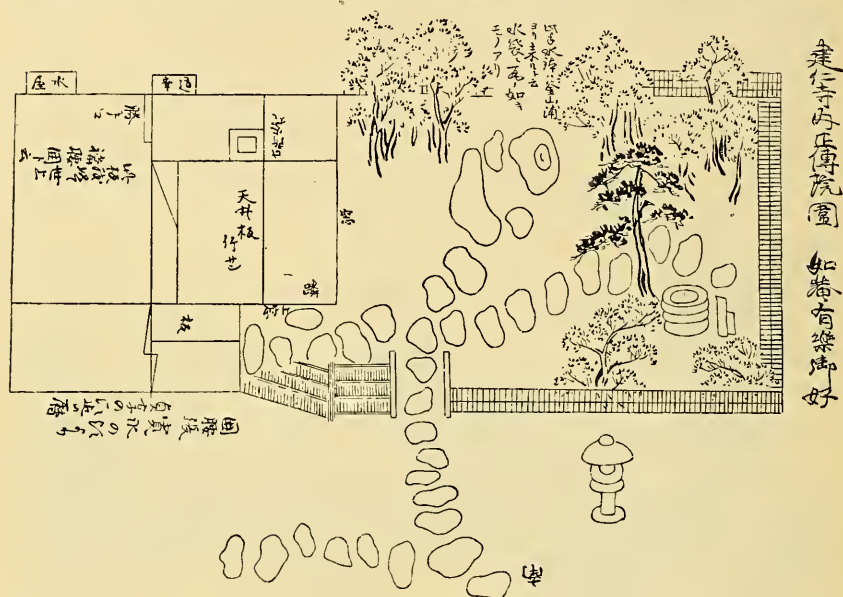

Fig. 60. Plan af teträdgård med tehüs. (Efter YAMAMOTO.)

går värden åter ut för att hämta diskskålen med dess tillbehör: vattenskopan och dess ställning. Han inträder ånyo, men bär därvid föremålen i vänstra handen i syfte att visa dessa föremåls låga rang, af hvilket skäl han äfven nedsätter dem till vänster om sig, sedan han återtagit sin plats. Så fortfar han att ordna föremålen. Tekoppen flyttar han närmare intill sig, fattar tekanistern i högra handen och lossar därpå påsens knut, öppnar påsen samt uttager kanistern, hvilken han ställer framför sig, under det han noggrannt viker ihop påsen och lägger den nära

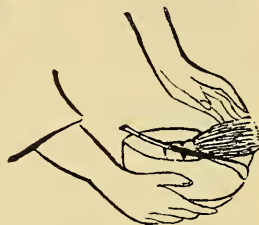
intill vattenskålen. Han framtager därpå ur sitt bälte den stora af silkescrêpe förfärdigade servetten, viker den flera gånger samt torkar därmed tekanisterns lilla elfenbenslock, tillika med teskeden.

a.

Fig. 61.

a. Tekopp för det starka teet jämte servett, tevisp och tesked.

b.

b. Visar hur tekoppen med tesked, tevisp och servett inbäres.

Sedan försiggår sköljning af koppen och vispen. Tekoppen fylles med varmt vatten, och för att rengöra vispen vänder han den tre gånger i vattnet samt lyfter upp den tre gånger för att se efter, att den är utan vank. Vattnet uthålles därefter i diskskålen, och koppens sidor torkas tre gånger med llneservetten, hvarvid under innersidans torkning handens rörelser skola bilda linjerna för bokstafven: yu.

c.

c. Varmt vatten öses medels skopan i tekoppen.

Nu är tiden inne för beredningen och själfva drickningen af teet, det viktigaste ögonblicket under hela ceremonien. Med återhållen andedräkt, på ett lugnt, högtidligt

och behärskad sätt, med afmätta, väl inöfvade rörelser sker blandningen af teet. Värden lyfter först tekanistern med vänstra handen, aftager dess lock och öser en föreskrifven kvantitet te i den på golfvet stående tekoppen. Därpå fylles skopan med kokande vatten, hvar af en del slås i koppen och återstoden tillbaka i kitteln. Helt hastigt vispas det i koppen slagna vatten med tevispen. Ännu en gång hälls vatten öfver teet i koppen, hvarefter det vispas särdeles om-

Fig. 62.
*Bambuställning för
vattenskopan.*

sorgsfullt och hastigt, tills drycken blir simmig och får en lätt, ljusgrön, behaglig fradga på ytan. Då koppen därpå skall öfverräckas åt gästerna, vändes dess framsida åt dem,

Fig. 63. *Olika handrörelser vid sköljning af tevispen.*

och koppen ställes på mattan till höger om eldstaden. Som den är mycket varm, lägges bredvid koppen en ur värdens bröstficka framtagen, fin, vacker servett af mörkviolett eller mörkröd crêpe eller brokad, ofta försedd med inväfda tecken, hvilka betyda lycka, rikedom och långt lif. Det är gästernas skyldighet att själfva hämta koppen och servetten. När Förste Gästen finner teet vara färdigt att dricka, lämnar han därför sin plats, och är rummet mycket litet, t. ex. $4\frac{1}{2}$ mattor, kryper han vanligen fram på knäna för att hämta koppen. Återkommen till sin

Fig. 64. *Servett af brokad, på hvilken tekoppen för det starka teet ställes af gästerna under drickningen.*

plats uttalar han bugande den sedvanliga höflighetsfrasen och ursäkten till sin granne samt vänder sig därefter till värden, förbindligt

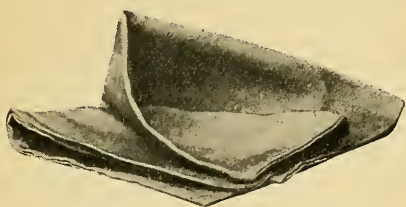

Fig. 65. *Servett af silkescrêpe med hvilken teburk och tesked torkas.*

sägende: "Tack för att du tillredt teet." Först därefter har han tillstånd att dricka däraf. Andäktigt och med tankarne i detta ögonblick blott koncentrerade på den viktiga handlingen, lägger han servetten i vänstra handen, ställer koppen ofvanpå samt höjer densamma,

i det han omsluter den med sin högra hand, mot pannan, hvilket utgör ett tecken af vördnadsfull tacksamhet. Koppens framsida har han därvid vändt ifrån sig mot värden, liksom för att visa sig ovärdig att med sin mun beröra denna sida. I stället väljer han den motsatta, som värden med sin hand berört vid teets tillagning, och ger därmed

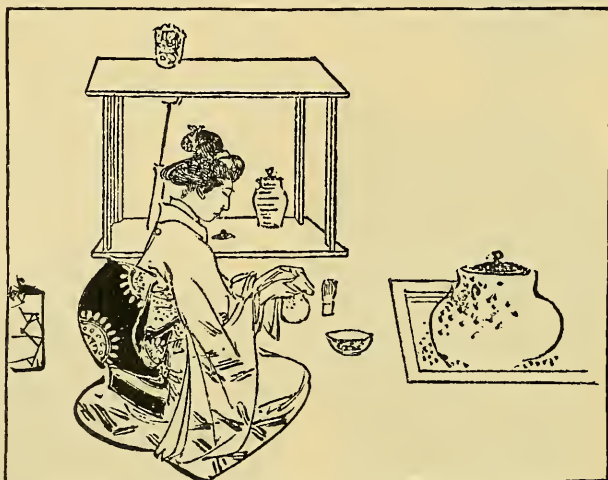

Fig. 66. *Fukusa-sabaki eller vikning af den stora servetten.*

Underst detaljbild af handrörelsen.

uttryck åt den vänskap och aktning, som han hyser för sin värd. Så för han koppen till munnen och dricker långsamt en mun full.

Sedan detta skett, vänder sig värden mot honom, i det han frågar: "Är teet efter din smak? Finner du det icke för starkt eller för svagt?"

Med ett så väl för ceremonien som i sig själf säreget ut-

tryck svarar Förste Gästen, i det han djupt bugar sig. "Det är lagom. Du har förstått att blanda te och vatten utmärkt."

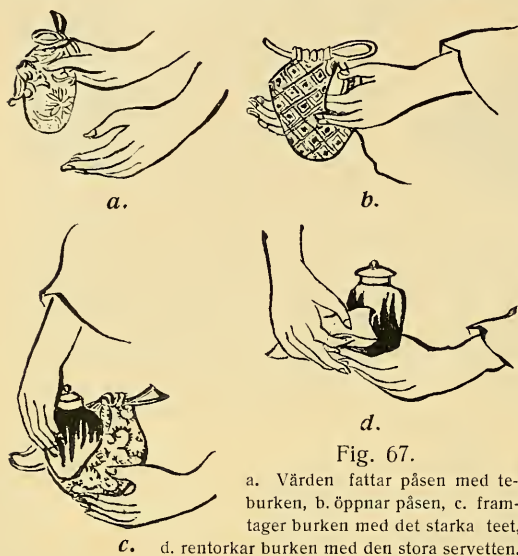

Fig. 67.

a. Värden fattar påsen med teburken, b. öppnar påsen, c. framtager burken med det starka teet, d. rentorkar burken med den stora servetten.

Värden intager där-
efter sin förra ställning.
Högtidligt, eftertänksamt
och insupande teets
arom fortfar Förste Gä-
sten att dricka ännu $2\frac{1}{2}$
munnar, hvarefter han
hastigt och omärkligt
med papper aftorkar
kanten på det ställe af
koppens, där han druckit.
Därpå flyttar han kop-
pen till Andre Gästen,
därvid noga iakttagan-
de, att koppens framsida
vändes mot denne. Under

det Förste Gästen drack teet, gjorde sig Andre Gästen redo att

mottaga koppen,
och då han tagit
den, dricker äf-
ven han från
koppens baksida,
därmed visande,
att han också hel-
gar vänskapens
lagar. Förste Gä-
sten följer noga
sin grannes rö-
relser, ty då den-
ne tagit sin för-
sta mun, måste

Fig. 68. Första Gästen begrundar teets egenskaper.

Förste Gästen vara färdig att fråga värden:

"Hvad är namnet på detta te?" Då denna fråga blifvit be-

svarad, fortsätter han: "Hvem's sigill är fästadt vid den stora teburken?" Äfven denna fråga besvaras af värden. Därefter prisar Förste Gästen teets goda kvalitet, uttrycker sin belåtenhet däröfver samt påstår artigt, att det hvarken kunde vara bättre tillrördt, ej håller bättre malet.

Under det konversationen föres mellan värden och Förste Gästen, dricka de öfriga sitt te. Både samtal och tedrickning sluta unge-

fär på samma gång. När koppen ändtligen nått Siste Gästen urdricker han hvad som återstår och torkar koppens innersidor med papper. Men som gästerna gärna vilja undersöka teets kvalitet, lämnas vanligen litet af bottensatsen kvar. Och då Siste Gästen, som är väl förfaren i tedrickningskonsten, gifvit koppen all dess enligt föreskrifterna bestämda behandling, ställer han den jämte servetten återframför Förste Gästen, som nu börjar taga den i noggrann betraktande.

Stödd på högra armbågen lyf-

ter denne koppen med båda händerna ytterst försiktigt, lätt och graciöst, vänder den på alla sidor, granskar dess färg, glasyr och form. Han betraktar den med verklig vördnad och intresse och låter sitt

Fig. 69.

När tepulvret ilagts, afknäckas på skeden kvarsittande tepulver mot kanten af teburken.

Fig. 70.

Huru tekoppen placeras på den i ena handen lagda brokadservetten.

Fig. 71.

Teburk för det starka teet.

Fig. 72.

Dess påse af brokad.

öga tjasas af denna antika pjäs, hvars tillverkares namn och bomärke han ifrigt söker utforska. Efter att ha utfört en hel del så-

I.

II.

Fig. 73.

I. Föremåls placering vid ceremonien med starkt te vid gästernas inträde. Framsatta äro fyrpannan på sin bricka, vattenskålen samt påsen inneslutande teburken.

II. Tekoppen och dess servett efter teets tillredning framsatta för att hämtas af Förste Gästen. (Våglinjen be-tecknar vårdens knän, de svarta trianglarna gästernas platser.)

dana, noggrannt bestämda, rituella handlingar, lämnar han koppen till Andre Gästen, som i allt efterhärmar sin ärade granne. Samma förfaringssätt gäller äfven servetten med de invälda symboliska tecknen. När den och koppen, hvilka båda saker höra tillsamman, slutligen kommit till Siste Gästen, bär denne dem till midten af rummet. Där möter Förste Gästen liksom vid ett föregående tillfälle, mottager dem och nedsätter dem på deras ursprungliga plats vid eldstadens högra sida.

Värden, som aldrig ett ögonblick förblifver sysslolös, har under tedrickningen och beskådelseceremonien varit upptagen af mer eller mindre viktiga detaljförändringar i ordnandet af föremålen. Han har åter sammanställt diskskålen med dess tillbehör, vattenskopan och ställningen, hvilka han strax vid tedrickningens början nedsatt i närheten af kit-

teln. Skopan lägges öfver skålen, men då den nu är fylld med vatten, sättes ställningen bredvid den, just under skopans skaft.

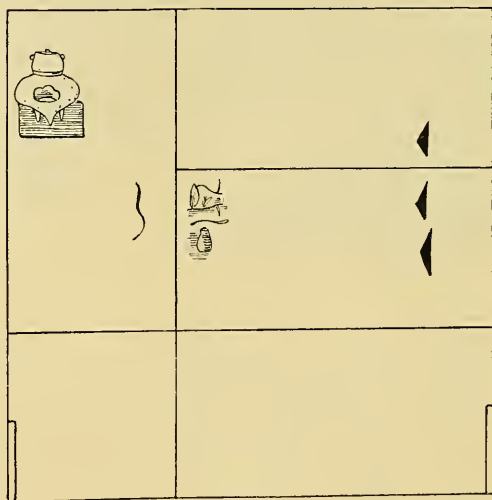
Så snart värden varseblir, att tekoppen står på sin plats vid eldstaden, tager han den och sätter den framför sig på mattan. Med denna rörelse visas, att tedrickningen nu är slut, hvilket dessutom antydes därigenom, att värd och gäster buga sig för hvarandra. Därefter följer en scen, hvarunder värden sköljer och aftorkar de föremål, som blifvit använda vid teets beredning, samt ordnar och placerar dem i de lägen, som de från början hade.

Då alla saker åter befinna sig på sina rätta och behöriga platser, tager Förste Gästen till ordet och begär, att värden skall visa "de tre föremålen": tekanistern, teskeden och påsen. Dessa föremål äro de förnämsta och anses inneha en mycket hög rang. Värden bugar sig, hvilket utgör ett

medgifvande, att denna önskan skall uppfyllas. Men innan han lämnar dessa saker ifrån sig till att beskådas, aftorkar

III.

IV.
Fig. 73.

III. Teburken, teskeden och påsen, framlagda af värden för beskådandet af gästerna.

IV. Placeringen af de tre föremålen vid ceremoniens slut, då de återlämnats till värden.

Men innan han lämnar dessa saker ifrån sig till att beskådas, aftorkar

han dem ytterligare, börjande med teburkens lock, hvarvid torkningsrörelserna företagas i form af de två japanska bokstäfverna tsz och itsz.

Äfven burkens sidor och kanter torkas, hvarefter han ställer den på mattan vid eldstaden, med framsidan vänd mot gästerna (fig. 74). Vid sidan af teburken lägges först teskeden och slutligen den lilla påsen, hvars botten är vänd mot gästerna, emedan denna del af detta af gammal, dyrbar brokad förfärdigade, ytterst ömtåliga hölje bäst tål vidröring. Nu, när de "tre föremålen" blifvit

framlagda till beskådande, börjar värden utbära de kärl, som användts vid koichas drickande, därvid noga iakttagande deras inbördes rang. När äfven den stora vattenskålen blifvit utburen, visar värden med en bugning, att själfva den högtidliga akten, ceremonien med det starka teet, definitivt är avslutad. Nu går han ut ur rummet och till-

Fig. 74. *Framläggandet* sluter dörren bakom sig. af de "tre föremålen".

Den tid värden ägnade till att utbära sakerna, hafva gästerna användt till de "tre föremålens" beskådande (fig. 75). Förste Gästen gör därvid början med att betrakta och beundra teburken, som är högst i rang af de tre. Först tages det yttre af burken i beskådande, därefter aflyftes locket, och han kastar en blick inuti, hvarpå till slut fabriksmärket noga granskas. Då han länge nog beundrat denna pjäs, sänder han den till Andre Gästen och upptar i stället teskeden till närmare granskning. Rörelserna ske rytmiskt, växelvis. Såsom länkarna i en kedja flyttas dessa saker från den ena gästens händer till den andres i tur och ordning. Vid återlämnandet af föremålen gälla samma regler som förut nämnts: Förste och Siste Gästen mötas liggande på knä i midten af rummet, och Siste Gästen drar sig tillbaka, under det Förste Gästen ställer föremålen på deras ursprungliga platser. Värden inträder, så snart han märker, att Förste Gästen hunnit tillbaka till sin plats, hvarpå båda buga sig för hvarandra.

"Jag tackar dig mycket, för att du har visat oss dessa tre

föremål“, säger den senare, och fortsätter därpå: “Jag förmodar, att du äger deras lådor, och de skriftliga bevis, som pläga medfölja? Var god och visa oss dem.“ Värden lofvar att göra detta, och under det de samtala, hopsamlar han de visade föremålen, hvilka han utbär. Han återkommer snart, medförande alla de efterfrågade lådorna och bevisen. I konstnärligt utförda bokstäfver på vers eller prosa står där nedskrifven dessa dyrbara skatters historia, deras ålder, tillverkningsort, tillverkarens namn

Fig. 75. De "tre föremålen" beundras.

samt några ord, som framhålla deras skönhet — allt upptecknad af pålitliga personer, ofta tillhörande flera generationer. Denna intressanta akt utgör afslutningen på cha-no-yu's mest ceremoniella del.

Utan något uppehåll eller afbrott följer ännu en

RÖKELSE- och TRÄKOLCEREMONI, GOSUME,

som är af mindre formell art än den föregående.

Värden inträder på samma sätt som förut, bärande träkolskorgen, hvilken han äfven nu ställer till höger om eldstaden. Men

då stor vikt lägges vid omväxling i fråga om föremålen och deras sammanställning, skiljer sig korgens anordning denna gång däruti, att ett slags kortare och bredare kol användes, hvarjämte det hvita kolet är ordnad på annat sätt. Det sistnämnda ligger nämligen åt värdens sida till, i motsatt riktning mot förra gången, och rökelseasken är ställd icke i korgen, utan på askfatet, som värden hämtar och inbär från midzuya, så snart han nedsatt träkolskorgen. Askfatet, som är fyllt med ren, ny, dyrbar, omsorgsfullt beredd aska, inbäres nu med bägge händerna. Värden går fyra steg inåt rummet, vänder sig åter mot den dörr, genom hvilken han inträdde, och nedsätter askfatet i dess närhet. Han tager rökelseasken och bär den försiktigt med sig, då han går fram mot eldstaden. Där sätter han sig åter ned och upptager de olika föremålen ur korgen, men lämnar i motsats

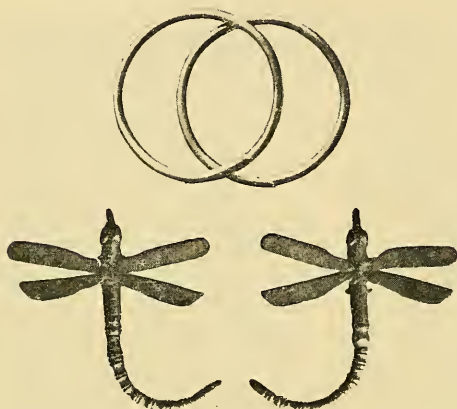

Fig. 76. Olika typer af *redskap*, som användas vid kittelns aflyftande från eldstaden.

till förra gången eldtängerna kvar, hvilka icke vidröras, förrän kitteln blifvit aflyftad. Vid glödens ordnande begagnar han sig af dem, och glöden delas, om mängden är stor, i två delar, öfver hvilka den nya askan strös. Två stycken af rökelsen nedläggas i den nyordnade eldstaden; därpå följer kolens nedläggande. Det hvita kolet användes icke. Det stora, runda kolstycket, beredt af körsbärsträ, nedlägger värden däremot i eldstaden. Han använder därvid sina fingrar, och ehuru kolet före ceremonien blifvit tvättadt och torkadt i solen, anses det dock nödvändigt, att den största renlighet iakttages, hvarför värden, sedan han vidrört det, insticker handen i högra ärmfickan och aftorkar fingrarna på en där befintlig näsduk. De öfriga kolen, ofta så många som tre på en gång, tagas med eldtängerna och nedläggas på olika sätt

och i olika mönster, lämpade efter eldens beskaffenhet och världens egen smak och idérikedom.

Vattnet i kitteln har under tiden nästan kokat slut, och mycket litet återstår till beredningen af det svaga teet. Därför går värden åter ut till midzuya och hämtar en vattenkanna af koppar, fylld med friskt vatten, hvarvid en liten, genomvåt linneservett är lagd på kannans lock. Med kannan i handen inträder han åter, slår sig ned framför kitteln, som han flyttat vid kolens tändande, borttager dess lock och ihåller något af det friska vattnet (fig. 77). Med den våta linneservetten aftorkar han pipen på kannan, på det att ej en vattendroppe må spillas och väta de rena mattorna. Tillika aftorkar han med den kittelns lock, äfven denna gång i form af bokstäfverna "tsz" och "itsz". Han torkar också hastigt ett hvarf rundt den varma kitteln. Till det fräsande ljud, som därvid uppstår, älskar japanen särskildt att lyssna.

Fig. 77. Händerna hållande vattenkannan, då det kalla vattnet hälls i kitteln.

Äfven under denna rökelseceremoni tages rökelseasken i betraktande, och då värden utburit alla de nu använda föremålen utom nämnda ask, tillsluter han dörren efter sig. Gästerna få nu i ostördt lugn försjunka i begrundande och beundran öfver denna ofta till tusentals kronors värde uppskattade lilla tingest. Medan de med vördnadsfull känsla fröjda sig åt anblicken af ett så sällsynt kuriosum, börjar vattnets sjudande att höras från kitteln. De lyssna nu till det susande ljudet med glädje, ty det påminner dem om vindens sus i barrträdens toppar, säga de. Försjunkna i den beundran af konsten, som väckts af en liten enkel porslinspjäs, genom vattnets sjudande, återkallande minnet af naturens skönhet, afstängda från minsta ljud från den omgifvande världen och insupande rökelsens rogifvande doft, blifva de mottagliga för en svag aning om Nirvanas absoluta lugn...

Då inkommer ånyo värden för att hämta rökelseasken. Han säger: "Nu börjar vattnet koka; förut bjöd jag eder starkt, denna gång vill jag bjuda eder svagt te."

Härefter inträder en förändring i ceremonien. Den stela högtidligheten bortfaller, och äfven den för djup meditation så benägne och i dylikt öfvade japanen ser med tillfredsställelse, att en lättare och lifligare stämning blir rådande. Gästerna erhålla små sidenkuddar att sitta på, och om det är kallt, fyrpannor för

Fig. 78. Värddinnan bjuder sina gäster de hårda kakorna, innan ceremonien för svagt te tager sin början.

händernas värmande, hvarvid iakttages, att Förste Gåsten erhåller sin egen fyrpanna, under det de öfriga få nöja sig med en gemensam. Så framsätts hårda, torra kakor, som äro bakade i form af blommor, snäckor o. s. v. i olika färger, särskildt lämpade för ceremonien. Inga ätpinnar medfölja, och fatet, hvarpå kakorna äro upplagda, skickas med vanlig artighet från den ena gåsten till den andra. (Fig. 78.)

Så snart värden förkunnat, att det svaga teet skall serveras,

EN SOMMARCEREMONI FÖR DAMER I MINDRE CEREMONIEL STIL.

Cederquists Graf. A.-B., Sthlm.

Vid trappsteget till ceremonirummet står en kvinnlig assistent, bjudande den kommande gästen att inträda. I själva rummet synes värdinnan i begrepp att tillreda det svaga teet för tvenne där redan befintliga gäster.

insätter han vattenskålen i ceremonirummet, och detta är liksom en inledning till den efterföljande

CEREMONIEN MED DET SVAGA TEET, USUCHA.

Till en början inbäras och ordnas föremålen på samma sätt, som vid ceremonien med det starka teet. Men under den nu

Fig. 79. Teburkar och tekoppar af olika typer. Användas vid det svaga teet.

förestående ceremonien kunna en, två eller flera koppar begagnas. Användas två kallas det: Kae-jawan = "ombyte af tekoppar". Sedan värden inburit första koppen ensam för sig, inbär han andra koppen på samma gång som diskskålen. Med koppen i högra handen bär han diskskålen i den vänstra med rakt nedhängande arm för att äfven nu visa skålens låga rang. Inne i ceremonirummet sätter han sig framför vattenskålen och ställer diskskålen på sin vänstra, koppen nr 2 på sin högra sida. Med en bugning inleder han beredningen af teet. Men innan han

börjar, gör han några minuters uppehåll, hvarunder handlingen afstannar. Han samlar sina tankar, ordnar sin dräkt, om denna skulle råkat i oordning, samt söker att under yttre och inre lugn och harmoni, behärskad och noggrannt utföra den i hans ögon så viktiga handlingen och de erforderliga rörelserna. Då värden på rätta sättet förberedt sig, börjar han ordna de olika föremålen, växelvis med högra och vänstra handen. Han flyttar koppen nr 1 framför sig på så stort afstånd, att teburken får god plats

Fig. 80.

Värdinnan sköljer tevispen innan det svaga teet tillredes.

Likaså, när han nedsätter vispen bredvid teburken, för han den högra handen i vågformiga rörelser, som anses likna storkens flykt.

Då han flyttar skopan ur ena handen till den andra för att hålla vattnet i koppen (fig. 81) i och för dess och vispens sköljning, följa därvid handens rörelser fäktkonstens regler. De sedermera följande rörelserna och flyttningarne äro lika med de förut beskrifna, blott med den skillnad, att då han aflyfter locket på teburken, lägges detta till vänster om koppen, och icke såsom i koicha framför den. I det ögonblick, då värden ilägger

mellan honom och koppen. Då han sedan fattar teburken, låter han handen bilda formen af en halfmåne, och de slutna fingrarna låter han lätt glida öfver teburkens runda lock. Detta anses vara ett elegant sätt att utföra denna rörelse.

teet (knappast två skedar fulla) och därefter ordnar teburken, börja gästerna förse sig af kakorna, som hela tiden stått orörda. Värden fortsätter emellertid ostörd sina göromål. Han lyfter locket af vattenskålen och ställer det lutande mot den med rätsidan vänd mot gästerna. Han öser därpå litet vatten i kitteln, men som vattnet är i häftig kokning, rör han vid skopans nedsänkande i kitteln ljudlöst omkring för att hindra det bubblande ljudet, som betraktas såsom ett harmonien störande

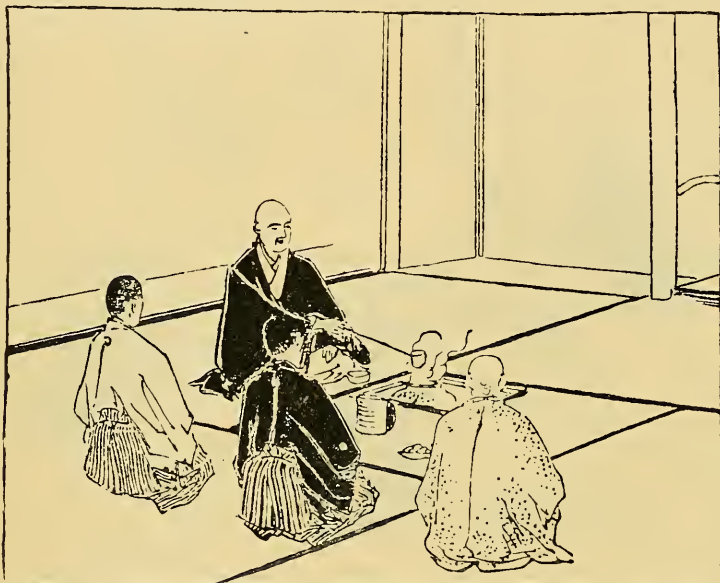

Fig. 81. Värden håller med skopan det kokande vattnet i tekoppen.

missljud. Då vattnet sålunda blifvit afkyldt och fått den önskade temperaturen, håller värden något däraf i koppen. Att genast få den rätta kvantiteten anses vara en mycket svår uppgift, hvilket endast de mest skickliga och bäst förfarna i konsten att blanda te, kunna lösa. Ännu en stor svårighet är att vispa teet, så att te och vatten fullständigt blandas; och det sista visptaget måste utföras i form af "no" för att gifva skummet den rätta, vackra form, som det bör hafva.

I det värden därefter vänder sig mot gästerna, sätter han såsom förut den sålunda tillredda tekoppen n:r 1 på högra sidan

om eldstaden. Förste Gästen hämtar den. Höflighetsfraserna växlas, och därpå uttalar Förste Gästen till värden ett tack för teet. Denna gång tömmer han det icke i ett föreskrivet antal munnar utan väljer själf sättet att dricka. I koppen n:r 2 tillredes te för Andre Gästen, men i det han öfverrätter koppen till honom, förändrar värden icke sin ställning. För Tredje Gästen tillredes därefter te i Förste Gästens kopp, och så fortsattes detta

Fig. 82. Värden tillreder koppen n:r 2 vid ceremonien för det svaga teet.

växelvis tills Siste Gästen erhållit sin. Och då denna kopp (n:r 1), som anses stå högst i rang, för sista gången återlämnas till värden, säger Förste Gästen:

“Var god och sluta nu.”

Såsom svar frågar värden: “Skulle du önska litet varmt vatten?”

“Nej tack”, svarar gästen.

“Ja, låtom oss då sluta”, säger värden, och värd och gäster buga sig för hvarandra.

I den förnämsta, den “högtärade” koppen, börjar nu värden

att rengöra tevispen, och sedan äfven själfva koppen sköljts och torkats med servetten, nedlägges den senare i botten på koppen. Därefter ordnas och ställas föremålen i fullkomligt samma ställning som vid ceremoniens början.

Under det värden utfört dessa rörelser, hafva gästerna betraktat koppen n:r 2 och vid sin sista placering återlämnat den till värden. En sköljning äfven af denna kopp, liknande den föregående följer därpå. Sedan vändes uppmärksamheten på vattenskålen, och värden utför de till denna hörande manipulationerna. Två skopor kallt vatten hällas i kitteln, hvarefter dess lock pålägges, och efter ett par fäktningsrörelser med skopan lägger värden med sin högra hand locket äfven på vattenskålen. Önska gästerna att

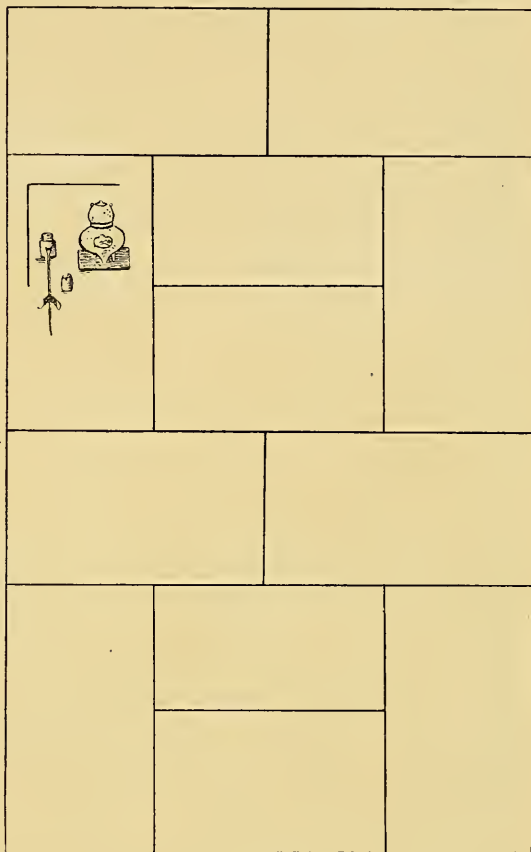

Fig. 83.

Festsal med 12 mattor, använd vid ceremonien för svagt te. Visar föremålens ställning vid slutet af ceremonien. Till höger eldstaden med kitteln, vidare teburken, skopan, hvilande på sin ställning samt linneservetten lagd öfver skopans skaft. Det svarta strecket utvisar skärmen som är ställd bakom föremålen.

betrakta och göra förfrågningar om den, är nu rätta ögonblicket inne. Värden må dock ej afbryta sitt arbete, ty det anses utmärkt skickligt, om han under oafbrutet utförande af sina göromål kan besvara alla frågorna. Svaren gifvas lugnt, taktfullt och artigt. Konversationen föres under hela ceremonien, men samtalet rör

sig endast om de vid ceremonien använda föremålen. Endast under det ögonblick, då värden tillreder och vispar teet, måste han hafva sin mun tillsluten.

Skulle Förste Gästen önska att betrakta teburken, är rätta ögonblicket härför, då värden lägger locket på vattenskålen. Han svarar dock blott med en bugning och ändrar först tekoppens ställning. Sedan tager han teburkens lock, torkar det inuti och utanpå, påsätter det åter och sätter burken vid sidan af eldstaden. Därefter börjar värden utbära kärlen. Då alla blifvit borttagna och värden åter inkommer för sista gången, medför han vattenkannen och fyller skålen med kallt vatten. Äfven kannan bär han ut. Då han försvunnit, tillåses dörren och därmed är usucha, ceremonien med det svaga teet, avslutad.

I vissa fall, såsom vid stora och högtidliga ceremonier eller fester, följer såsom en avslutning en mindre aftonmåltid efter ceremonien med det svaga teet. Den serveras omedelbart efter tedrickningen och i samma rum. Såsom assisterande vid denna måltid fungerar en yngre släkting till värden, men märkas bör, att det alltid är värden, som själf iskänker vinet. Då alla kärl efter måltiden blifvit rengjorda af gästerna, utbäras de af den assisterande. Vård och gäster buga sig för hvarandra och uttala ömsesidiga tacksamhetsfraser. "Vi tacka dig djupt och vördsamt för denna stora fest, isynnerhet för den sista aftonmåltiden. Vi blott frukta, att hafva uppehållit dig för länge" — så uttrycker sig Förste Gästen. Värden svarar, där han sitter nere vid dörren: "Du prisar mig för högt; jag gläder mig, att du har nedlåtit dig att komma". Därefter bugar sig värden och går ut till midzuya. Gästerna lämna nu äfven ceremonirummet. Endast Siste Gästen dröjer kvar. Han är den, som skall efterse, att allt är i ordning i terummet, sedan den långa festen blifvit slut.

Såsom ett egendomligt etikettproblem må nämnas, att Cha-

no-yu kan utföras med både vänstra och högra handen. Då handens inre sida anses såsom dess avvigside, blir det följaktligen ett oförlåtligt brott mot etiketten att vända den mot gästerna. På terummets form och storlek samt personernas eller föremålets placering kommer det därför helt och hållet att bero, huruvida den ena eller andra handen skall vara den hufvudsakligen verkställande. Är vänstra handen vid ceremonien den verkställande, blifva värdens, gästernas och föremålets platser fullständigt motsatta dem, som de hafva, då högra handen utför handlingen. I enlighet härmed får man alltså vänsterceremonier och högerceremonier.

Hvad som i det föregående framställts, utgör en beskrifning af Cha-no-yu, sådan ceremonien i sina hufvuddrag ter sig, då den i sin helhet och fullt ritualmässigt utföres. Det skildrade bildar grundvalen för ceremoniens alla olika riter och variationer. Då ceremonien, som man lätt finner, är i högsta grad omständlig och tidsödande, händer det ofta, att den utföres i förkortad eller mera förenklad form. En och annan del af den kan då helt och hållet uteslutas efter värdens eller Förste Gästens godtfinnande. Så kunna antingen träkolsceremonierna utelämnas eller ock öfverhoppas t. ex. pausen, så att måltiden omedelbart efterföljes af de båda tedrickningsceremonierna o. s. v. Dock får en sådan förkortad form blott förekomma vid mindre viktiga tillfällen.

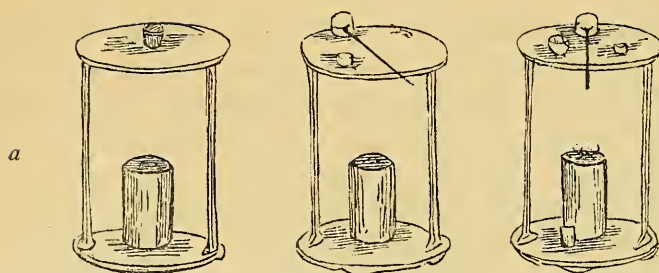
Dessutom finnas en mängd variationer i utförandet, hvarvid rummens storlek och stil samt gästernas och tekopparnas antal växla och förläna det hela en något förändrad karaktär. Äfvenså ske vissa afvikelser från grundceremoniens ritual vid tillfällen, då tanamono (hyllor, fig. 84—86) eller isudate (stolar) användas. Likaså vid tillfällen då Cha-no-yu gifves i det fria, på resor o. s. v.

VARIATIONER AF CHA-NO-YU.

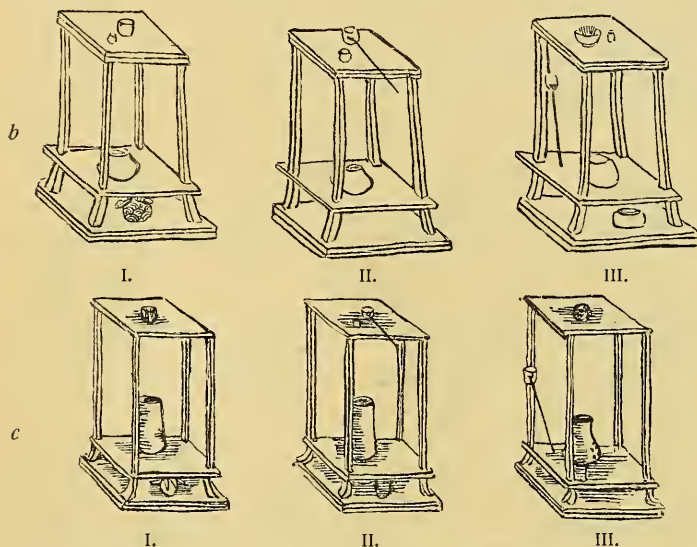
HYLLOR OCH STOLAR.

HYLLOR kunna användas vid hvilken ceremoni och vid hvilket tillfälle som helst, under sommaren såväl som under vintern. De olikheter i tillvägagångssättet, som därmed sammanhånga, bestå egentligen uti föremålsens anordnande. Detta är då beroende på hyllornas form och utseende, samt huruvida det är starkt eller svagt te, som drickes. Ofta förekomma ett slags väggfasta hyllor i terummen. De ha alltid sin plats i närheten af eldstaden. På dem undanställer värden vissa vid ceremonien använda föremål. Hyllorna äro af olika slag och kallas: "hängande hyllor", "medelstora hyllor", yahayu dana eller "pilformade hyllor", af hvilka de senare redan begagnades före RIKKIUS tid. En mycket omtyckt form af hylla och kanske den vanligaste, är den "runda hyllan" (fig. 84). I olikhet med de förut nämnda är denna flyttbar och består af två af tvänne pelare uppburna skifvor. Den är af hvitt opoleradt trä och något öfver en fot hög. Skall t. ex. det svaga teet drickas, står teburken på hyllans öfre skifva och på dess undre vattenskålen. Så snart träkolsceremonien är slut, inbäras de hårda och de mjuka kakorna på samma gång, och när teet skall drickas, användes endast en kopp, som värden sätter på golvet framför hyllan. Ceremonien fortgår oförändrad, tills vid slutplaceringen af föremålen skopan och dess ställning läggas på hyllan i stället för att utbäras.

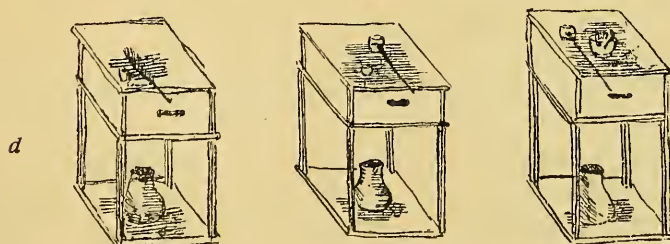

a. Maru-joku: rund hylla.

Föremålens placering under olika faser af ceremonien med svagt te.

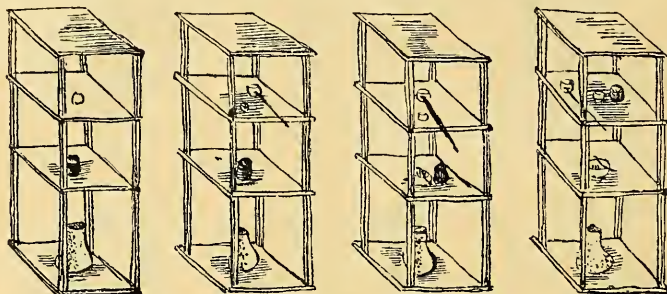

b och c. Kojoku-dana: mindre hylla, som anses lämplig att begagnas af kvinnor. I. Då gästerna anlända står öfverst teburken för det svaga teet och ställningen för skopan, därunder vattenskålen samt nederst påsen för det starka teet, hvilken senare under ceremonien utbäres (II) och slutligen ersättes af disk-skålen (III). II. Placeringen efter att det svaga teet serverats. III. Anordningen vid ceremoniens slut. Teckningarna utförda af läraren SENSÖ.

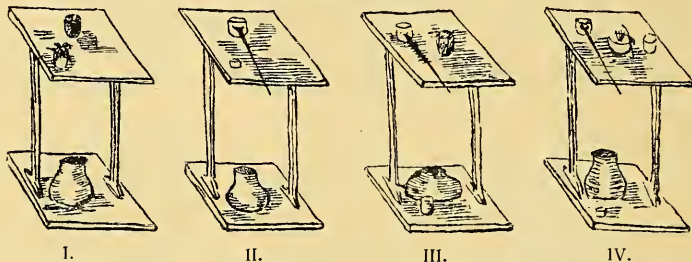

d. Koshin-dana. Hylla med låda, konstruerad af chajin KOSHIN. Anordningen vid olika faser af ceremonien med det svaga teet.

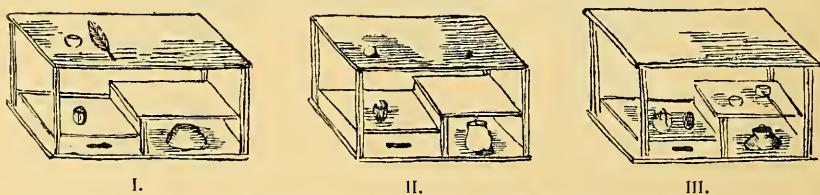
Såsom stundom är fallet, utföres vid slutet af ceremonien ännu en sammanställning af föremålen. Värden ställer nämligen då tekoppen och teburken på hvar sin sida om skopan på hyllans skifva samt ställningen framför vattenskålen på nedre

a. Sanju-dana, anordning med tre hyllor. (Den öfversta räknas icke). Placeringen vid olika faser af ceremonien med det svaga teet.

b. Joho-dana, fyrkantig hylla af Rikkiu. I. Anordningen vid det starka teet; II, III och IV olika faser af ceremonien med det svaga teet.

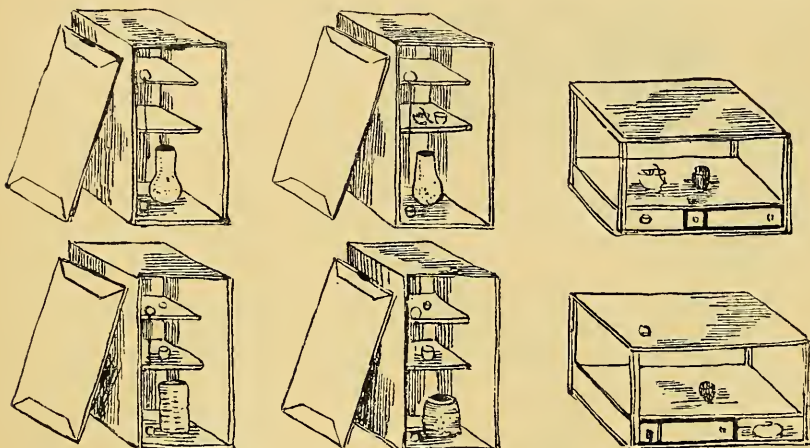
c. Fukuro-dana. Dubbelhylla, hvars nedre del inrättats med låda, försedd med skjutdörr. Anordningen under rökelseceremonien (I) och det svaga teet (II och III).

Fig. 85. Olika typer af hyllor.

skifvan. Den stora servetten knytes i en knut och lägges på vattenskålens lock.

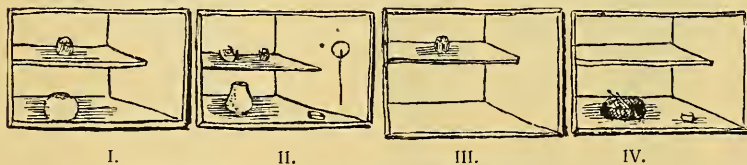
Ett annat slags flyttbara hyllor äro de s. k. "daisu" (fig. 88). Af dessa finnas olika slag. Antingen utgöras de af fyrkantiga hyllor med två skifvor af opoleradt trä, af hvilka den öfversta

uppbäres af fyra omkring två fot höga bambupelare. Eller ock äro de svartlackerade med inlagda, cirkelformade figurer i guld och då öfver två fot höga. För begagnandet af båda dessa slags hyllor fordras ett rum om 8, 10 eller 12 mattors storlek, och de användas blott på fester och minnesdagar, då en stor mängd människor äro samlade. Tjänande bröder assistera, och värden själf tillreder

Tabi-dansu, skåp, använda vid resor eller utflykter.
Visar olika sätt för föremåls placering i skåpen.

Jyoo-dana. Dubbel hylla med
skåpanordning nedtill. Anord-
ningen från faser under cere-
monien med det svaga teet.

I.

II.

III.

IV.

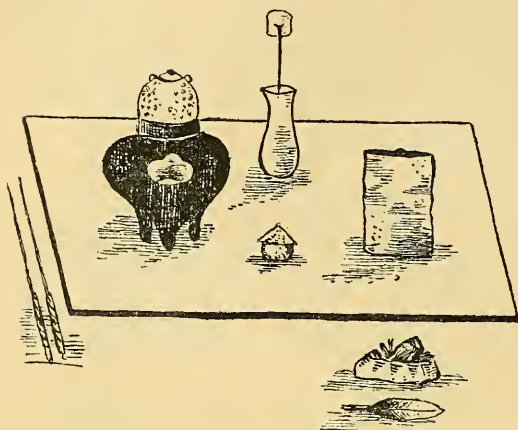
Doko-dana, väggfast hylla.

I. vid rökelseceremonien ; II, III och IV. vid ceremonien med det svaga teet.

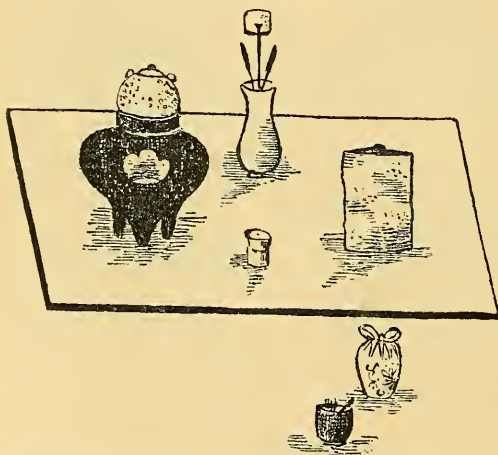
Fig. 86. Olika typer af hyllor och skåp.

vid sådana tillfällen blott en kopp te, som han bjuder Förste Gästen. Hyllan placeras i ett af rummets hörn och skyddas af en skärm af samma höjd, som ställes bakom hyllan. Drickes det starka teet, finna gästerna vid sitt inträde hyllan ordnad med dess första dekoration (fig. 88). När träkolsceremonien och middagen äro slut, samt gästerna efter uppehållet i ceremonien åter inträda i te-rummet, har burken för det svaga teet blifvit ställd på öfversta

hyllan i tepåsens ställe och denna däremot lagd på golvet framför vattenskålen. När teburken sedan tages fram ur sitt fodral, lägges det senare på främsta hörnet på hyllans högre sida, och

a. Föremålens placering efter de första omflyttningarna vid Shosumi, första träkolsceremonien.

b. Föremålens placering vid koicha, ceremonien för det starka teet, sedan tekoppen blifvit insatt i rummet.

Fig. 87 a, b. *Nagai-ita, lång bricka.*

då teet tillredes, stå föremålen ordnade såsom fig. 88 visar.

Flera olika modeller för "daisu" finnas. En af dem, uppfunnen af prästen JUKO, är synnerligen originell. De opoleradeskifvorna äro groft tillyxade, och peltarne bestå af gamla paraplykäppar, "ty", sade prästen, "man måste försöka att använda allt och icke bortkasta något såsom onyttigt". En annan modell kallas "examenshyllan", emedan i forna dagar prästerna brukade lägga sina betyg på dylika hyllor. De äro, säges det, en efterbildning af den port, som under To-perioden fanns i Kina och genom hvilken prästerna måste gå för att emottaga en högre grad.

Endast de, som ögonblickligen kunde besvara den fråga, som ställdes till dem, ägde då tillstånd att passera genom porten.

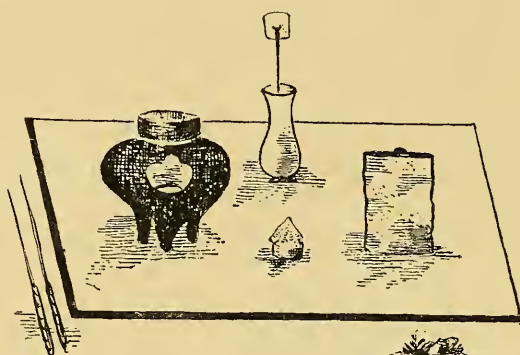
Förutom dessa hyllor begagnas äfven ett slags större eller

mindre brickor, kallade "ita". De kunna vara dels af polerad trä, dels af porslin, dels lackerade i svart. Under sommaren, då fyrpannan ställes på en dylik bricka, är denna af större dimensioner än om vintern.

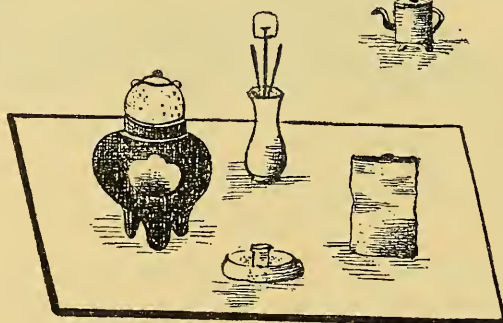
Af dessa brickor finnas "långa", "stora", "små" och "runda". Alla äro de tillverkade efter bestämda mått och afsedda för särskilda tillfällen samt lämpade efter de olika föremålen, hvilkas anordnande i så fall kommer att något afvika från det under hufvudceremonien beskrifna.

Ofta finnes i ceremonirummet ett väggfast skåp, *doko-danā*, hvars främre sida stänges medels pappersdörrar; dess bakre sida är däremot öppen åt skafferiet till, så att föremålen lätt kunna insättas därifrån. Skåpet är inrättadt med flera hyllor och spikar. Dess golf består af glest lagda bamburör, hvilka tillåta vattnet

att rinna igenom, hvarför någon diskskål ej användes vid sådana tillfällen. Det var en krympling, som uppfann detta skåp för

c. Föremålens placering vid Gosumi, andra träkolsceremonien, då kitteln aflifys för kolens läggande i fyrpannan och kannan med det kalla vattnet inburits.

d. Föremålens placering vid inledningen till usucha, ceremonien för det svaga teet.

Fig. 87 c, d. *Nagai-ita*, lång bricka.

att därigenom dölja sin ofärdighet, och sådana skåp begagnas numera ofta af äldre personer för bekvämlighetens skull.

Cha-no-yu är till hela sin beskaffenhet sådan, att den lätt låter anpassa sig till olikartade, yttre förhållanden. För att ceremonien också måtte kunna firas på resor eller under utflykter, har man låtit inrätta ett särskildt litet reseskåp, som innesluter de för teceremonien nödiga utensilierna. Detta skåp bäres i handen, och dess dörr tillstänges medels ett metallås på dess öfre sida. Det äger flera, efter noga bestämda mått inrättade hyllor, på hvilka föremålen ställas enligt fastställda regler. På öfversta

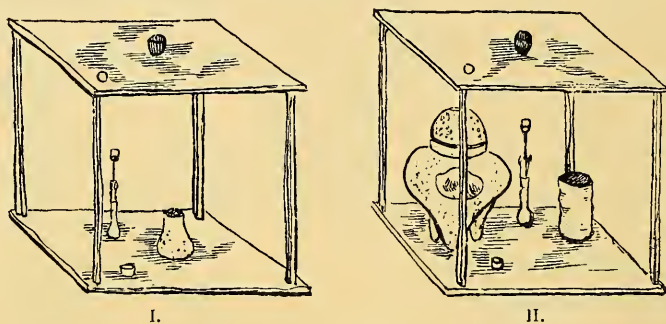

Fig. 88. *Daisu, flyttbara hyllor.*

I. *Daisu*, ordnad för vinterceremonierna med svagt te. På öfre hyllan teburken och rökelseasken. På den nedre vattenskålen, vassen med vattenskopa och eldtänger samt skopans ställning.

II. *Daisu*, ordnad för sommarceremonierna med svagt te. Föremålen samma som föregående tillika med fyrpannan.

hyllans vänstra sida skall alltid finnas en utskärning, hvari skopans skaft inkilas. Vid utflykter på landet plockas blommorna direkt från fälten eller bergen och arrangeras i en medförd vas, som under ceremonien sättes ofvanpå skåpet. I stället för tafflan medföres alltid ett på ett slags hårdt papper skrifvet poem, hvilket hänges på skåpets dörr, som vändes mot gästerna. Äfven kan teet under utflykter i det fria serveras på en bricka. Alla de medtagna föremålen hafva då blifvit nedlagda i sina särskilda påsar och dessa så väl och smakfullt, som blott en japan kan göra det, nedpackade i lådor. Vid sådana tillfällen lämpas före-

målens anordning efter omständigheterna, och flera afvikelser från regeln förekomma.

Ett af de allra egendomligaste sätten att utföra Cha-no-yu är Isu-date, d. v. s. med begagnande af stolar. Det var för ungefär fyratio år sedan, man började därmed. Omote-skolans lärare SOKAN och Ura-skolans lärare GENGESAI voro upphofsmännen till denna ritus. Så snart oroligheterna efter restaurationen lagt sig, öppnades en storartad utställning af alla de antika konstverk och dyrbarheter, som funnos samlade i ett af

Fig. 89.

Den långa brickan, ordnad med föremål för träkolsceremonien. Till vänster vattenskålen, vidare vasen med vattenskopan och eldtängerna samt fyrpinnan med kitteln. Framför vasen står rökelseasken.

Kyotos äldsta tempel, Cheointemplet. Detta är ryktbart därför, att det äger en af de största tempelklockor, som finnas i Japan. Denna stora, välljudande klocka, som är tillverkad af YOJIRŌ, hänger på tempelgården, omgifven af sekelgamla, lummiga träd. Strax invid den finner man ett litet terem, i hvilket en af den namnkunnige YOJIRŌ tillverkad, gammal dyrbar kittel ännu bevaras. För den stora Cha-no-yu, som skulle gifvas i anledning af utställningen, och till hvilken ett stort antal gäster voro inbjudna, var SŌKAN utsedd till ceremonimästare. Då han såg den underbara kitteln och platsen med de ståtliga träden, rann honom

i sinnet att utföra ceremonien i det fria. Under tallarnas långa, nedhängande grenar ställde han bord och stolar, icke sådana stolar, som sedermera importerats för européernas bruk, utan stolar utan ryggstöd, som begagnas af kineserna och sedan århundraden tillbaka varit i bruk i Japan.

Med Cheointemplets stora tefest, som ansågs mycket lyckad, infördes sålunda ett nytt moment i tedrickningsceremonielet. Vid Isu-date begagnas dessutom två bord, som stå tätt bredvid hvarandra; det ena är gästernas, det andra värdens. Detta senare är något högre och bredare, och i dess midt är anbragt en för eldstaden afsedd rund öppning, hvars kanter böra vara af silfver. Själfva bordet är lackerad, men på sådant sätt, att träslaget ådermönster tydligt lyser igenom; dess fötter hafva silfverbeslag i samma stil som eldstadens. På värdens sida af bordet finnes till vänster en låda och till höger en hylla. Öfver eldstaden ligger en rödkantad, för öfrigt svartlackerad skifva, som om sommaren, då eldstaden borttages, begagnas såsom bricka för fyrpannan.

Af de förändringar, som vid denna ceremoni vidtagas, äro de mest anmärkningsvärda, att vid rökelseceremoniens slut rökelseasken och fjäderborsten placeras på den vid bordets högra sida anbragta hyllan i form af det japanska tecknet för åtta, samt att vid ceremonien för rökelseaskens betraktande denna sättes på eldstadens högra sida. Detta blir då framför Siste Gästens plats, och det är han, som denna gång börjar taga den i betraktande.

Vid slutet af ceremonien med det svaga teet nedsätter värden teburken och koppen i lådan i stället för att, såsom eljest är fallet, bära ut dem i skafferiet, och vid de tre föremålens betraktande under ceremonien med det starka teet ställas dessa föremål på gästernas bord.

På grund af sin likhet med Isu-date — hvad föremålens placering angår — må en annan stil här nämnas, den s. k. "en-gäst"-stilen. Blott en gäst, en intim vän till värden, är då närvarande, och ceremonien hålles i mindre omständlig form. Det mest ut-

märkande draget därvid är, att värd och gäst äta sin middag tillsammans i ceremonirummet.

FURŌ- ELLER SOMMARCEREMONIEN.

Då sommaren nalkas, antager ceremonien en annan prägel. Under juli och augusti månader, då värmen är som starkast, firas sällan den verkliga Cha-no-yu, så vida det icke sker under de tidiga, svala morgontimmarne. Den under vintermånaderna i golfvet inmurade eldstaden borttages och ersättes af en mindre värmande fyrpanna, kallad furō, som placeras i rummets aflägsnaste del på mattorna. För att skydda dessa, ställes den på en bricka, ett bräde eller ett slags kakel, som i följd af sin sällsynthet anses mycket dyrbart. Dessa kakel, som finnas i ytterst få familjers ägo, äro fyrkantiga till formen och af dyrbaraste porslin. De tjänade en gång till stenläggning i inre trädgården utanför en viss daimios terem, sedan denne dragit sig tillbaka från det yttre lifvet till Daitoku-ji kloster. Vid en tefest, som han där gaf, fann en gång en af hans gäster dessa stenar för dyrbara att stiga på, hvarför han uppbröt en och medtog den såsom ett minne. Andra följde sedermera hans exempel, tills slutligen alla voro borttagna.

Under sommarens Cha-no-yu ägnas största uppmärksamheten åt fyrpannan och den däri liggande askan. Med enkla medel, men omsorgsfullt och konstnärligt, formas askan efter vissa ryktbara platser och naturföremål, som tagas som modell. I hvarje fyrpanna finnas två slags aska. På botten ligger vanlig aska, som kan vara

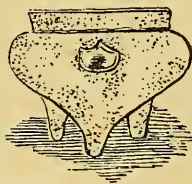
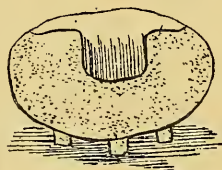
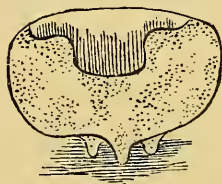
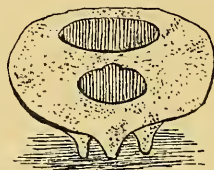

Fig. 90. *Typer för fyrpannor, begagnade vid sommarceremonierna.*

af hvilket träslag som helst, men som för att erhålla en mjuk ton färgats med det gröna, pulvriserade teet. Detta lager skyles af ett hvarf hvit aska af Wistariaträ. Liksom i fråga om blom-

I.

II.

III.

IV.

Fig. 91. *Olika stilar för tekittlarna.*

- I. Yorozuya = långt lif.
- II. Ashiya = landtlig stuga.
- III. Senbon matsu = tusen tallar.
- IV. Kenzaki = svärdsudd-stil.

sterdekorationen, finnes det äfven här tre olika stilar, Shin, Gyō och Sō, enligt hvilka askan arrangeras på tre olika sätt. Enligt Shin-stilen, den mest ceremoniella, användas mycket antika, till formen primitiva fyrpannor af lera, hvilka tillverkades i Japans gamla kejsarstad Nara. I dessa formas askan enligt mönstret af RIKKIUS favoritberg, Haigatayama, som är beläget vid bergsbyn Arima och bekant för sin skönhet och sina vackra konturer. Enligt Gyō-stilen kan hvilken fyrpanna som helst användas. Askan formas så, att den skall föreställa "det midt emot belägna berget", hvar på den lilla upptornade askkullens sidor täckas med dekorativt tecknade vågor, som åstadkommas med en af eldtängerna. Enligt Sō-stilen ordnas askan antingen i form af det japanska tecknet för två, som symboliserar en flods båda stränder, eller också krattas askan konstnärligt med hjälp af eldtängerna. Detta senare sätt förekommer endast i mycket stora fyrpannor, då rummet är stort och gästerna många. För att hindra elden att utsända allt för mycken värme, nedsättes i askan ett litet rundt fat, som delvis tillstänger den öppna delen på fyrpannans främre sida. De nu för tiden begagnade faten äro af hvit färg, men

den ryktbare läraren GENZO, som gifvit mönster till så många af Cha-no-yu-föremålen, använde alltid ett fat i två färger, rött och hvitt. De äro af lera, och det s. k. "molnfatet" i hvitaktig färg med en teckning, som antyder ett lätt, framsväfvande moln, anses vara vackrast och elegantast. De öfriga föremålen mot-

svara fullständigt dem, som användas vid vinterceremonierna, ehuru de avvika i form och färg. Äfven i behandlingen af dem förekomma vissa mindre betydande skiljaktigheter.

I rummen vidtagas för sommarceremonien äfven vissa ändringar. Så t. ex. borttagas skjutdörrarne i väntrummet, och i dessas ställe upphängas ett slags genombrutna jalousier. De tunga skärmarna utbytas mot lätta dylika af rör anordnade i smakfulla mönster, och vinterns tjocka mattor ersättas med svalare sommar-tatami. Taflan bör framställa vattenfall eller vinterlandskap, och tekopparne, i hvilka det varma vattnet serveras, böra vara i ljusa färger, såsom blått och hvitt. Vid hvarje sommarceremoni förses gästerna med hvar sin korg, i hvilken en i vatten doppad och sedan urvriden handduk nedlagts för att under den starka värmen af gästerna begagnas till händernas och ansiktets aftorkande.

Då värden i den tidiga morgonstunden väntar sina gäster, tänder han små ljus i trädgårdens stenlampor. Han stänker vatten på mark och buskar, så att dropparne ligga tindrande såsom dagg. Fem minuter före gästernas ankomst håller han ämbar efter ämbar af friskt vatten öfver ceremonirummets tak, så att vattnet sakta droppar ned, när gästerna anlända. Det svalkar, och i japanens ögon synes det förunderligt vackert.

Börjar ceremonien kl. 5 f. m., omfattar den endast 1) hälsning; 2) en förkortad träkolsceremoni; 3) frukost; 4) paus; 5) ceremoni med starkt och 6) med svagt te. Börjar den först kl. 6, omfattar den 1) hälsning och frukost; 2) paus; 3) ceremoni med starkt och 4) med svagt te. Den måste dock alltid vara slut kl. 9 f. m. Med lampan i handen träder värden sina gäster till mötes, och under det att de fortsätta in i ceremonirummet och där betrakta de olika föremålen, vandrar värden genom trädgården för att släcka ljusen och fylla vattencisternen med friskt vatten. När han senare inträder i ceremonirummet, medför han fjäderborsten. Han sätter sig därpå framför fyrpannan, som tillika med kitteln blifvit insatt före gästernas ankomst, samt afdammar först med sin högra och sedan med sin vänstra hand

fyrpannans öfre del och slutligen äfven kittelns lock. Fjäderborsten lägger han därefter framför sig på golvet. Denna dammning ersätter träkolsceremonien.

Omedelbart därefter går värden bort mot dörren, bugar sig och säger: "Nu skall jag framsätta Eder frukost". Denna består af ett slags mjuka, söta kakor, samt den s. k. kuchitori, d. v. s. någon skarp, syrlig rätt, som verkar uppfriskande efter kakorna. Båda rätterna äro upplagda på samma fat.

Efter slutad måltid bege sig gästerna ut i trädgården för att hvila. Värden däremot begagnar sig som vanligt af detta uppehåll i ceremonien till att sopa och åter ordna terummet samt pryda det med blommor: *Lotus*, *Wistaria* eller *Chrysanthemum* användas med förkärlek. Då värden genom att slå — — — — på klockan eller gongongen uppmanat gästerna att återkomma, samlas dessa i ceremonirummet för att delta i drickningen af det starka och det svaga teet. Detta sker i fullständig öfverensstämmelse med ritualen. Endast vid afslutningen af ceremonien med det svaga teet uppstår någon skillnad. Då Siste Gästen slutat dricka sitt te, säger Förste Gästen till värden: "Var god och drick själf en kopp te nu". "Tack, jag tycker mycket om att dricka en sådan", svarar värden, i det han mottager koppen, som Siste Gästen räcker honom. Han tillreder nu en kopp te, men innan han för den till sin mun, erbjuder han den åt Förste Gästen. Först sedan denne afböjt erbjudandet, börjar värden dricka teet och äta af de insatta kakorna.

När till sist alla föremålen blifvit af värden flyttade ut till skafferiet, visar han sig i dörröppningen och bugar sig för sina gäster. De besvara denna afskedsbugning, och därmed är morgonceremonien afslutad.

MÅNADS- OCH FESTCEREMONIER.

En legend förtäljer, hur under kejsar MURAKAMIS regering för omkring tusen år sedan en elakartad epidemi utbröt i landet. Bedröfvad öfver denna olycka, sökte en präst från Kyadotemplet

i Kyoto att visa det sjuka folket sitt deltagande genom att bedja för det och hjälpa det. Men innan han bad, offrade han grönt, pulveriseradt te åt Kwan-non, barmhärtighetens gudinna, och lät därefter bära gudinnans bild i procession genom gatorna. Öfverallt där denna gick fram, utdelade han det vigda teet samt bistod de sjuka så mycket han förmådde. Snart upphörde farsoten. Då kejsaren hörde detta omtalas, gladdede han sig, och såsom minne af denna händelse brukade han sedermera hvarje år på årets första dag offra grönt te åt gudinnan. Detta exempel följdes snart af hela folket. Så lyder den legendariska berättelse, som numera anföres för att förklara uppkomsten af den tefest, hvilken firas den 1 januari och benämnes Dai fuku, d. ä. "Stor lycka".

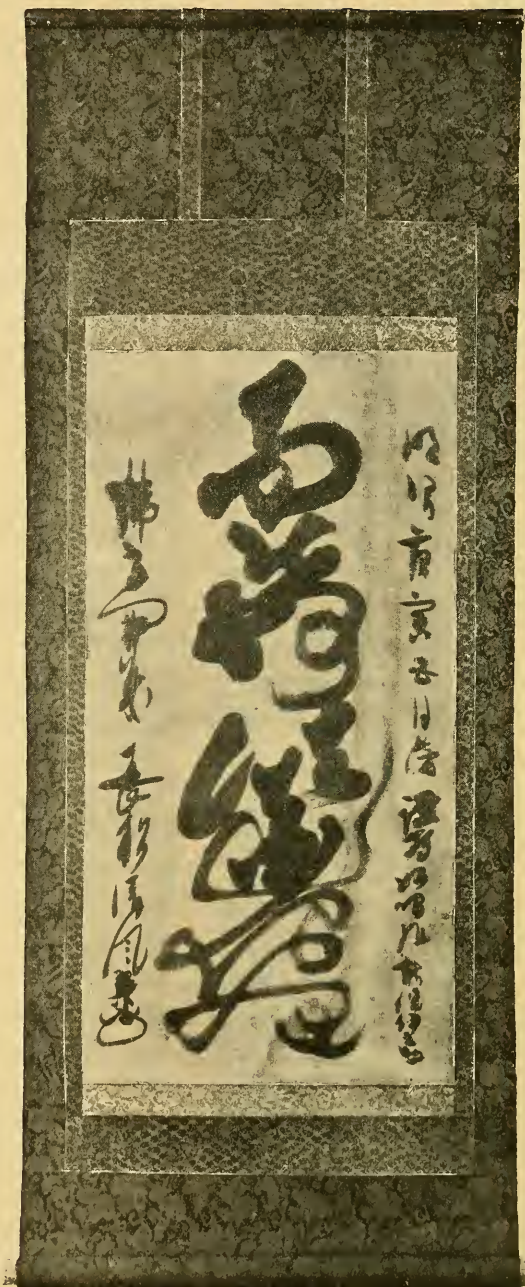
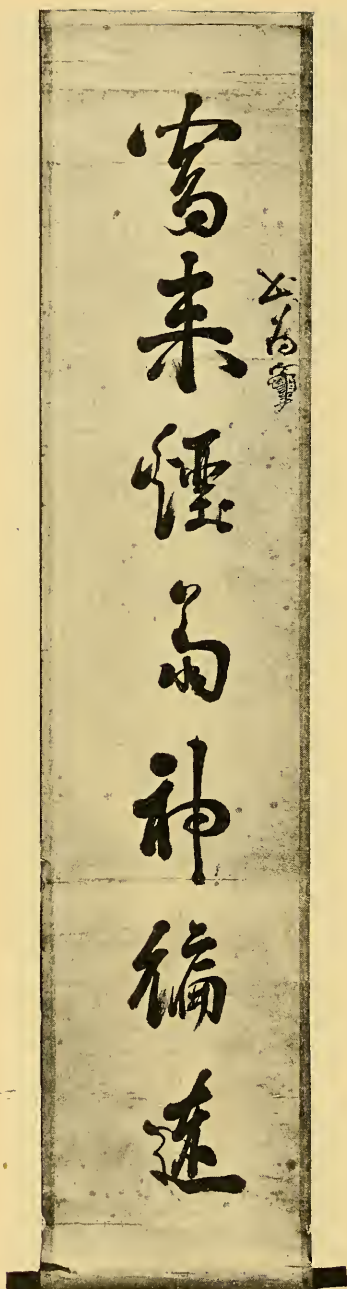

Fig. 92. Kakemono med japansk skrift.

Fig. 93. *Kakemono med japansk skrift.*

Senare firas, såsom förut framhållits, den verkliga, symboliska nyårsceremonien, förnyelsens och de goda önskningarnes fest. Så vidt möjligt belägges då ceremonirummets hela golf med nya, rena mattor, eljes blott med en ny sådan, den, på hvilken värden sitter. De gamla staketen kring trädgården borttagas och ersättas med nya af frisk grön bambu. Kakemonon i väntrummet antingen uttrycker en symbolisk lyckönskan såsom fallet är med bilden föreställande storkarne, (Taf. 6) hvilka i Japan äro symbol för lycka, eller läser man på den kejsarens nyårspoem. Det är nämligen ännu bruk i Japan, att kejsaren till nyåret uppgifver ett ämne, öfver hvilket hvar och en, som känner sig därtill manad, äger rätt att författa ett poem. Pris utdelas för de bästa poemen, och årligen är det hundratals personer, som täfla om detta kejserliga, litterära pris.

Vid ifrågavarande, verkliga nyårsfest begagnas under rökelseceremonien icke korg såsom i vanliga fall, utan tråkolen och de öfriga eljes till korgen hörande föremålen ligga ordnade på en bricka af rent hvitt trä, öfverdragen med fint, hvitt papper. Dylka små brickor användas äfven, såsom nämnts, för sin

hvitthets och renhets skull för religiösa ändamål. Man ser dem ofta, fyllda med offergåfvor, framsatta på altaren i Shintotempel. Till matta för kitteln begagnas ett ark hvitt, fyra gånger sammanviket papper. Fjäderborsten bör vara sammansatt af tre storkfjädrar, ty detta anses innebära lycka; åt rökelseasken gifvas former med lycklig betydelse. Taflan i ceremonirummet bör icke bestå af annat än några stora, kinesiska eller japanska bokstäfver, skrifna i rak, lodrät linje och uttryckande en lyckönskan. Äfven i blomsterdekorationen läses en önskan om lycka och långt lif. Det finnas flera blomstersammanställningar för nyårsceremonien, men RIKKIUS favoritdekoration bestod af pilgrenar och de sällsynta, hvita kame-liorna, nedstuckna i en grön bambuvas. Fann RIKKIU pilgrenarna för långa och allt för böjliga, slog han en knut på dem, och allt sedan dess har denna knytning af grenarna varit mycket modern. Det är en egendomlighet, att blommorna i denna ceremoni ofta arrangeras af Förste Gästen eller någon af de andra gästerna. Detta dock endast i det fall, att de skänkts såsom gåfva åt värden. Då gästerna efter pausens slut åter inträda i ceremonirummet, finna de en korg upphängd på kakemonons plats. På golvet står brickan

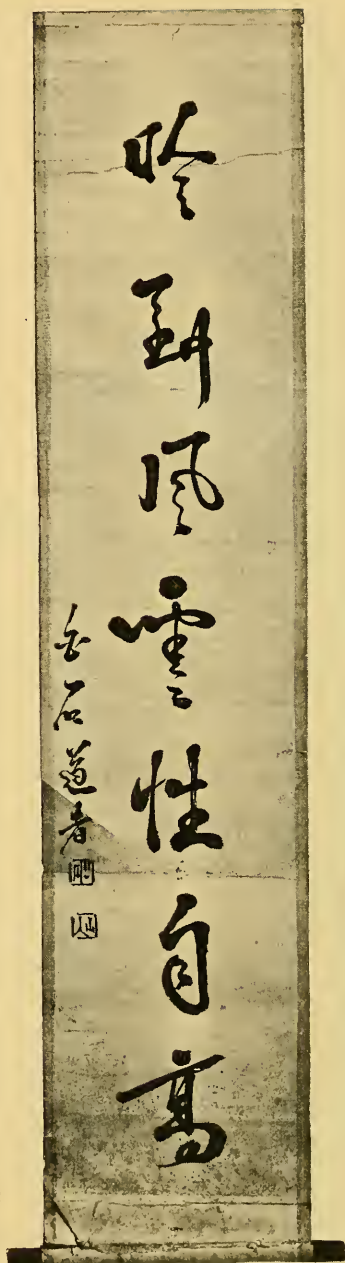

Fig. 94. Kakemono med japansk skrift.

fig. 95) med blommorna, en liten knif, en vattenkanna och en servett, viken i fyra delar. Värden uppmanar Förste Gästen att utföra dekoreringsen, hvilken uppmaning han ofta efterföljer, men lika ofta arrangeras den därigenom, att hvarje gäst ordnar en gren. Efter slutadt verk vänder sig Förste Gästen till värden och ber honom kritisera blommorna samt hälla vatten i vassen. Denne går då fram mot tokonoma, sätter sig ned och beundrar blomsterdekorationen samt bugar sig därefter djupt till tack. Därefter håller han vatten i vassen, och då gästerna sedermera äro färdiga

Fig. 95. *Bricka.*

med blommor, vattenkanna, sax och servett.

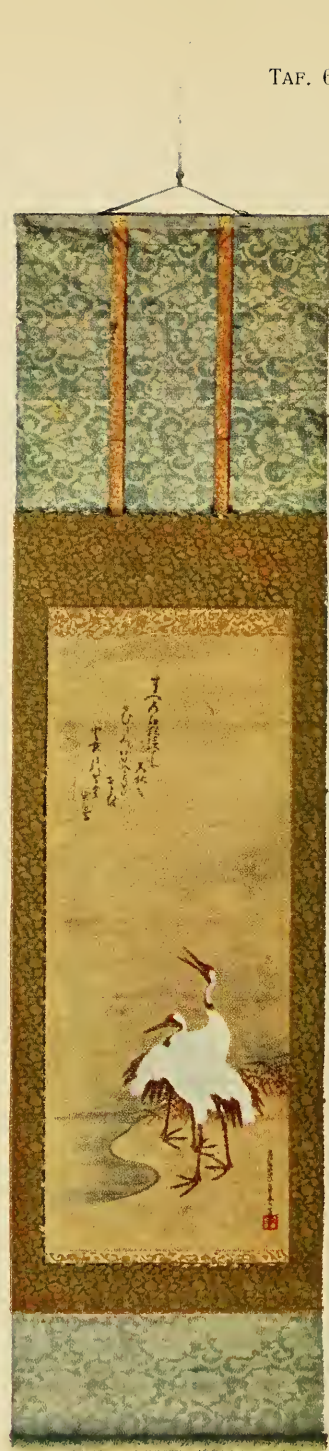
att aflägsna sig uttalar han en önskan att få behålla blommorna, hvilken besvaras jakande.

Den ceremoni, som benämnes Rikkiuki, är en fest till minne af RIKKIUS död och firas enligt den gamla tideräkningen den 28 februari. Dekorationerna äro helt och hållet

lämpade efter festens betydelse. I ceremonirummets alkov hänger RIKKIUS porträtt. På golvet stå på en lång, svartlackerad skifva de tre mest ceremoniella föremålen af RIKKIUS ljusgröna favoritporslin: en blomstervas med tall och bambu, ett rökelsekar samt en ljusstake med tändt ljus. Framför dem stå två tekoppar, en för det starka och en för det svaga teet, båda på sina lackerade ställ, samt därtill två fat, det ena med hårda, det andra med mjuka kakor. Nedanför tokonoma synas fjäderborsten och rökelseasken, och gästerna medföra ofta rökelse, som de själfva bränna. Vid dylika tillfällen är ett stort antal människor inbjudna, och är då ingen bestämd tid utsatt, utan inbjudningen lyder: "Som vi hafva kokande vatten färdigt hela dagen, skulle det glädja oss, om ni ville komma, hvilken tid som är mest lämplig".

a.

b.

- a. Filosofen DHARMA, hvilken enligt legenden säges vara tebuskens upptäckare.
 b. En vid nyårsceremonien såsom dekoration i väntrummet ofta använd kakemono. Storsten är emblem för lycka och långt lif.

Några intima vänner komma då öfverens om att gå tillsammans. Gästerna kunna vid sådana tillfällen uppgå till flera hundra, men vanligen insläppas ej mer än tre eller fem personer på samma gång i ceremonirummet af den tjänande brodern. Under väntetiden uppehålla sig de öfriga gästerna i samlingsrummet.

Nagori-ceremonien är en afskedsfest, där allt uttrycker dels sorg och saknad öfver den flydda sommaren, dels höstens dyster-

Fig. 96.

Öfverst till vänster låda för kakorna, till höger kanna för det kalla vattnet, nederst en disk-skål. Föremålen äro tillverkade af gulhvitt, opoleradt trä och användas vid nyårsceremonien.

het och vemod samt alltings förintelse. Kakemonon i samlingsrummet föreställer antingen ett berglandskap eller också filosofen DHARMA, teets upptäckare. Bredvid DHARMAS porträtt finnes en deko-ration af vass, en påminnelse om, hur filosofen för århundraden sedan vandrade längs flodens stränder, predikande sin lära. Taf-lan i ceremonirummet bör framställa gudinnan Kwannon, stå-ende bredvid ett vattenfall. Hon står med halfslutna ögon och anses lyssna till himmelsk musik, under det att denna världens ting spårlöst glida henne förbi. Ofta användas för blomsterde-korationen sönderbrutna lotus- eller irisblad samt en blomma, som anses såsom sorgens symbol. Fyrpannan kallas areburo; med are menas "förstörelse, ruin". Denna fyrpanna är egent-ligen ett gammalt rökelsekar, som i forna tider var i bruk i Kina.

Under årens lopp har den fallit sönder, men lagats med guld, och tjänstgör nu för tiden såsom fyrpanna under höstceremonien. Kitteln är af järn och prydd med ett mönster, som imiterar gammalt maskstunget trä. Teets namn är: "längtan till gamla tider"; teskeden kallas: "vissnad af frosten"; kakorna: "det första höstregnet" eller "bladen, som prassla för vinden". Alla tings förgängelse har japanen på ett slående sätt förstått att uttrycka genom denna ceremoni.

Kuchi-kiri, "öppnandet af de nya teburkarna", anses såsom den högtidligaste, mest ceremoniella och svårlärda Cha-no-yu. Endast mycket skickliga personer kunna deltaga däri, ty symboliken är här djup och svårfattlig. För denna ceremoni fordras mycket gammalt både kinesiskt och japanskt porslin, och ett af de svåraste problemen är att kunna sammanställa föremålen på ett fullständigt harmoniskt sätt. Både värd, gäster och assisterande måste vara iklädda den förnämsta ceremonidräkten med de fem invädda märkena. Kvinnorna bära sina långa, släpande, svarta kostymer, hvilkas nedre del är broderad efter mönster, ritade af någon ryktbar konstnär. Kring halsen bäres hvitt, och de eljest i brokiga färger hållna hårprydnaderna ha blifvit ersatta med enkelt hvitt papper, som knytes rundt omkring de stora chignongerna. Vid denna ceremoni är allt hållet i den högst ceremoniella shin-stilen.

Under sista delen af september månad, "då", såsom RIKKIU säger, "pomelonfrukten börjar att gulna", taga dessa ceremonier sin början. Årets nya teskörd användes då för första gången. Till nämnda tid har det nya teet omsorgsfullt bevarats i stora burkar, som sändts från Uji, trakten för Japans största och förnämsta teplantager, hvilka sedan gamla tider och under flera generationer ägts af medlemmar af samma familj. Till denna ceremoni samlar värden släkt och vänner, och med stor högtidlighet öppnar han inför dem burken med det nya teet. En del af bladen bär han ut till skafferiet, där han under pausen och under det gästerna äta sin middag, söndermaler dem. Det färdiga

tepulvret bjuder han sedan sina gäster vid ceremonien med det starka teet.

För dessa ceremonier, som äro inledningen till vintern, göras stora förberedelser och ändringar i trädgårdarne, åt hvilka gifvas ett mer vinterlikt utseende. Den fina, välskötta mossan, som under sommaren täckt marken, skyles nu med ett tjockt lager af tallbarr. Endast stenarna och en cirkelrund yta kring träden lämnas bara. Och för att gifva trädgården ett mera landtligt utseende, uppsättas där ofta halmstackar, sådana, som man ser ute på fälten. Först efter nyåret börjar man borttaga tallbarren, hvilket sker så småningom, men icke förrän i maj, då furo-tiden börjar och tallträden skjuta friska skott, skall allt vara borttaget.

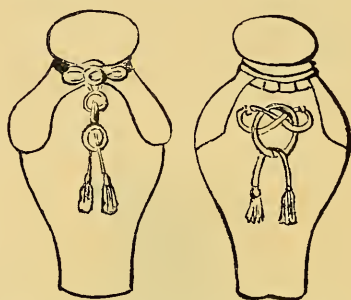

Fig. 97. Teburkar, hvori de gröna tebladen ligga förvarade i små påsar.

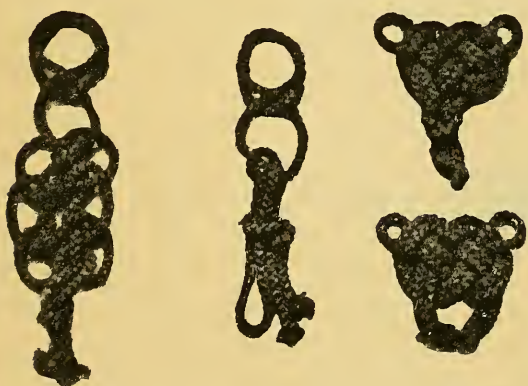

Fig. 98. Olika mönster för knytning af de silkes-snören, hvarmed de stora teburkarna äro dekorerade.

På dagen för en vinterceremoni bestänkes teträdgården med vatten; så sker äfven med alla de dörrar, genom hvilka gästerna skola gå. Den lilla porten, som skiljer yttre och inre trädgården, är till den grad öfveröst med vatten, att vattendropparne oupphörligt rinna ned. Alla stenar, som äro af-

sedda att stiga på, tvättas omsorgsfullt med vatten och aftorkas sedan med linne; de dyrbarare och finaste få undergå en särskild behandling. Så gifves åt allt en omsorgsfull vård, och åt äfven minsta detaljer skänkes samma uppnärksamhet; till och

med vattenrännorna efterses och böra — för att vara stilenliga — vara af grön bambu.

Aftonsamtalsceremonien, yobanashi, benämnes den Cha-no-yu, som firas om vinteraftnarna, efter kl. 6, då stillhet råder och dagens oro och buller upphört. Denna ceremoni är särskildt afsedd för äldre personers nöje, och i forna tider fortgingo ofta dylika ceremonier hela natten igenom ända till daggryningen.

Fig. 99. *Lampa af porslin, uppställd å en bambuställning, begagnad vid aftonceremonierna.*

Några timmar innan gästerna anlända, börja förberedelserna och dekoreringen med lampor och lyktor. Alla dörrar och luckor till terummet tillskjutas, med undantag af en, genom hvilken ljuset utströmmar och upplyser trädgården utanför. RIKKIU begagnade sällan lampa för detta ändamål, utan valde månskensaftnar för ceremoniens firande, och gästerna kunde vid månens sken lätt finna vägen genom trädgården.

En väsentlig olikhet förekommer i denna form af Cha-no-yu, i det att Förste Gästen och icke värden utför träkolsceremonien. Värden inbär alla föremålen, som placeras i bestämd ordning. Han dammar och ordnar eldstaden på det noggrannaste, borttager största delen af kolen, jämnar ut askan samt strör ny, ren aska ofvanpå glöden. Därefter inlägger han rökelse, på det att eldstaden måtte renas, innan han bjuder Förste Gästen att träda fram. Då denne sedan på uppmaning af värden närmar sig eldstaden, drar den senare sig tillbaka och afbidar i sittande ställning vid dörren eldstadens ordnande.

”Jag tackar dig, för att du gjort det på ett så skickligt sätt”, säger han, när Förste Gästen återgår till sin plats. Nu påsätter

värden själf kitteln, fylld med kokhett vatten, som strax kokar upp, en antydning om den skicklighet och omsorg, med hvilken kolen nedlagts. Gästerna lyssna med andakt och uppmärksamhet till ljudet af det uppkokande vattnet; dess sjudande, hvartill japanen älskar att lyssna, har af en gammal Cha-no-yu-lärare skildrats med följande ord:

”Hör du insektens surrande
och bruset af aflägsna vågor?
Hör du vindens sus i furornas toppar
och åskans mullrande?”

Ceremonien utföres på tvänne sätt, med eller utan aftonmåltid.

Efterceremonien, atomi-no-cha-no-yu, är en fest, hvilken, såsom tidigare omnämnts, firas efter den stora, verkliga ceremoniens slut, på det att personer, som blifvit inbjudna, men ej varit i stånd att komma i tid, likväl skola få tillfälle att se de dyrbara kurios, som användts. Festen firas antingen något senare samma dag som den stora ceremonien eller dagen efter och under hvilken årstid och vid hvilket tillfälle som helst. Den är till en viss grad beroende af gästernas rang och samhällsställning.

Stundom firas ännu ett slags ceremoni, som man kan benämna *”tillfällighetsceremonien”*. Den hålles i enkel och gemytlig stil, och den stela högtidlighet, som eljest härskar, bortfaller här. Redan vid gästernas inträde i ceremonirummet, finna de där kuddar och tobaksställ och om vintern äfven fyrpannor för händernas värmande. Ingen fastställd paus förekommer, ej heller munnens och händernas sköljning efter middagen. En dylik ceremoni kan gifvas när som helst under hela året, vanligtvis från kl. 8—11 på förmiddagen eller kl. 1—3 på eftermiddagen.

Till sist må några ord nämnas om de

TÄFLINGAR OCH SPEL,

som blifvit införlifvade med Cha-no-yu. Redan från äldre tider voro sådana i bruk och lära ha uppstått därigenom, att en af de

lärda tefessorerna i dem fann ett utmärkt medel att roa och underhålla de sysslösa daimios och adelsmännen. Det var vid Kishu-daimions hof, som de först vunno insteg. Sedermera hafva de blifvit förändrade och förbättrade af Ura-skolans berömda lärare, GENGSAI, och nu för tiden är det mycket vanligt, att gästerna underhållas med något af dessa, man skulle kunna benämna dem sällskapsspel.

Dessa "spel" kunna uppdelas i olika hufvudgrupper, hvilka i sig inbegripa ett visst antal väl reglerade och detaljerade under-

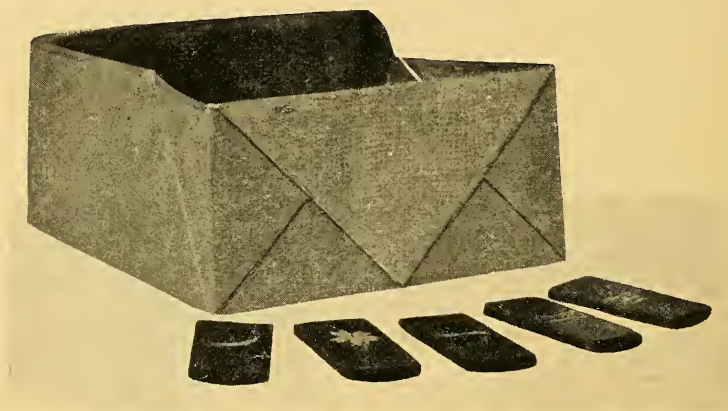

Fig. 100. Låda af papper, innehållande spelbrickorna för Kagetsu-spelet.

afdelningar för gästernas nöje och för pröfning af deras skicklighet i tedrickningskonstens fordringar. Den förnämsta gruppen innefattar 7 dylika "spel", hvilka äro de mest använda och omtyckta. Det finnes i Tokyo en mycket känd lokal för Cha-no-yu, kallad "Stjärnberget", hvarest dylika festceremonier gifvas regelbundet den 17:e i hvarje månad under ledning af en af nutidens mest framstående lärare, MATSUDA.

Det första af dessa spel, "Kagetsu" (fig. 100), anses enklast och lättast, dock är det nödvändigt, att deltagarne äro skickliga i fråga om ceremoniens utförande, ty ett enda missgrepp i utförandet inverkar ofta störande på dess gång, och den felande blir utsatt för de öfrigas kritik, skämt och skratt. Här gäller det,

att genom lottkastning medels små, med vissa tecken försedda träbitar utvälja, hvilken plats de olika deltagarne skola hafva under ceremonien, samt hvem som skall fungera som värd och hvem som Förste Gäst. Den, som vid lottkastningen erhåller halfmånens tecken, ser sig nödsakad utföra Förste Gästens svåra roll; körsbärsblomman medför värdskapet. De återstående träbitarne äro försedda med nummer, och de öfriga närvarande måste enligt numret på den bit, som hvar och en fått, ordna sig som Andre, Tredje och Siste Gäst.

Vid "Saza", det andra af dessa spel, deltaga alltid tre gäster, värden samt en assisterande. Det är gästernas plikt att ordna träkolen, rökelsen och blommorna, värdens åter att tillreda det starka teet och den assisterandes att tillreda det svaga. Blomsterbrickan inbäres, och värden visar med en bugning, att Förste Gästen må börja att ordna blommorna. Han får blott välja en eller två grenar, och konsten är att medels det knappa materialet söka återgifva blomsterdekorationens hufvudprinciper. Dessutom måste blommorna arrangeras med lif, kraft och uttryck, eljest gå de under namn af "döda blommor", och de förlora allt intresse för åskådarne. De måste ordnas hastigt, men få icke borttagas, äfven om dekoreringsen skulle ha misslyckats. Andre Gästen utför träkolsceremonien och Tredje Gästen utför rökelseceremonien. Denna rökelseceremoni, i hvilken särskild undervisning gifves, anses ytterst svårlärd och vanskelig att utföra. Tedrickningen sker enligt det vanliga ritualet.

Det tredje spelet, Mawaribana, ägnas uteslutande åt blommornas ordnande. Flera slags blommor insättas på en bricka, och gästerna utvälja vissa af dem samt arrangera dem i tur och ordning på en bestämd tid af t. ex. 5 minuter.

Vid det fjärde spelet, "Chakabuti", användas 5, 7 eller 9 olika tesorter, inneslutna i lackerade teburkar. Gästerna skola dricka en kopp af hvarje sort, gissa dess namn samt nedskrifva detta på papper. En särskild sekreterare är engagerad för dessa fester, för att på stora papper nedskrifva gästernas namn och de

rätta gissningarne. Vinnaren erhåller sedan det fullskrifna och fulltecknade plakatet såsom pris.

Vid det femte spelet, Mawari zumi, utföres träkolsceremonien af alla gästerna i tur och ordning. Hvar och en arrangerar de svarta, antända kolen enligt sin egen smak och idé, men får aldrig förglömma att därvid återgifva Ikebanas (blomsterdekorationens) tre grundprinciper. Om gästerna önska det, går det laget rundt flera gånger. När de slutligen ledsnat vid att längre utföra sina kolarrangement, uppmanar värden dem att sluta. De plocka då åter bort de svarta kolen och uppgräfvat det enda glödande kolet, som legat djupt begravet under askan, och från detta lilla s. k. "eldfrö" utbreder sig snart en präktig eld. De anses såsom en stor konst att inom en kort stund få eld från det minsta möjliga kol, och endast verkligt förfarna personer äga skicklighet däri. Tedrickning följer stundom, men ingen regel föreskrifver detta. Konversation föres under hela tiden med muntert skämt, passande repliker och såsom alltid en mängd höflighetsfraser.

Under det sjätte spelet, Ichi, ni, san ("ett, två, tre") förekommer endast tillredning af te. Värden skall nu kritiseras och hans skicklighet i tetillredningens konst bedömas. Gästerna erhålla med siffrorna 1, 2 eller 3 numrerade träbitar, och då de druckit teet, lämna de värden en af dessa såsom uttryck för deras omdöme. Värden mottager med lugn kritiken, hvilken kan vara sträng utan att väcka förargelse.

I det sjunde spelet, "Kazucha", kastas lott, åt hvilken te först skall serveras. Det tillgår på så sätt, att små, med olika blommor märkta träbiljetter utdelas bland gästerna. En för tillfället engagerad "biljettväktare" erhåller motsvarande blommor, och då värden tillredt en kopp te och är i begrepp att öfverrätta den till gästerna, nämner "biljettväktaren" en blommas namn. Innehafvaren af samma blommas bild erhåller första koppen. Ofta deltaga 100 personer på en gång i dessa lekar, men då fungera vanligtvis två värdar, och tre eller fyra personer dricka ofta ur samma kopp. Vid sådana fester serveras uteslutande det svaga teet.

SMITHSONIAN INSTITUTION LIBRARIES

3 9088 00731 6573

STOCKHOLM 1911
CEDERQUISTS GRAFISKA AKTIEBOLAG